

Úton egy prosperáló, fenntartható és gondoskodó Újbuda felé

**Gazdasági stratégia
2020. április**

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló.....	4
Előszó	6
Gazdaságfejlesztési alapelvek	7
SWOT-elemzés.....	10
Kapcsolódó dokumentumok és stratégiai újragondolásuk	11
Európa 2020 és a 2021–2027-es várható kohéziós politika.....	12
Integrált városfejlesztési stratégia (IVS) és Budapest 2030 Hosszú távú Városfejlesztési Konceptió....	14
Újbuda Esélyegyenlőségi Programja 2016–2020.....	15
Újbuda Környezetvédelmi Programja 2016–2020	16
Újbuda Gazdasági Program 2015–2020; Újbuda Szolgáltatástervezési koncepciója 2019.....	17
A Helyzetértékelés módszertana	18
Újbuda társadalmi jellemzői.....	20
Demográfia	20
Munkanélküliség	30
Humán infrastruktúra.....	32
Egészségügyi és idősellátottság.....	36
Helyi gazdaság és háttére számokban	41
Vállalkozások	41
Lakáshelyzet, lakáspiaci viszonyok.....	44
Adópolitika újbudai szemmel.....	48
Turizmus.....	52
Költségvetési helyzet.....	53
Vagyongazdálkodás.....	54
Jelenorientált gazdasági stratégiai szempontok	57
Generációk, generációs hidak és gondoskodás.....	57
Újbudai kultúra új helyei	60
XXI. századi kerület XXI. századi foglalkoztatáspolitiká.....	60
Az ember érték I. – Egészségügy és humán infrastruktúra megerősítése.....	61
Újbuda turisztikai erősítése	62
Igazságos lakáspolitiká.....	62
Jövőorientált gazdasági stratégiai szempontok.....	64
Vállalkozásfejlesztés és önkormányzati proaktivitás	64
Gazdasági infrastruktúra fejlesztése	65

Új utakon a költségvetés és az adópolitika.....	66
Az ember érték II. – A humán infrastruktúra fejlesztése.....	66
Újbudai zöld fordulat: energiahatékonyság, környezettudatosság, alternatív közlekedés.....	68
A koronavírus-járvány lehetséges hatásai Újbuda társadalmi-gazdasági életére	70
Zárszó	73

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Egy bizonytalansággal teli korban született Újbuda gazdasági stratégiája. Egyrészt az újbudaiak elvárásának megfelelően jövőorientáltan kell gondolkodni a kerület társadalmi, szociális és gazdasági életének megújításáról. Másrészt szembesülni kell azzal, hogy az önkormányzatoknak az igazgatási kapacitásaikat és a pénzügyi forrásaikat jelentős mértékben át kell majd csoportosítani a járvány elleni egészségügyi és szociális védekezéshez. Egyszerre kell tehát mozgásban tartani a kerület gazdasági motorját, megerősíteni szociális hálóját, és mindezt egy fenntartható távlatban kell elgondolni.

Éppen ezért cselekvési tervünket egy jelen- és egy jövőorientált szakaszban gondoljuk el. A jelen válságkezelése és intézkedései a kiszámítható holnap, és egy prosperáló, fenntartható és gondoskodó holnaputáni Újbuda érdekében fognak születni. Ennek első lépéseként megerősítjük a generációk között hidakat és a gondoskodás intézményeit. Az otthoni alap- és szakellátási szolgálat fejlesztése, a bentlakó otthonok kapacitásainak növelése, a fiatalokra fókuszáló 25-program, az elvándorlás visszafogása, a fiatal családok vonzása, és az önkormányzati lakásprogramok elősegítése az újbudai generációk közötti együttműködés megerősítésének zászlóshajói lesznek.

Növelni fogjuk az önkormányzati bölcsődei férőhelyek számát, újraindítjuk a lakótelepek rehabilitációját érintő programot, segítjük a 60 év felettiek számára kifejlesztett bérlakás-konstrukciók kötését, és bővíteni fogjuk a bérlakásállományt is. Mindezt tesszük a túlsúlyfolság és a beépítettség csökkentése mellett. Újbuda lakosai igazságos lakáspolitikát kívánnak, a kerületiek és az önkormányzat pedig közösen meg is valósítják azt.

A Bartók Béla Boulevard az újbudaiak kulturális otthonainak egyike lesz, a kerületi kultúrafinanszírozás, akár csak a teljes önkormányzati működés átlátható és hozzáférhető lesz. Bevezetjük a részvételi költségvetést, és a kerületi életnek egyetlenegy pontja sem lesz, melyben nem az újbudaiaké az első és az utolsó szó. Intelligens alkalmazások használatát tesszük lehetővé az egyes szolgáltatások területén, igénybevételüket egyszerűsítjük.

A koronavírus-járvány teremtette foglalkoztatási válságot helyben is kezelni fogjuk, átképző programokat indítunk, ösztönözzük a munkaerő-átirányítást a válságot leginkább elszenvedő szektorokba, elősegítjük a szolgáltatási formák fejlesztését. Válságközpontú azonnali intézkedéseket kezdeményezünk a helyi vállalkozásfejlesztés érdekében, a programokhoz rendelt humán és pénzügyi erőforrások átcsoportosítást ennek érdekében tesszük meg.

Nincsen XXI. századi kerületi foglalkoztatáspolitikai XXI. egészségügy nélkül. Nem várunk másra a kerületi háziiorvosi rendszer megerősítésének, a szűrőprogramok kínálatának bővítésének, továbbá a szakrendelői és háziiorvosi szolgálat fejlesztésének területén sem.

Az újbudai zöld fordulat jegyében az energiahatékonyság, a környezettudatosság és az alternatív közlekedés támogatásának jegyében járunk el. Kiemelt célunk az illegális hulladéklerakás megakadályozása, a társasházak zöld program megvalósításának elősegítése, és szükséges az alternatív közlekedési módok erősítése is. Újbuda természeti értékei páratlanok, védelmük a világunk jövőjéért érzett felelősség is.

Mindent, az Újbudaikért, az Újbudaikkal! – köszön vissza a kerület jövőjére vonatkozó gazdasági stratégiából. Egy bizonytalan korban született, de biztos talajt képez az újbudai állampolgárok számára.

ELŐSZÓ

Történelmi időkben gazdasági programot és stratégiát adni egy háztartásnak sem könnyű, egy kerület vagy ország életében pedig jelentős kihívás. Számos javaslat fut világszerte a koronavírus-járvány utáni társadalmi-gazdasági modell elgondolására, viszont ezek a koncepciók maguk is bizonytalan időben születnek. A ma javaslata holnapra poros régiség lehet. Ezt a globális bizonytalanságot csak erősíti Újbuda számára is Magyarország sajátos helyzete a világban és Európában. A napi politika kommunikációs szintjein túllépve minden felelős döntéshozó tisztában van azzal, hogy a magyar gazdaság függetlensége addig terjed, amíg a globális gazdasági folyamatokkal nem szembesül. Ez a pont pedig olyan nyitott gazdaságú ország esetében, mint hazánk, viszonylag hamar eljön. Mindez azért döntő szempont, mert a jövőbeli gazdasági-társadalmi mozgásterek sem függetlenek az országhatárokon átnyúló folyamatoktól. Ez utóbbiak iránya jelen stratégia megszületésekor még kérdőjelekkel terhes, de egy jövőorientált városvezetés nem várhat a ma beláthatatlannak látszó folyamatainak nyugvópontra kerülésére.

Egy leendő stratégiának nemcsak ezzel kell számolnia, hanem a sajátos magyarországi viszonyokkal is. Nemcsak az általános állami centralizációs tendenciákkal szembesülnek az önkormányzatok, hanem gyakran a napi politikai aktualitásokhoz igazított további hatáskör-elvonásokkal is. Az önkormányzatiság az állampolgárok számára az autonómiát és az érintettek döntési jogának és lehetőségének intézményesítését jelenti, és az utóbbi években Magyarországon ezekből van egyre kevesebb. Ezzel az adottsággal egy kerületnek számolnia kell, a járvány előtti és utáni közpolitikai kihívások ugyanis nincsenek tekintettel az intézményi és politikai valóságokra. Éppen ezért egy időtálló gazdasági stratégiának napjainkban különösen a partnerség jegyében kell megszületnie, jelentse ez a kormányzattal, a kerületekkel, és leginkább a helyi lakosokkal történő együttműködést.

Újbuda új gazdasági stratégiája is ennek jegyében született. Egy-egy válságkezelés során ugyanis felerősödik a helyi közösségek szerepe, és a segítséget az állampolgárok is közvetlen környezettől várják. Ennek érdekében nemcsak a kerületi társadalmi szövet vírus és válság utáni megerősítése a feladat, hanem az intézményekkel kapcsolatos bizalom növelése is. Az önkormányzat lesz az a tér, amelynek aktorai a leginkább közvetlen módon szembesülnek az újbudaiak elvárásaival, amelyek teljesítésében egy felelős kerületvezetés nem várhat másokra. Ugyanakkor a kormányzati remélt együttműködés mellett az Európai Unió partnerségét is segítségül lehet és kell is

hívni az önkormányzati autonómia előmozdítása, illetve a tűzoltás utáni válságkezelés, majd pedig a prosperáló, fenntartható és gondoskodó Újbuda erősítése érdekében.

A gazdasági stratégia az előbbi szempontok mentén született. Bemutatásra kerül Újbuda elmúlt években bejárt pályája, társadalmi és gazdasági értelemben. A helyzetértékelés nemcsak önmagában, hanem az előbbieket tekintetében Budapest térképén is elhelyezi a kerületet. A helyzetelemzés során a kerület legfontosabb kapcsolódó dokumentumai is értékelésre kerülnek, amelyek részbeni újragondolására vonatkozólag már az elemző részben stratégiai szempontok is kerülnek megfogalmazásra. Ezt követően a jelen problémáiból fakadó feladatrendszert, majd egy jövőre fókuszáló célrendszert, illetve ezek elemeit azonosítjuk be és kerülnek kifejtésre. Végül szükséges kitérni a koronavírus-járvány lehetséges hatásaira is, a várható gazdasági következmények felől nézve. Az új időszámítás elkezdődött, és bármilyen sebességgel is jár majd az idő, Újbudának készen kell állnia.

Fontos hangsúlyozni, hogy ez egy Program, ami a céljainkat tartalmazza, ehhez vezető út kidolgozásra kerül. A programpontokat a szakmai területi vezetőkkel közösen átbeszéljük és a következő 5 évre ütemezzük.

GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ALAPELVEK

Ahogy nincsen kettő ugyanolyan vagy egymáshoz nagyon hasonlító budapesti kerület, úgy az egyes gazdasági lehetőségek és kihívások is különbözőek. Ugyanakkor a sikeres kerületi gazdaságfejlesztésnek vannak olyan jellemzői, amelyek alapvető feltételei annak, hogy az a társadalmi elvárásoknak megfelelő jövőképbe illeszkedjen:¹

- Egy gazdasági stratégiának helyi kezdeményezésre vagy annak bátorításával kell létrejönnie. Mivel a XI. kerületben kiemelkedően magas a vállalatok és a multinacionális cégek jelenléte, ezért már a stratégia jelen szakaszában szükséges hangsúlyozni, hogy a kezdeményezések továbbra is ilyen alapú együttműködések fejlesztésével képzelhetők el.
- Helyi beágyazottsággal bírjon, azaz helyi szereplők (önkormányzat, vállalkozások, civil szervezetek és lakosság) együttműködésével, részvételével és érdekében valósuljon meg.

¹ Sabján Katalin – Kolin Péter (2018): *Önkormányzati tőkevonzás. Az önkormányzatok tőkevonzó képessége*. Dialóg Campus: https://akfi-dl.uni-nke.hu/pdf_kiadvanyok/web_PDF_Onsz_onk_4_Onkormanyzati_tokevonzas.pdf. Letöltés ideje: 2020. április 9.

- Ennek megfelelően elsősorban helyben jelenlévő eszközökre és belső erőforrások használatára építsen.
- Autonóm, egyedi, helyre jellemző megoldásokban gondolkodjon, ugyanakkor kerületkompatibilisen alkalmazza azokat a jó gyakorlatokat, amelyek az európai hasonló adottságú önkormányzatok gyakorlatából átültethetőek.
- Helyi közösség ellenőrzése mellett valósuljon meg, és biztosítsa az átláthatóságot a kerület lakossága számára a program megvalósításakor.
- A helyi piac dinamikus szervezésére irányuljon, hiszen a gazdaságfejlesztési tevékenység eredményei alapvetően helyben hasznosulnak.
- Gazdasági célok mellett helyi közösségi, társadalmi célokat vállaljon.
- Önmagát építő folyamatként valósuljon meg, továbbá stratégiai szemlélettel. Ennek megfelelően a koncepció olyan visszacsatolásokon keresztül fejlődjön, ami nyomon követhetővé teszi a megvalósítás folyamatát, ezzel javítva az együttműködésben résztvevők kapcsolatrendszerét.

Ezek azok a legfontosabb szempontok, amelyek figyelembevételével az önkormányzat a helyi gazdaságfejlesztés központi aktora lehet. A fejlesztési irányok kijelölésénél folyamatosan szükséges konzultációt folytatni a legfontosabb szereplőkkel, úgymint a helyi (rezidens) vállalkozásokkal, a helyi civil szervezetekkel, az önkormányzati munkavállalókkal vagy a lakosság érintett körével. Egy jövőorientált gazdasági koncepció nem tekinthet el attól, hogy az alulról jövő kezdeményezések nagyobb esélyt jelentenek a megvalósításban. Az öntevékeny, autonóm szereplők vagy állampolgárok olyan csoportjai, mint „projektgazdák”, jelentős segítséggel és erőforrással bírnak a nehézségek legyűrésében. A partnerkapcsolatra való törekvés, az egyedi célok kompromisszumos, konszenzusos támogatása jelentős ösztönzést biztosít a megvalósításhoz. A helyzetelemzés fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni, hiszen csak ez alapján lehet az érintettek számára is racionális, tartalmas irányokat kijelölni, miközben bizonyos területek esetében rendszerszemléletben érdemes gondolkodni (pl. közlekedésfejlesztés, környezetvédelem). A lehető legnagyobb közjót ezen az úton lehet realizálni egy magasabb szintű egység számára. Hangsúlyozzuk tehát, hogy a gazdasági célokat elsősorban társadalmi/helyi közösségi célkitűzésekkel összeegyeztethetően célszerű kialakítani, ezért a későbbiekben a helyi lakosság véleménye a célok esetleges módosításáról és finomhangolásáról folyamatosan becsatornázásra kell, hogy kerüljön – akárcsak a végrehajtás folyamatos nyomon követésébe.

A helyi gazdaságfejlesztés során nem csupán a kerületi vállalkozások versenyképességének fokozását vagy a munkahelyek teremtését érdemes figyelembe venni, hanem a meglévő munkahelyek minőségének javítását, a strukturális foglalkoztatási problémák enyhítését (egyszerre munkaerőhiány, illetve túlkínálat), a munkaerőpiacon belüli felfelé irányuló mobilitás erősítését is. Tekintettel a koncepció születésének körülményeire és a COVID-19 járvány okozta munkaerő-piaci átstrukturálódás feltételeinek figyelembevételére, hangsúlyozni kell, hogy a kerületben fontos ágazatok foglalkoztatási stabilitásának fenntartása érdekében intenzív párbeszédet kell kezdeményezni az érintett partnerekkel. Ehhez szükséges a helyi gazdasági szereplőkkel, valamint az oktatási- és egyéb képző intézményekkel való sokkal intenzívebb együttműködés, illetve a közvetlen kapcsolat és kommunikáció feltételeinek szervezeti kialakítása. A járvány előtti és utáni információk összegyűjtése az előbbi tekintetben különösen releváns tényező.

Újbuda ebből a szempontból kedvező helyzetben van, hiszen a természettudományos és műszaki felsőfokú képzés zászlóshajói a kerületben találhatóak, valamint a vállalatok hozzáadott értékét illetően a szektor a nemzetgazdasági átlag felett teljesít. A munkanélküliségi ráta budapesti összevetésben is kedvezően alakult, de a munkájukat a járvány következtében elvesztő és eladósodó emberek köréből várhatóan tovább növekszik a szegénységgel és lakhatási szegénységgel érintettek száma. A kerületi gazdaság fejlesztésének tehát arra kell törekedni, hogy egyszerre segítse az egymást kölcsönösen befolyásoló gazdasági, szociális és területi kohéziót is.

A kerület vonzerőjének biztosításához, vagy akár a szűkebb értelemben vett gazdasági versenyképesség elősegítéséhez további meghatározó tényező az önkormányzati gazdálkodás minősége. Az önkormányzatnak hosszú távon biztosítania kell a stabil pénzügyi helyzetet, felelős vagyongazdálkodással megakadályoznia vagyonelemeinek felhasználását rövid távú célok érdekében. Ugyanakkor szükséges, hogy a kerület továbbra is rendelkezzen a fejlesztési céljaihoz szükséges ingatlanokkal, illetve legyen elegendő pénzügyi eszköze is. A kerületnek a bevételeit úgy kell alakítania, hogy figyelembe vegye a lakosság teherbírását és a gazdasági szereplők versenyképességének megőrzését. A helyi fejlesztések során törekedni kell az európai uniós, illetve hazai pályázati források igénybevételére; a bevételeket pedig a koronavírus-járvány utáni helyzetre való tekintettel is a lakossági ellátás színvonalának emelésére, a gazdasági szereplők versenyképességének fokozására kell fordítani.

SWOT-ELEMZÉS

Ebben a részben a gazdasági programoknál bevett módszernek számító SWOT-elemzést mutatjuk be. Ez nem a fejlesztési területekre/szakpolitikákra vonatkozó SWOT-analízist jelenti, hiszen a hasonló dokumentumok ezt már tartalmazzák szakpolitikai szinten, érintőlegesen az ebben a stratégiában kifejtendő kisebb részterületeken fogunk ilyet végezni. A SWOT-elemzéssel az a célunk, hogy egy átfogó helyzetelemzést adjunk a gazdasági program keretében azonosított stratégiaalkotás körülményeiről strukturált formában, vagyis a SWOT a stratégiaalkotás egyik eleme. Négy dimenzió alapján rendszerezzük az elemzés tárgyát érintő tényezőket: erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek. Az erősségek és a gyengeségek belső tényezők, amelyekre van ráhatásunk, a lehetőségek és a veszélyek külső tényezőknek számítanak, azokat nem tudja az önkormányzat lényegileg befolyásolni.

Erősségek

- Jó közlekedési adottságok
- A népesség összességében magas képzettségi szintje (a budapesti kerületekhez képest)
- Lakó- és munkahelyek térbeli koncentrálttsága
- Nagyszámú iroda, lakó- és munkahely
- Erős és versenyképes vállalati szektor
- Heterogén (sokszínű) városszerkezet
- Felsőfokú oktatás kerületi koncentrálttsága

Gyengeségek

- Alacsony kapcsolat a városrészek között
- Nagy átmenő forgalom
- Kevés a fejlesztésre jutó uniós forrás
- Relatív kevés a civil és non-profit szervezet (alacsony állampolgári aktivitás)
- Kevés önkormányzati bérlakás
- Időskori ellátások (területi) hiányosságai

A lehetőségek alatt olyan külső tényezőket kell érteni, amelyek kiaknázása potenciálisan hozzájárulhat a városfejlesztés sikerességéhez.

Lehetőségek

- Jelentős önkormányzati területek (rehabilitálandó területek)
- Funkcióváltás az alulhasznosított, felhagyott iparterületeken, barnamezők revitalizációjával
- Gazdasági klaszterek létrehozása, fejlesztése a tudásipar és az oktatás integrálásával

Minden, ami negatívan befolyásolhatja, veszélyeztetheti a fejlesztések (és a kerület) sikerességét, az a veszélyekhez tartozik. Érdemes előre készülni a potenciális veszélyek realizálódásának forgatókönyveire és a kedvezőtlen hatások ellensúlyozására stratégiát kidolgozni.

Veszélyek

- A munkaképes korú lakosság elvándorlása (pl. agglomerációba)
- Túlzott önkéntes feladatvállalásból eredő forráshiány
- Kötelező feladatok alulfinanszírozottsága
- Lakótelepi környezet degradálódása
- Vállalkozói kedv csökkenése, a kerület vonzerejének visszaesése más kerületekéhez képest

KAPCSOLÓDÓ DOKUMENTUMOK ÉS STRATÉGIAI ÚJRAGONDOLÁSUK

A következőkben a stratégiát érintő vagy ahhoz kapcsolódó legfőbb **kerületi dokumentumok, koncepciók** kerülnek áttekintésre, ezek a társadalom és a gazdaság szinte minden szegmensét érintik. Mindezek **értékelése a koronavírus-járvány által előállt helyzetre különösen szükséges, így az alábbiakban azok stratégiai újragondolására is foglalmazunk meg szempontokat.** A dokumentumok többsége ágazati jellegű, részletesen megalapozzák a fejlesztési irányokat és célokat, valamint feltárják a megoldandó problémahalmazt részletes helyzetértékeléssel. A dokumentumok leginkább hosszú távú célokat keletkeztetnek, amelyekhez eszközöket is rendelnek, valamint folyamatosan figyelemmel kísérik teljesülésüket, és amennyiben szükséges, a terveket felülvizsgálják – valamint az ahhoz rendelt eszközöket és forrásokat az önkormányzat folyamatosan biztosítja. Ilyen téren a gazdasági program fontos, új szempontokat integrálhat a kerületfejlesztési koncepciókba.

Annak ellenére, hogy a 2008-as válság több szempontból is eltér a jelenlegitől, az önkormányzatok működése tekintetében mégis mintaértékű lehet a következő évek gazdasági helyreállításának tapasztalatai érdekében. A beruházási forrásokhoz való hozzáférés esetében minden európai város

akkor borúlatoan nyilatkoztak, és konszenzus van abban, hogy a beruházásokhoz szükséges hitelekhez nehezebben jutnak hozzá (a hitelfelvételi lehetőségek rosszabbodtak vagy nem javultak). A helyi és regionális önkormányzatok mindemellett a csökkenő költségvetési bevételek és a kiadások iránti megnövekedett igények csapdájában vergődnek. Az országok 63 százalékában a saját forrású adóbevételek csökkentek, akárcsak az állami transzferek és hitelek (56%), miközben a kiadások növekedtek vagy pedig változatlanok maradtak – az ezt tapasztaló helyi és regionális önkormányzatok az európai népesség 75 százalékát fedik le. Az önkormányzatok nagy része azt fogja tapasztalni, hogy egyre növekvő igény mutatkozik a közszolgáltatások iránt, főként, ami a szociális és jóléti juttatásokat, a lakhatási támogatást, a munkanélküliek és hajléktalanok támogatását, a pénzügyi és adósság-tanácsadást vagy a mentális egészségügyi szolgáltatásokat illeti.

Európa 2020 és a 2021–2027-es várható kohéziós politika

A stratégia születésekor még éles viták zajlanak tagállami és az EU intézményei szintjein is az uniós költségvetés (2021–2027) elfogadásával kapcsolatban és minden bizonnyal a döntés 2021-re csúszik át. Az uniós források mérséklődése okán az állami beruházások csökkenése várható, és a 2021–2027-es uniós költségvetési ciklus forrásainak felhasználása legkorábban csak 2022-ben kezdődhet meg. Egyelőre pontosan nem ismert, hogyan alakul az unió következő tervezési ciklusának támogatási rendszere. Az Európai Bizottság elképzelései szerint a 2021–2027-es időszakban az uniós beruházások öt fő célkitűzés mentén lesznek kiosztva, amelyből három érinti közvetlenül a városokat, de különösen az utolsó:

- **Intelligensebb Európa:** az innováción, a digitalizáción, a gazdasági átalakuláson és a kisvállalkozásoknak nyújtott támogatáson keresztül. **Újbudai kerületi szinten fel kell használni azokat a helyi szinten meglévő piaci kapcsolatokat, amelyek segítik a lakosságot az oktatási kihívások megoldásában.** Az európai városi minták elsősorban a közlekedési alternatívák és az élelmiszer-felhasználás tekintetében fogalmaztak meg ilyen célkitűzéseket, ami Újbuda számára is hasznos együttműködés lehet a következő években.
- **Zöldebb, karbonmentes Európa:** a Párizsi Megállapodás végrehajtásával, valamint az energiaügyi átállásba, a megújuló energiaforrásokba és az éghajlatváltozás elleni küzdelembe való befektetéssel. **A legnagyobb károsanyag-kibocsátás Újbudán az épületek szigetelésével és a közlekedési terheléssel kapcsolatos, így a következő időszakban az uniós források felhasználása ezeken a területeken is nagyobb hangsúlyt kaphat.**

- **Szociálisabb Európa:** a szociális jogok európai pillérének megvalósításával, valamint a minőségi foglalkoztatás, az oktatás, a készségek, a társadalmi befogadás és az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés támogatásával.
- **A polgáraihoz közelebb álló Európa:** a helyileg irányított növekedési stratégiák és a fenntartható városfejlesztés Unió-szerte való támogatása révén. **A kerületnek garanciát kell vállalnia arra, hogy a következő periódusban minden döntésben a legnagyobb szintű átláthatóságot biztosítja,** annak érdekében, hogy még a végleges döntések előtt a helyi lakosok érdemben beleszólhassanak a lokális ügyekbe.

A 2014–2020 közötti kohéziós és regionális fejlesztéspolitikát az Európa 2020 stratégia határozta meg. Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést, mint a három egymást kölcsönösen megerősítő prioritást emeli a középpontba, a koronavírus-járvány azonban ezek elemeinek továbbgondolását teszik szükségessé azokon a területeken, amelyek terén a kerület cselekvési lehetőségekkel bír.

- A 20–64 évesek legalább 75 százalékának munkahellyel kell rendelkeznie, prioritás a nők és az idősebb munkavállalók nagyobb mértékű foglalkoztatása. A járvány jobban érinti majd a nőket és a fiatal pályakezdőket, így **az újbudai fejlesztési programokban fókuszáltan kell kezelni az érintett célcsoportok specifikus problémáit.**
- Az EU GDP-jének három százalékát a kutatás és fejlesztésre (K+F) kell fordítani: az előző ponttal együtt célnak kell lenni a tudásintenzív foglalkoztatás bővítésének, a K+F-be irányuló magánberuházások feltételeinek és a termelékenység javításának. **A kerületnek aktív segítséget kell nyújtania a kerületi K+F szektornak** annak érdekében, hogy sikeres technikákkal legyen képes bekapcsolódni az uniós források megszerzésébe.
- Az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását az 1990-es szinthez képest legalább 20, de ha lehetséges, akkor 30 százalékkal kell csökkenteni, a megújuló energiaforrások arányát 20 százalékra kell növelni a teljes energiafogyasztásban- Az energiahatékonyság 20 százalékkal történő növelése is szükséges. **Az újbudai önkormányzat által működtetett intézményeknek olyan egyedi stratégiákat kell kidolgozniuk, amivel a lakossági partnerség mellett aktívan és példamutatóan hozzájárulnak a klímapolitikai célkitűzések megvalósításához.**

Az Európa 2020-hoz képest tehát a következő ciklusban a klímaváltozás kedvezőtlen gazdasági hatásainak ellensúlyozására nagyobb volumenű és hathatósabb intézkedések várhatóak. Az innováció és digitalizáció jelenti a fő irányt a gazdasági fejlődésben a magánszektorban, amely a K+F deklarált célja. Kiemelt figyelmet kell kapnia a fenntartható városfejlesztés és kiemelt szerepben marad a szociális kérdések megoldása.

A járvány utolsó fázisára való felkészülés tekintetében **az újbudai önkormányzat csatlakozni kíván az Eurocities városszervezethez**, amely egy webplatformot hozott létre. Ennek keretében a városok Európa-szerte megosztják egymással, hogy milyen megoldásokat találnak a koronavírus elleni küzdelemhez, és információkat osztanak meg egymással arról is, hogy milyen uniós források állnak a tagállamok és településeik rendelkezésére. A különböző intézkedésekkel a lakosságnak, a sérülékenyebb csoportoknak, az egészségügynek, a vállalkozásoknak igyekeznek megkönnyíteni a nehéz időszakot, és néhány (főként digitális) megoldás akár mindennapi gyakorlattá is válhat a krízis után is.

Integrált városfejlesztési stratégia (IVS) és Budapest 2030 Hosszú távú Városfejlesztési Koncepció

A legutóbbi integrált városfejlesztési stratégiai dokumentum 2009-ben készült Újbudán. Részletesen bemutatja Újbuda és a főváros közötti kapcsolódási pontokat társadalmi-gazdasági szempontokból, illetve a fővárosban betöltött szerepét. Részletes helyzetértékelést vázol fel a kerületet illetően, nemcsak szűk értelemben vett társadalmi-gazdasági nézőpontból, hanem az épített és természeti környezet, valamint a közszolgáltatások szemszögéből is. Továbbá a területi elv érvényesítéseként számba veszi a kerület városrészeit fejlesztési szempontból, alaposan elemezve a városszerkezet sajátosságait is. Hosszú távú, 15-20 éves célokat is meghatároz, amelyek operacionalizálásaként 7-8 éves fejlesztési célokra is javaslatot tesz. Ennek jegyében is a jelenlegi koncepcióban is meghatározó és hasznos gazdaságfejlesztési és a társadalmi célok a következők:

- A kerület vezető népességi szerepének megtartása, a népességfogyás megállítása, az előre-gedési ütem fékezése, felkészülés a növekvő idősellátási igényekre.
- Sport- és rekreációs lehetőségek javítása.
- Az egészségügyi ellátórendszer javítása – különösen az új lakóterületek ellátó hálózatának biztosítása, ezen belül a bölcsődei hálózat bővítése.

- Az élhető város megalapozása, az identitástudat és kötődés erősítése, a közösségi terek színvonalának emelése, használhatóságának javítása.
- Az önkormányzat és a lakosság közötti kommunikáció fejlesztése.
- A civil szervezetekkel való együttműködés erősítése.
- A kulturális élet fellendítése, társadalmi összetartó erejének fejlesztése a különböző korcsoportok kapcsolatainak szorosabbá tétele érdekében.
- A lakásprogram korszerűsítése.
- A tudásipar és a felsőoktatás együttműködésének erősítése.
- A panelépítésű lakótelepek és a barnamezős területek rehabilitációjának ingatlangazdálkodási elősegítése.
- Az üzleti alapú és humán (közösségi) célú fejlesztési területek kijelölése.
- A tudásipar, K+F fejlesztési lehetőségeinek és területeinek rögzítése.
- Közpark hiányos területek zöldfelületi fejlesztése.

A Budapest 2030 három alapelveit deklarál a város fejlesztését érintő döntéseknél: élhetőség, fenntarthatóság, esélyegyenlőség. Az azonosított stratégiai irányok között markánsabban megjelennek a zöld városfejlesztés, a klímavédelem, az energetikai hatékonyság, valamint a városfejlesztés, mint kompakt és komplex egység az IVS-hez képest.

A Dunával együtt élő város koncepciójának részeként az újbudai Duna-parton az oktatás, a tudomány fejlesztését (zöldgazdaság), a barnamezős területek hasznosításával szabadidős létesítmények kialakítását, egy városias part létrehozatalát preferálja. Ehhez kapcsolódóan **az újbudai önkormányzatnak a fejlesztési ciklus elején ki kell alakítania egy olyan partfejlesztési programot, amely a saját tulajdonú területek közösségfejlesztési koncepciójának alapja lehet.** A kormányzat áfa-csökkentési tervei a barnamezős területeken folytatott ingatlan-beruházások esetében lehetőséget biztosíthatnak olyan elhagyott területek fejlesztésére, ami elősegíti az új közösségi funkciókkal felruházott terek létrehozását.

Újbuda Esélyegyenlőségi Programja 2016–2020

Ez a kerületi program a Fővárosi Települési Esélyegyenlőségi Program módszertana alapján került kidolgozásra és alkalmazásra. Az eredeti programot 2017-ben felülvizsgálták, számos ponton szakértők bevonásával kiegészítették. A komplex intézkedési terv keretében hét különösen veszé-

lyezettett célcsoport igényeit vették alapul: hajléktalanok, idősek, gyermekek és fiatalok, fogyatékos emberek, roma identitású polgárok, mélyszegénységben élők, nők, illetve szülők. Az esélyegyenlőségi terv ezen azonosított célcsoportok esetében végez átfogó kerületi-ágazati helyzet-elemzést, azonosítja a beavatkozási pontokat, majd intézkedéseket javasol, amelynél fontos szempont a költséghatékonyság.

Az Európai Bizottság 2020. március 5-én előterjesztette a nemek közötti egyenlőség európai megvalósítására irányuló stratégiáját a 2020–2025 közötti időszakra vonatkozóan. **A járvány alatti időszakban a nők mind a kapcsolati erőszak, mind a munkahelyi fluktuáció tekintetében hátrányosabb helyzetbe kerültek a férfiakhoz képest. Újbuda önkormányzatának a helyi kerületi adottságokhoz képest kialakított stratégiával kell kapcsolódnia az EU fejlesztési koncepciójához.** Ennek kezelése érdekében a 2020–2025-ös időszakra szóló nemi esélyegyenlőségi stratégia meghatározza a következő 5 évre szóló legfontosabb intézkedéseket, és kötelezettséget vállal annak biztosítására, hogy az Európai Bizottság valamennyi uniós szakpolitikai területen figyelembe vegye az egyenlőség szempontjait.

Újbuda Környezetvédelmi Programja 2016–2020

A környezetvédelmi program átfogó helyzetértékelést végzett, és azonosította a kerület környezeti értékeit és problémáit, kijelölte a cselekvési irányokat, beavatkozásokat és feladatokat. A prioritások összhangban voltak az EU2020 vonatkozó célkitűzéseivel, azok vélhetően meg fogják felelni a 2021–2027-es környezetvédelmi stratégiai céloknak is, amelyek a fenntartható városi környezetet helyezik előtérbe és az alábbi területeket vizsgálja és fogalmaz meg célokat: (1) Levegőminőség és zajterhelés, (2) Vízmínőség és vízgazdálkodás; (3) Természetvédelem és zöldfelületgazdálkodás; (4) Környezet és egészség (klímaváltozás hatásai, allergének, beltéri levegőminőség, élelmiszerbiztonság); (5) Környezetbiztonság (környezeti kármentesítés); (6) Épített környezet (energiatakarékosság és -hatékonyság javítása, megújuló alkalmazása); (7) Közlekedés és települési környezetminőség (közösségi közlekedés és kerékpáros közlekedés fejlesztése) és (8) Hulladékgazdálkodás és településtisztaság.

Újbuda önkormányzata a tárgyalt stratégiában is elköteleződik azt illetően, hogy a lakosság egészségének megőrzése érdekében a köztérét klímabiztos módon alakítsa át (különös tekintettel a játszóterekre, a szegregátumokra, és a belső városi hőszigetekre), ivóutakat és nyilvános mosdókat létesítsen városszerte, és hőszigetelési protokollt dolgozzon ki hőhullámok idejére.

A XI. kerületi önkormányzat a **jövőben tudatosan törekszik arra, hogy csökkentse a közlekedési zsúfoltság által okozott légszennyezésből fakadó egészségügyi kockázatokat.** A kerület aktívan **közreműködik egy olyan tájékoztatási rendszer létrehozásában,** amely a mérőállomások hálózatára és egyéb mérésekre, modell-információkra alapozva valóban naprakész adatokat tesz elérhetővé.

Újbuda önkormányzata felméri azokat a kerületi közlekedési helyszíneket, ahol a forgalomcsillapítás érdekében alternatív közlekedési módok használatára ösztönözheti a helyi lakosságot. Bekapcsolódik a főváros megosztáson alapuló közlekedési formák nagyobb ismertségét szolgáló kampányainak támogatásába. **Koncepcionális cél kerületi zöldutak létrehozása,** elsősorban vízfolyások, összefüggő zöldfolyosók mentén, amelyeknek nagy jelentősége van a városlakók körében az aktív közlekedés népszerűsítése szempontjából, mivel ezt a lehetőséget stresszmentes, feltöltődésre alkalmas környezetben nyújtja.

A kerület vezetése támogatja, hogy **a Budai fonódó villamos II. ütemének megépítésére minél előbb kerüljön sor a Műegyetem rakparton,** ami biztosítaná a Műegyetem, az Infopark valamint a Budapest megközelítését. Ezen beruházás gyakorlatilag kész tervekkel rendelkezik, a kivitelezés az anyagi fedezet rendelkezésre állása esetén indítható.

Újbuda Gazdasági Program 2015–2020; Újbuda Szolgáltatástervezési koncepciója 2019

A legutóbbi gazdasági programot 2015-ben fogadta el a képviselő-testület, amely 2020-ig érvényben maradt. Ez a dokumentum összegzi Újbuda önkormányzatának a hosszabb távú gazdaságfejlesztési stratégiára vonatkozó elképzeléseit. A legutóbbi gazdasági program hatásvizsgálata, a célok megvalósulásának teljesülése még nem készült el, noha a mutatószámok értékelését a program lezárta után lehetséges teljes körűen elvégezni, miután a hatásvizsgálati jelentések és statisztikai adatok rendelkezésre állnak.

A 2015–2020-as gazdasági program alapján elindított fontosabb programok – Vállalkozásbarát Újbuda Program, 60+ program, 50+ program, Családbarát Újbuda program – **válságközpontú azonnali újrafókuszálását kell megvalósítani, a programhoz rendelt humán és pénzügyi erőforrásokat ennek érdekében szükséges átcsoportosítani** – pl. álláskeresői segítség, kerületi állásajánlatok valós idejű frissítése, a járvánnyal kapcsolatban folyamatos konzultáció és informá-

cióátadás a veszélyeztetett idősebb állampolgárokkal, távmunka-lehetőségek nyújtása önkormányzati alkalmazottaknak.

Újbuda legutóbb 2019 végén vizsgálta felül a szolgáltatástervezési koncepcióját – 217/2019. (XII.19.) XI. ÖK határozat a Szolgáltatástervezési Koncepcióról –, amelyben az önkormányzat vállalta, hogy a társadalmi igényeknek megfelelően, lehetőségei szerint fejleszti a szociális ellátórendszerét. Az ellátások többségének igénybevétele elsősorban rászorultsági alapon történik, a megnövelt színvonalú szolgáltatást pedig leginkább önként vállalt feladat keretében nyújtja. Az érintettek köre: fogyatékkal élő személyek, idősek (idősotthoni ellátás), demensek, illetve család és gyerekjóléti szolgáltatás (óvoda és bölcsődei férőhelyek bővítése), valamint az ezekhez kapcsolódó informatikai fejlesztések, illetve szociális térképek készítése (helyzetelemzés). A dokumentum a pontosan meghatározza fejlesztések helyét, módját és az érintetteinek körét, a célok teljesülését folyamatosan monitorozza.

A **szolgáltatásfejlesztési koncepció** az önkormányzat szociális ellátási feladatainak fejlesztését és helyzetelemzését bemutató legfontosabb dokumentum. A **járványhoz kapcsolódó kibontakozó szociális válsághelyzet egyértelműen e koncepció mihamarabbi frissítését követeli meg**, hiszen a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok leszakadásának mértéke, hathatós intézkedések hiányában, várhatóan nőni fog. Már 2019-ben is terve volt véve az időskorúak nappali ellátási létszámának növelése, vagy a demens személyek ellátásának fejlesztése, illetve az óvodai és bölcsődei kapacitásbővítése. A települési ellátásokra fordított összegek legalább ideiglenes és jelentős mértékű növelése és az önkormányzati személyzeti kapacitások bővítése elengedhetetlen, hogy a várhatóan jelentős társadalmi hatások a kiszolgáltatott társadalmi rétegek esetében ellensúlyozhatóak legyenek. Ezekre az ideiglenes intézkedésekre akár egy-másfél évig is szükség lehet.

A HELYZETÉRTÉKELÉS MÓDSZERTANA

A gazdasági program célja Újbuda Önkormányzata számára a 2020–2024 közötti önkormányzati ciklusban a helyi gazdaságfejlesztést érintő főbb stratégiai irányok megállapítása és kialakítása. A gazdasági program megalkotását a 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól szabályozza, meghatároz néhány kötelező tartalmi elemet:

116. § (1) A képviselő-testület hosszú távú fejlesztési elképzeléseit gazdasági programban, fejlesztési tervben rögzíti, melynek elkészítéséért a helyi önkormányzat felelős.

(3) A gazdasági program, fejlesztési terv helyi szinten meghatározza mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyek a helyi önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, környezeti és gazdasági adottságok átfogó figyelembevételével a helyi önkormányzat által nyújtandó feladatok biztosítását, színvonalának javítását szolgálják.

(4) A gazdasági program, fejlesztési terv – a megyei területfejlesztési elképzelésekkel összhangban – tartalmazza, különösen: az egyes közszolgáltatások biztosítására, színvonalának javítására vonatkozó fejlesztési elképzeléseket.

Az elvárások teljesítéséhez szükséges egy aktuális helyzetértékelés elkészítése, amely kulcsfontosságú lépés a stratégiai irányok megalapozásához. Ez a következőkben egy társadalmi-gazdasági mutatórendszer segítségével történik, amely az elsődleges információforrást jelenti. A dokumentum a helyi társadalmi kontextust, a gazdasági környezet állapotát, aktuális helyzetét statisztikai mutatószámok segítségével mutatja be.

A mutatószámok kiválasztásánál azok minél szélesebb köre került bele az elemzésbe.² A koncepció a mutatók idősoros tulajdonságát használja fel arra, hogy a kerület fontos szocioökonómiai tendenciái felrajzolók legyenek. A relevánsnak ítélt indikátorok alakulása részleteiben bemutatásra és diszkutálásra kerülnek. A budapesti kerületek részbeni összehasonlítása azért is releváns, mert közel hasonló fejlettségű egységről van szó, ugyanakkor a korösszetételben, a méretben, vagy Budapest életében betöltött szerepükben, funkcióikban érdemi különbségek vannak.

A másodlagos elemzési és adatforrást az önkormányzat dokumentumai képezik (a részletes költségvetések és zárszámadások 2015-től; a futó uniós projektekről való részletes beszámolók; a vagyoni helyzet; valamint a KSH számára adatszolgáltatás keretében átadott, statisztikai információk).

² A stratégiában felhasznált forrás az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer által összegyűjtött statisztikák, továbbá a KSH számai. Az adatok, ahol külön nem jelezzük, 2018-ra vonatkoznak, ugyanakkor néhol a legfrissebb rendelkezésre álló adat a 2017-es (pl. a budapesti kerületek önkormányzati költségvetései). Újbuda Önkormányzata által rendelkezésre álló adatok között 2019-eseket is szerepeltet a dokumentum, amelyek előzetes adatnak tekinthetők.

A kiválasztott mutatók egymással szoros kapcsolatban levő változókat jelentenek, emellett heterogén területeket fednek le. Így felmérhető a gazdasági fejlettség, továbbá annak tényezői, illetve kilátásai. Az indikátorok alapvetően három csoportba sorolhatók:

- **Demográfia**

A demográfiai mutatók a kerület lakosságának korszerkezetét ragadják meg, ez ugyanis jelentős hatással van az önkormányzatok feladatainak súlyozásában. Ilyen mutatók például a kerületben élő nyugdíjas korú vagy fiatal népesség aránya, az elveszülések száma, vagy a népességszám változása, stb. Egy helyzetelemzésnek és egy stratégiának is számolnia kell azzal, hogy a demográfiai tendenciák nem könnyen ellensúlyozhatók még hathatósan különböző intézkedésekkel sem, továbbá az intézkedések hatásai is jelentős késéssel jelentkeznek és időben elnyújtottan. Ennél a területnél különös fontossággal bír a stratégiai irányvonal következetes végrehajtása és a visszacsatolás begyűjtése, értékelése.

- **Gazdasági infrastruktúra**

Egyrészt a magánvállalatok jellemzőit ragadja meg (egy lakosra jutó vállalkozások száma, nagyvállalatok és kis- és középvállalkozások részaránya), amelyek determinálják az önkormányzat anyagi lehetőségeit, valamint jelentős mértékben hat a lakosság életkörülményeire. Néhány makroökonomiai változó a lakosság életszínvonalát tükrözi, ilyen a munkanélküliség, a személygépjárművek száma, vagy a lakásár-mutatók. Az indikátor emellett az önkormányzati költségvetés és pénzügyek fenntarthatóságával kapcsolatos mutatókat is tartalmazza.

- **Humán és lakókörnyezeti infrastruktúra**

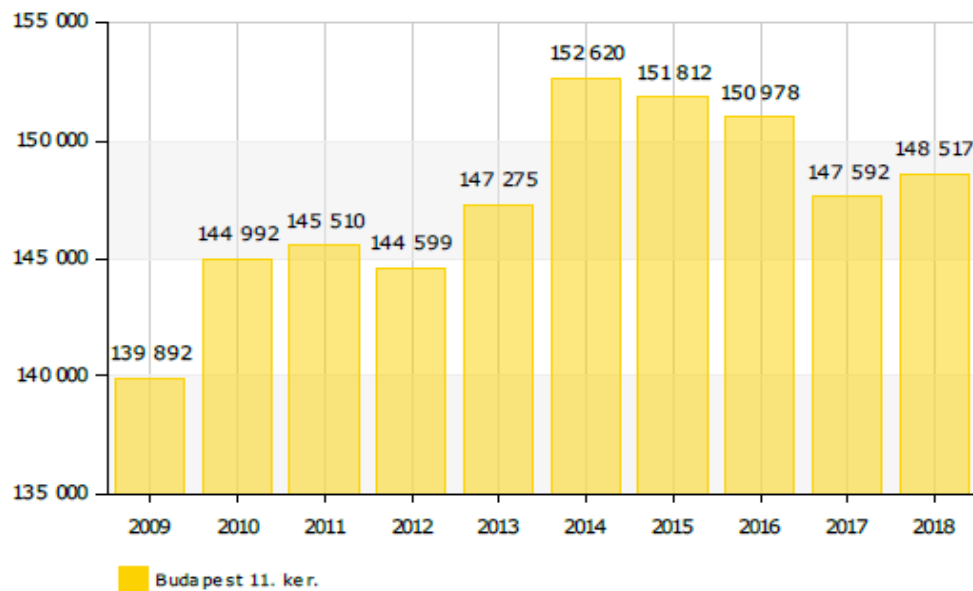
Olyan mutatók kerültek ebbe a halmazba, amelyek a közszolgáltatások színvonalát, lefedettségét (pl. időskori ellátások, óvoda, bölcsőde), valamint a lakókörnyezet minőségét foglalják magukban.

ÚJBUDA TÁRSADALMI JELLEMZŐI

Demográfia

Újbuda a főváros legnépesebb kerülete. Az elemzések bemutatása előtt ennek hangsúlyozása különös jelentőséggel bír. Százezer feletti lakosszámmal Újbudán kívül csak a III., a XIV. és a XVIII. kerület rendelkezik. Az összevetésekben ezekhez a kerületekhez érdemes minden esetben hasonlítani az újbudai demográfiai helyzetet. A népesség időbeli alakulása az elmúlt 10 évben sajátosan változott, amely időszakban két szintugrás is látható. Az első 2010-től, a második 2014-től kezdődött, amikor a legtöbb lakost számolta a kerület, több mint 152 ezer fővel. A legutolsó két statisztikai évben a lélekszám nem érte el a 150 ezer főt. A későbbiekben áttekintésre kerül, hogy ez az állapot különböző demográfiai ismérv szerint, hogy oszlik meg Újbuda lakosságában.

1. ábra: A XI. kerület állandó lakosainak száma (2009–2018)

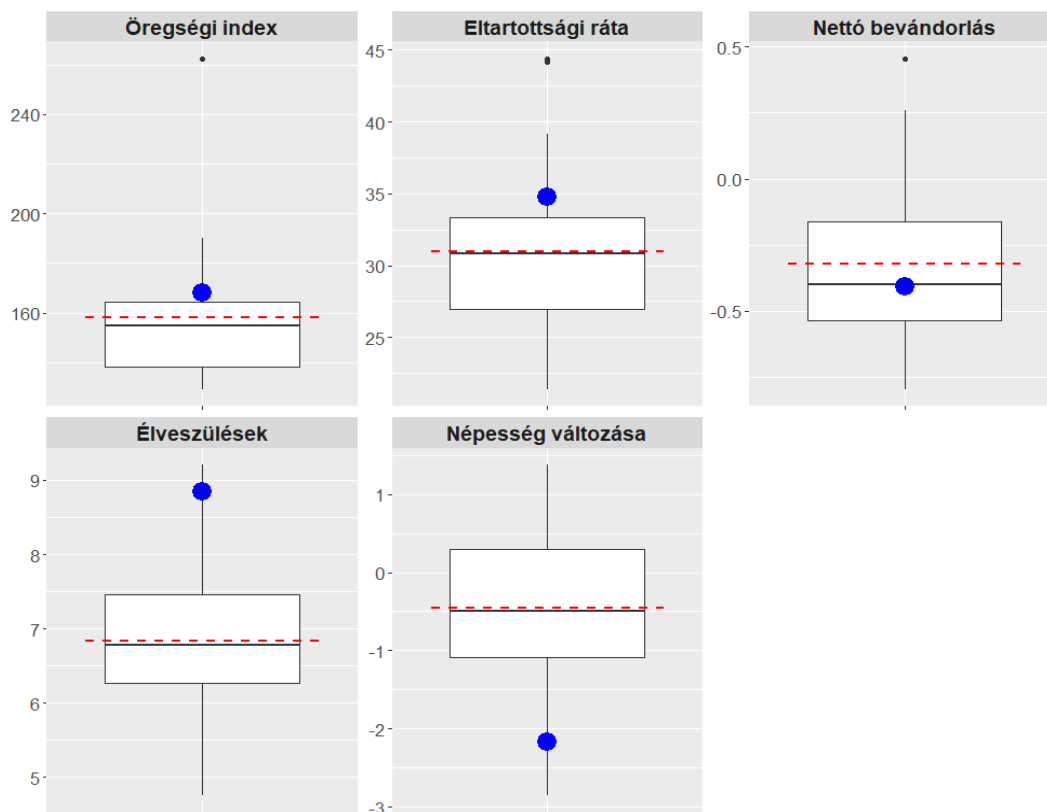
Forrás: TeIR

Korösszetétel és a népesség változása

Az öregségi index megmutatja, hogy a 64 év feletti lakosság hány százaléka a 0–14 éves népességnek. Ebben a tekintetben a felső negyedbe tartozik Újbuda. Az eltartottsági ráta a 64 év feletti népesség és a 15–64 éves népesség arányát fejezi ki százalékban. Újbudán ez az arány szintén nem kedvező. A nettó bevándorlás az éven belül elköltözők és odaköltözők különbsége a népesség arányában. A XI. kerület ebből a szempontból teljesen átlagosnak mondható (Budapest kerületeinek többségében csökkent a vándorlást nézve a népesség). Az élveszülések száma viszont igen kedvező (a 100 szülőképes korú nőre jutó élveszületések száma), és stabilan 1400 felett alakult 2015 és

2018 között. Összességében csökkent a népesség – 2015 és 2018 között 2% feletti mértékben –, amely a vizsgált időszakban a kerületeket tekintve igen kedvezőtlennek mondható. Megállapítható tehát, hogy kedvezőtlennek mondható az öregedés mértéke a kerületben budapesti viszonylatban, a kivándorlás révén csökken a népesség, és természetes fogyásról beszélhetünk 2015 és 2018 között. Az elveszülések száma magas, de ez nem befolyásolja érdemben a népességfogyást.

2. ábra: A demográfiai változók dobozábrái^{3,4}

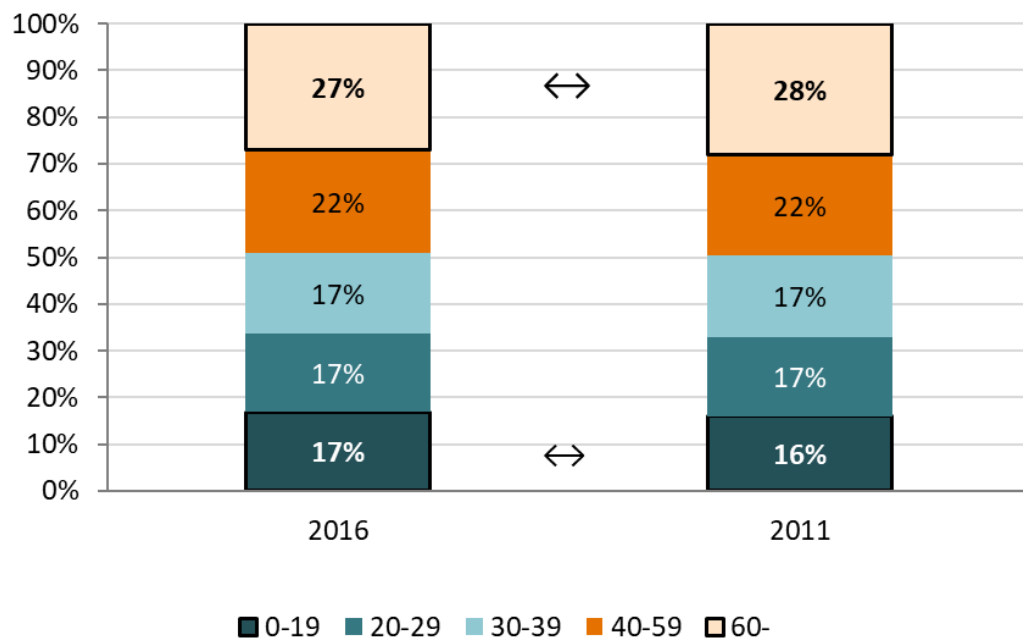

³ A kerületi összehasonlítások alkalmával ún. dobozábrán kerül szemléltetésre Újbuda relatív helyzete a bemutatott dimenziók mentén. Ha négy egyenlő részre daraboljuk a kerületi sokaságot, akkor a doboz nagysága mutatja meg a felső negyed alsó határát és az alsó negyed felső határát. A dobozban megjelenített folytonos szürkevonala az eloszlás középpértékét (mediánját) jelöli, míg a piros szaggatott vonal az átlagos értéket. A függőleges tengely a mindenkor terjedelemtől függően kerül megrajzolásra, így, ha a doboz relatív mérete alacsony magasságú, akkor koncentrált és/vagy kilógó (extrém) értékek jellemzik az adott ismérv szerint egy-egy fővárosi kerületet. A kék pont (teljes kör) Újbuda helyzetét jelöli a kerületi eloszlásban (a széles értelemben vett rangsorban). A dobozábrák mellett egy kiemelt statisztika idősorosan és/vagy területi összevetésben is bemutatásra kerül. (Ezek az interpretációk pontosító, fókuszált szándékkal készültek, illetve a követhetőséget szolgálják.)

⁴ A változók definíciói: elveszülések száma a szülőképes korú nők (18–39 éves) arányában (%), időskori eltartottsági ráta (64 évnél idősebbek a 18–64 évesek arányában, %), lakónépesség változása (2015–2018 között, %), nettó bevándorlás (betelepülők – kitelepülők) a népesség arányában (%), öregedési index: az időskorú népességnek (65 évnél idősebbek) a gyermekkorú népességhez (0–14 évesek) viszonyított aránya (%).

Ami a demográfiai kilátásokat illeti, a Budapest 2030 hosszú távú városfejlesztési koncepció azzal számol, hogy 2031-ig érdemben, 10 százalék felett nő a 0–19 éves népesség aránya Újbudán. A népesség száma valamivel 140 ezer felett marad. A munkaképes korú lakosság aránya legalább 5 százalékponttal csökkeni fog. A rendelkezésre álló népszámlálási (2011) és mikrocenzus (2016) adatok alapján a kerületi korösszetétel közel változatlan. Egészekre kerekítve 5 év elteltével 1 százalékponttal magasabb a fiatalok aránya és ugyanannyival alacsonyabb a 60 év feletti korosztály részaránya. Említést érdemel, hogy ilyen időhorizonton a lassan változó társadalmi szerkezet esetében – nem jelentős migráció mellett – ez a prognózis helytálló lehet⁵. Külön vizsgálat keretében idősorosan és kerületi összehasonlításban bemutatásra kerül a születés- és halálozási szám, a vándorlási egyenleg, valamint az öregedési mutató.

3. ábra: A XI. kerületi népesség korösszetétele (2011, 2016)

Forrás: KSH, népszámlálás (2011) és mikrocenzus (2016) adatok

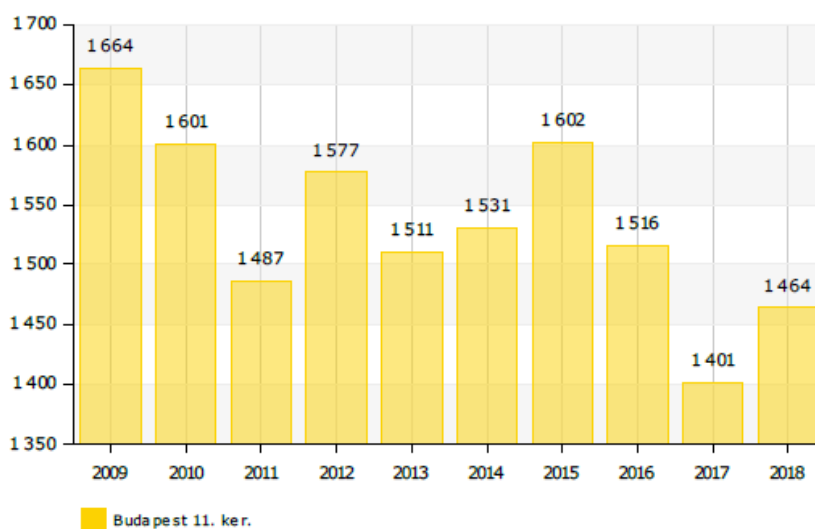
Élveszületések száma

Méretéből fakadóan elsősorban az élveszületések száma a legmagasabb a kerületben. A fent említettek mentén az egy főre eső mutatóban is előbb rangsorolt a XI. kerület, mint a százezer fő feletti

⁵ Korábbi évekre nem érhető el kerületi részletezettségben a népesség korösszetétele nyilvános forrásból.

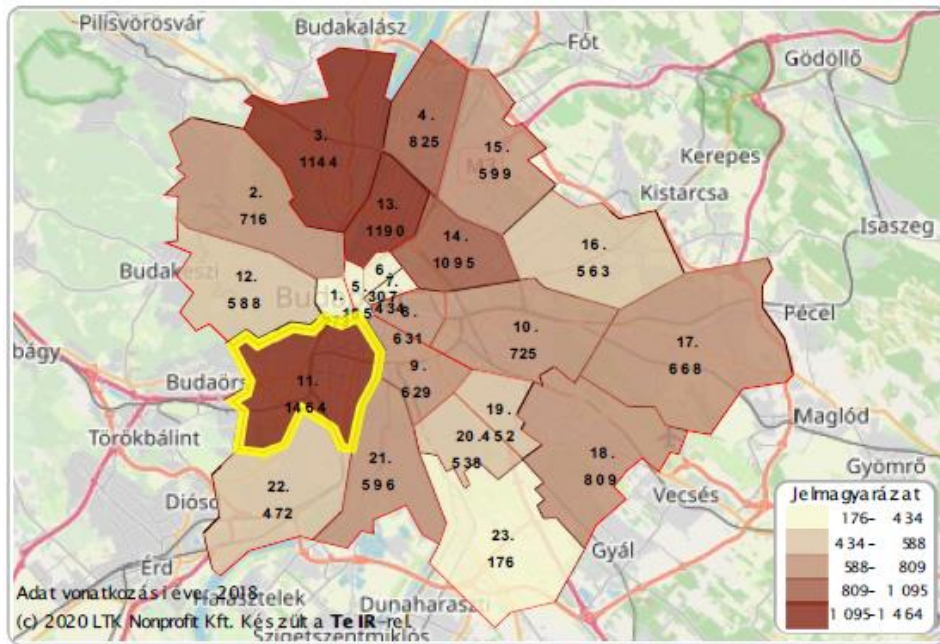
városkerületek (XI. kerület: 1%; III. és XIV. kerület: 0,9%; míg a XVIII. kerület: 0,8%). Az egészségügyi ellátások és különösképpen a szülészobák számossága miatt az abszolút értékek legalább annyira mérvadók, mint a relatív viszonyszámok. Megfelelő kapacitások hiányában (kórházak, szülészeti szakrendelés) ez a mutató alacsony szintértéket jelöl, viszont amennyiben a környező (más) kerületekből a szülészeti szakrendeléshez kapcsolódó szolgáltatásokat a XI. kerületben veszik igénybe a családok, ennek nyomon követése indokolt. Historikusan tekintve a születésszámot, a mutató 1700-1400 intervallumban változott az elmúlt 10 évben.

4. ábra: Az élveszületések száma a XI. kerületben (2009–2018)

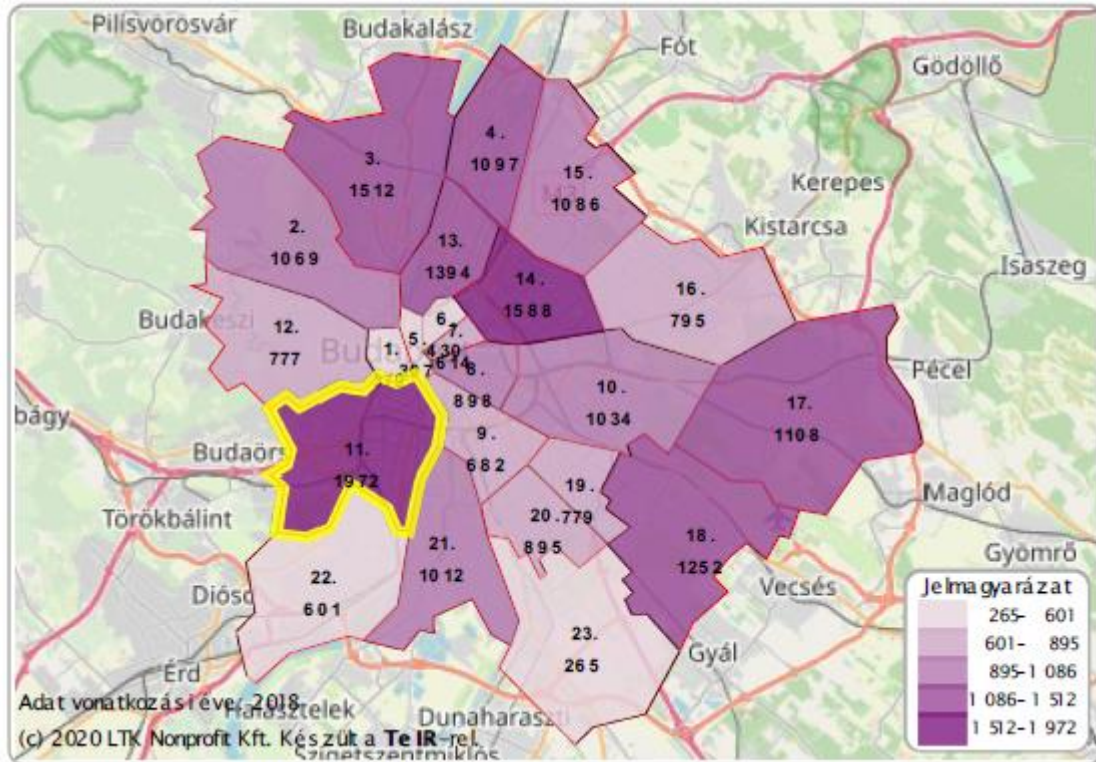
Forrás: TelR

5. ábra: Az élveszületések száma Budapest kerületeiben (2018)

Forrás: TeIR

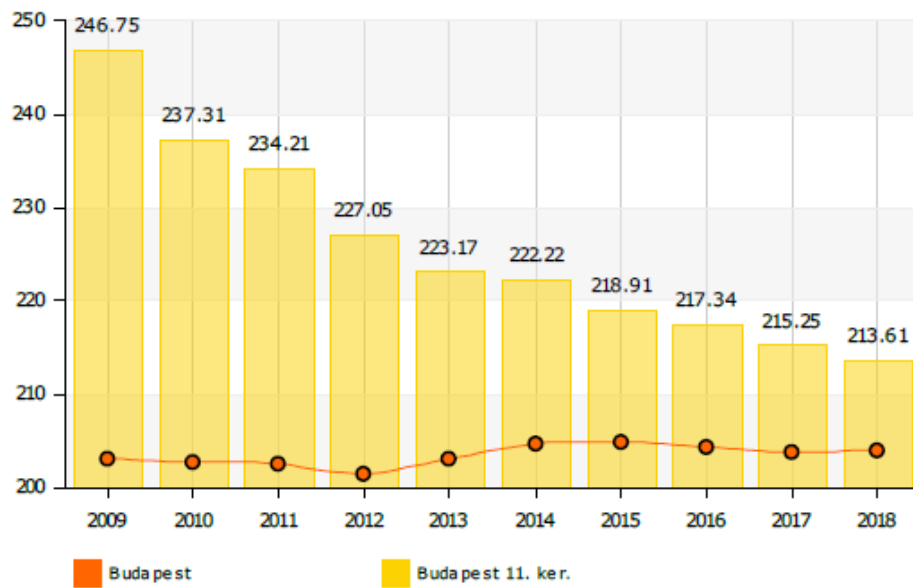
6. ábra: Halálozások száma Budapest kerületeiben (2018).

Forrás: TeIR

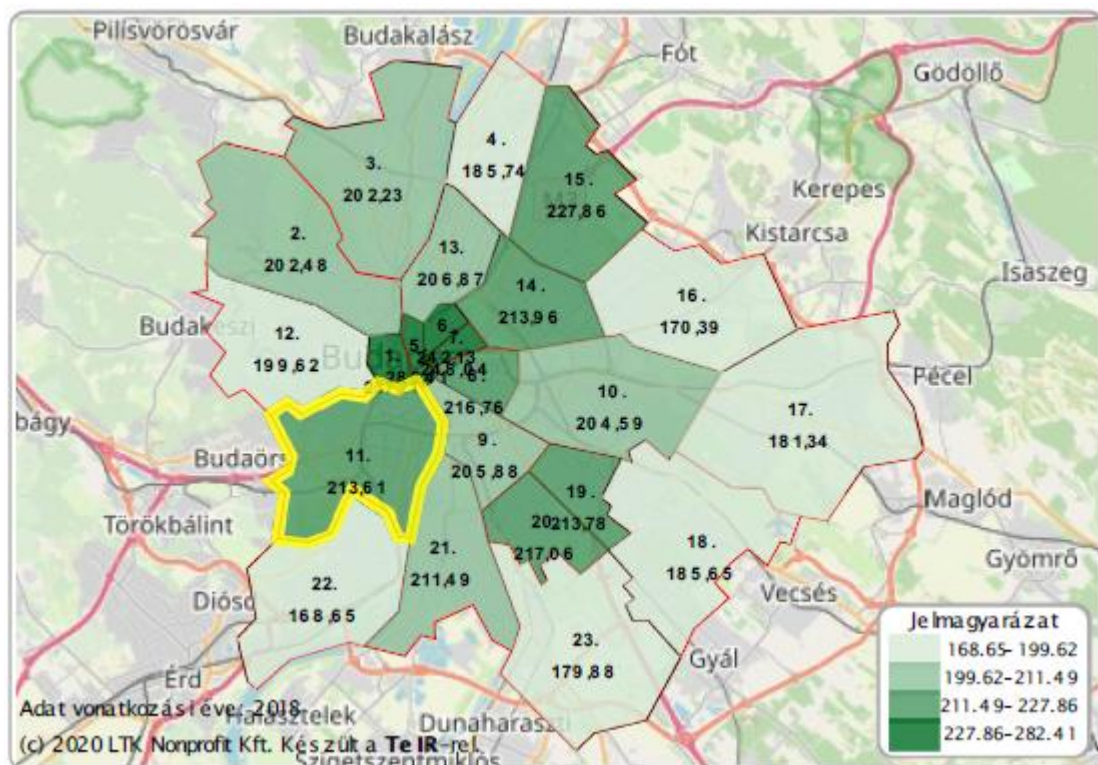
A nagy lélekszámú kerületekkel összevetve Újbuda halálozási statisztikája arányaiban is a legborúsabb (1,33%). A XIV. kerületben ez az arány: 1,26%, a XVIII. kerületben: 1,22%, míg a III. kerületben: 1,16%. Ahogy a születésszám, úgy a halálozási számok is szoros összefüggésben állnak a kerület korösszetételével. A szomszédos budai kerületek közül a XXII. kerület viszonyzáma a legalacsonyabb 1,09 százalékos értékkel, XII. kerület mutatója Újbudáéhoz hasonló: 1,35 százalék, míg az I. kerület halálozási arányszáma 1,50 százalékos volt 2018-ban.

7. ábra: Öregedési mutató a XI. kerületben (60 évesek/0–14 évesek, 2009–2018)

Forrás: TeIR

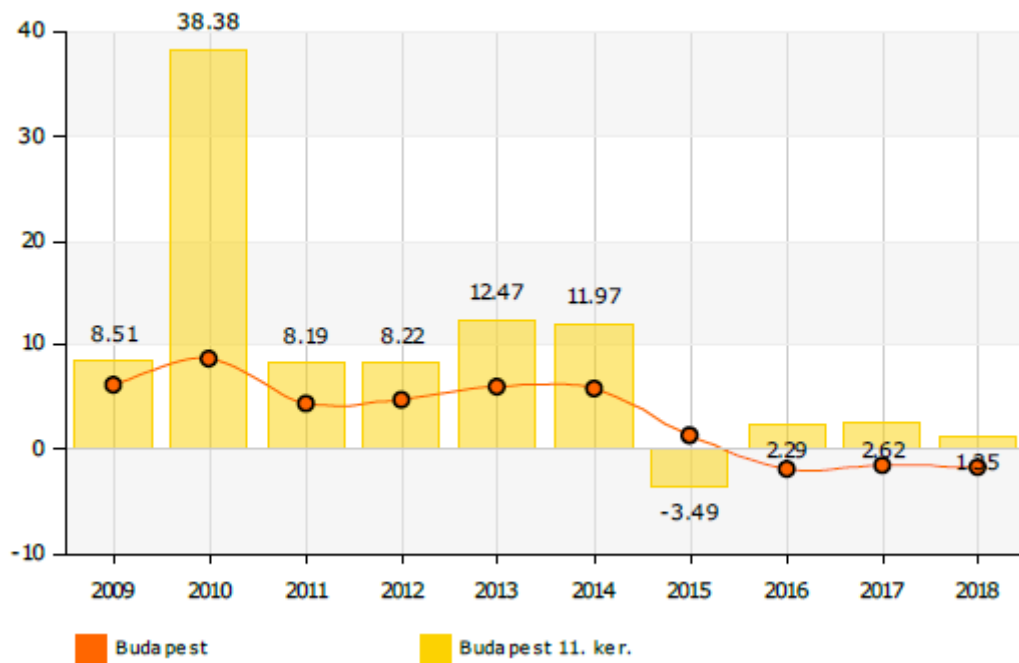
8. ábra: Öregedési mutató a főváros kerületeiben (60 évesek / 0–14 évesek, 2018)

Forrás: TeIR

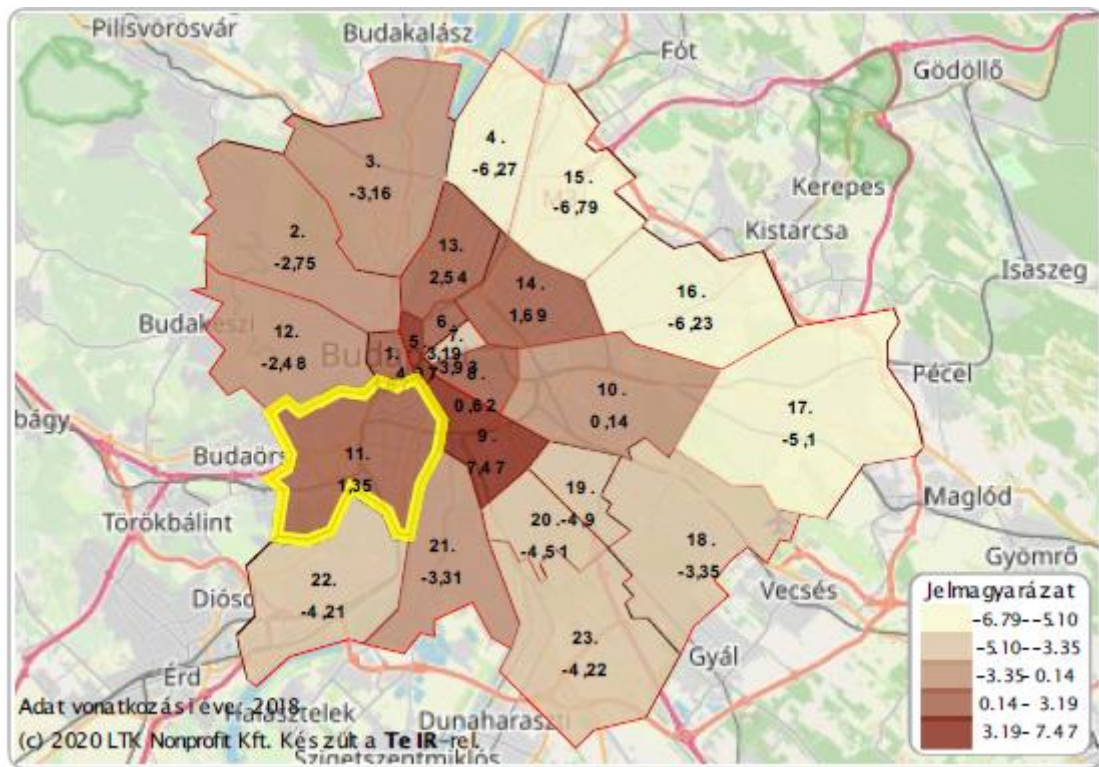
A mutató az állandó népességen belül a száz 0–14 évesre jutó 60 év feletti lakosok arányát sűríti. Noha a kerület öregedési mutatója tendenciózusan és közel a 250-es értékről csökkent a jelenlegi 213-as szintértékre, fontos megjegyezni, hogy a szomszédos, nagy területű és a korábban az összehasonlítások alapjául szolgáló népes kerületek rátái (Csepel – XXI. kerületet – ide nem értve) a 200-as küszöbérték alatt van, és a fővárosi átlag is alig haladja meg a 200-as küszöbértéket (204).

9. ábra: Vándorlási különbözet/egyenleg a XI. kerületben (2009–2018)

Forrás: TeIR

10. ábra: Vándorlási különbszet/egyenleg a főváros kerületeiben (2018)

Forrás: TeIR

Vándorlási különbszet az adott közigazgatási egységbe állandóan vagy ideiglenesen bejelentkezők és az onnan más közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők számának különbszete 1000 lakosra vetítve. 2014-ig rendkívül magasan állt a nettó bevándorlást (vándorlási egyenleg) mutató statisztika, amely a legutóbbi mérési évben marginálisra csökkent. Közel ugyanannyi (8000 fő) hagyja el és jelentkezik be a kerületbe. Területi összehasonlításban mind a szomszédos kerületek mind a nagy népességű közigazgatási egységek (ide nem értve a XIV. kerületet) még így is élenjáró Újbuda. A tapasztalt tendencia és kép összefüggésben áll a fővárosi/kerületi lakáspiaci helyzettel. A pozitív egyenleget felmutató kerületek között található a XIII., a XIV. és az összes szűken vett belvárosi kerület a VII. kerületet ide nem értve.

Munkanélküliség

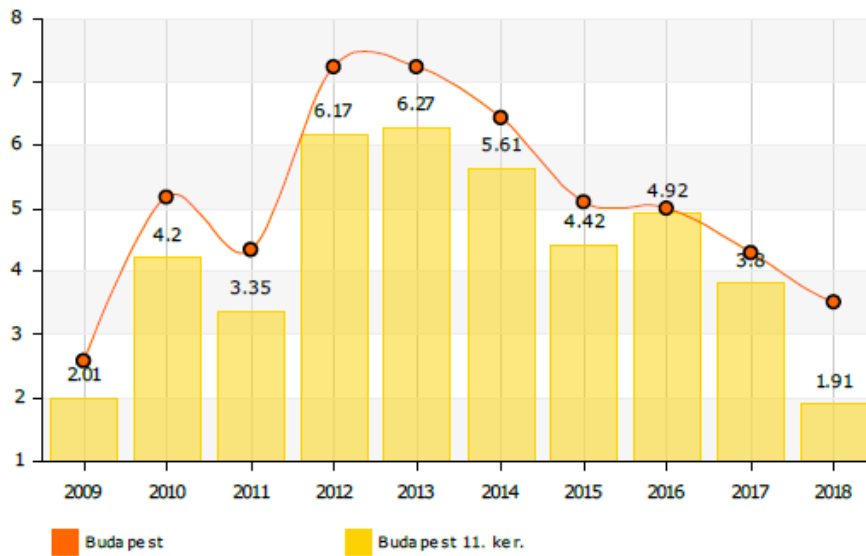
A gazdasági fellendülést követő években a munkaerőpiac egyre feszesebbé vált. Ennek eredményeképpen az újbudai regisztrált munkanélküliek száma 2018-ra 900 alá esett. Fontos azonban megjegyezni, hogy a koronavírus-fertőzés gazdasági hatásaként (hüvelykujj-szabály alapján) jelentkezhethet a 2009–2010-es időszakban tapasztalt mértékű munkanélküliség, ezért ennek kezelése a jelen kihívása. Említést érdemel, hogy a hazai gazdaság 2016-ig a munkaerő-kínálat kihasználásán keresztül, majd ezt követően termelékenységjavuláson keresztül robusztusan növekedett. Az első szakaszban (2010–2016) a munkaerő-piaci mutatók folyamatosan javultak, ameddig a teljes foglalkoztatás megközelítésével a folyamatos munkaerő-piaci tartalékok bevonása kisebb mértékben javította az ország értékteremtő képességét. Ezek a munkaerő-piaci kondíciók 2020 első negyedévéig álltak fenn, így a visszatekintő adatok alapján a jelenkor válságára helyzetelemzés nem adható kerületi vonatkozásban.⁶

A nyilvántartott munkanélküliek aránya a munkaképes (15–64 éves) korosztályban a főváros minden kerületében 2 százalék alatti volt, Újbudán a mutató értéke 1,09%. Itt is fontos utalni arra, hogy a gazdasági világválságot követő években 3 százalék körül tetőzött ez az érték, de minthogy egy más típusú recesszió látszik kibontakozni, előrejelzésekbe bocsátkozni visszamenőleges éves adatok alapján, nem lenne helytálló.

A pályakezdő álláskereső elhelyezkedési esélyeit illetően a legfrissebb 2018-as mutató 2 százalék alatti rátát indikált a regisztrált álláskeresők között, kerületi összevetésben Újbuda a felső negyedbe sorolható a statisztika alapján.

⁶ A stratégia megírásának időpontjában még nemzetgazdasági szinten is kevés indikátor áll rendelkezésre az aktuális helyzetről.

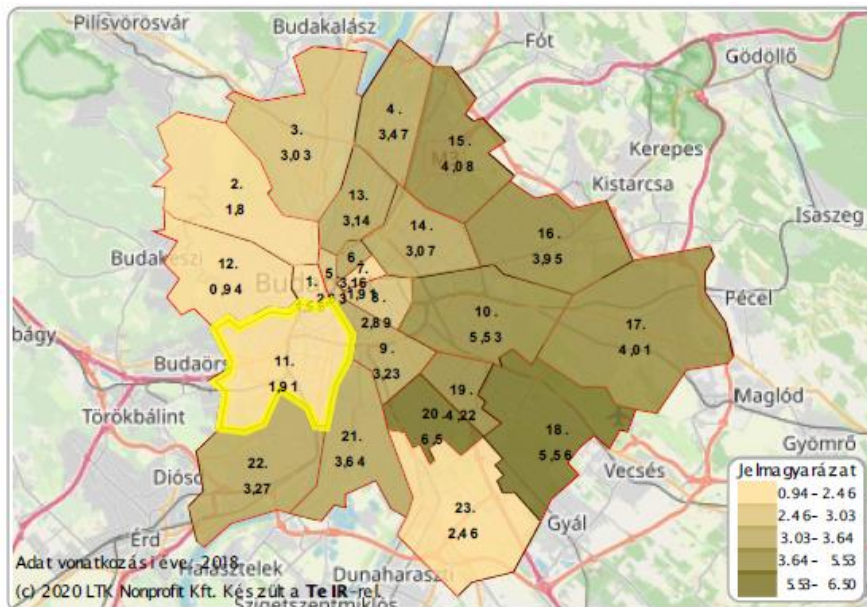
11. ábra: A pályakezdő álláskeresők aránya a nyilvántartott álláskeresők között (2009–2018)

Forrás: TeIR

Újbuda mind a munkaképes korú népesség (15–64 évesek), mind a fiatalok munkanélküliségi mutatóját figyelembe véve a legjobb értékekkel rendelkezik a kerületek között.

12. ábra: A pályakezdő álláskeresők aránya a nyilvántartott álláskeresők között a főváros kerületeiben (2018)

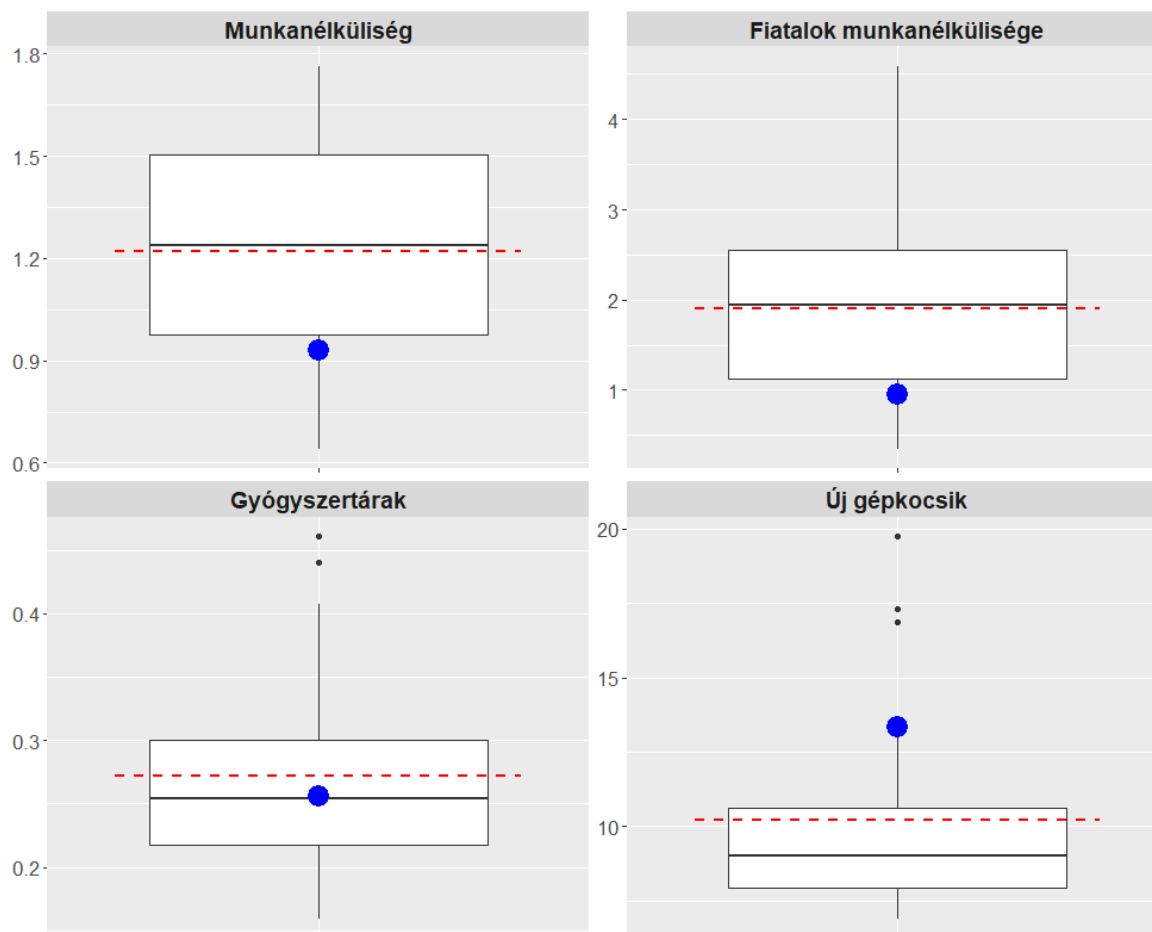

Forrás: TeIR

Humán infrastruktúra

A demográfiai helyzethez szorosan kapcsolódó humán infrastruktúra számos dimenzió mentén kerül értékelésre.

13. ábra: A fontosabb gazdasági infrastruktúra-változó dobozábrája⁷

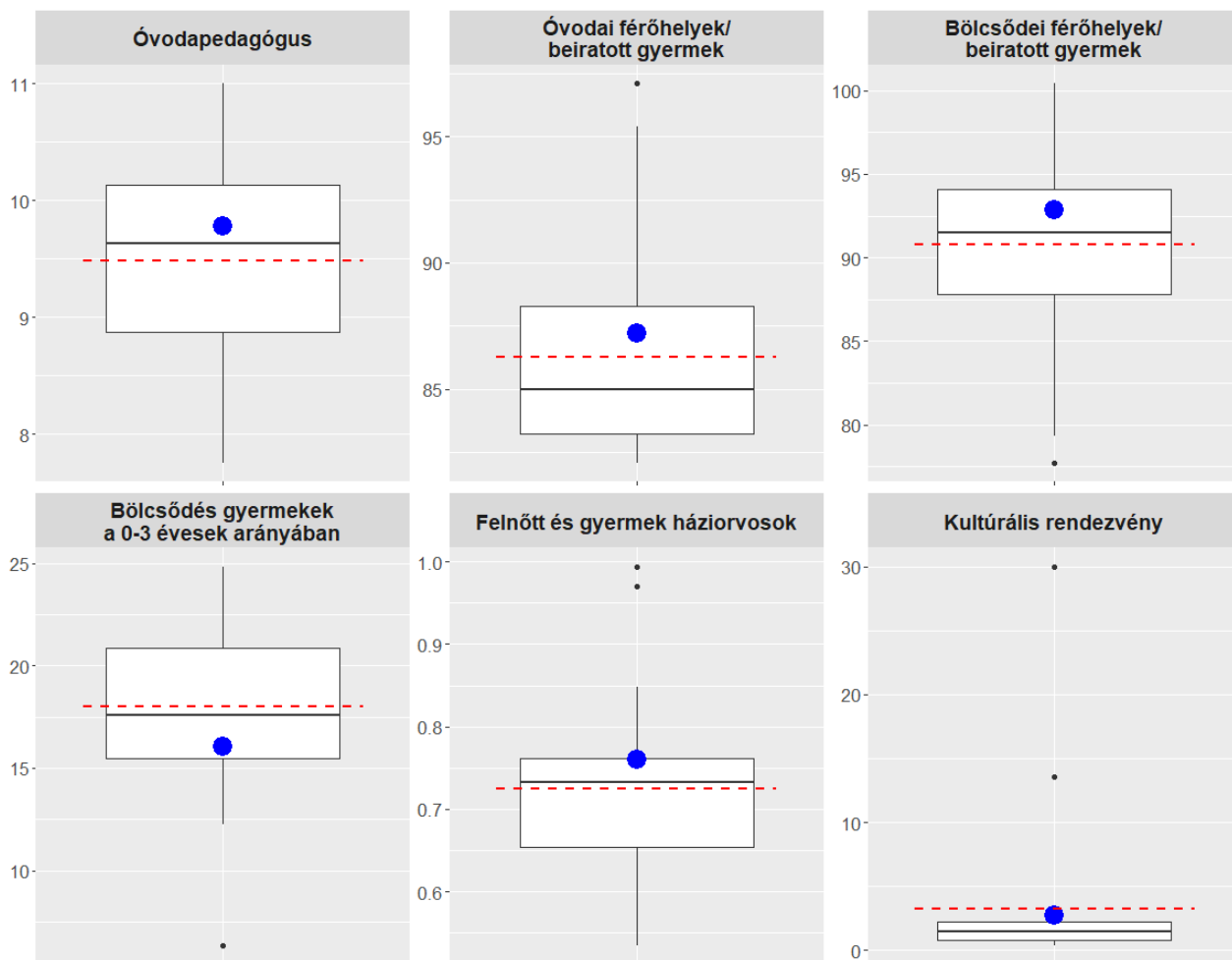

A kerület esetében elmondható, hogy átlagosan 5 emberre 2 személygépkocsi jut, azonban fontos megjegyezni, hogy ennek a vagyoneszköznek a tartása nagyon koncentrált lehet. Egyes családok több személygépjárművet tartanak, míg az intézményi háztartásokban (otthonok, diákszallók, kollégiumok), közösségek egészen nem rendelkezik saját tulajdonú automobillal. A gazdasági aktivitás erősödése a tartott személygépjárművek esetében is tetten érhető: 2014-től kezdve folyamatosan emelkedik a kerület gépkocsiszám, ami a vonatkozó súlyadó-bevételeket emelkedésén önkormányzati addicionális bevételi forrást generál a helyi önkormányzatnak.

⁷ A változók definíciói: munkanélküliségi ráta (teljes népességre, %), Fiatalok munkanélkülisége: 18–20 éves álláskeresők aránya a teljes 18–20 éves népességhez (%), ezer lakosra jutó gyógyszertárak száma (darab), első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik a teljes állomány arányában (%).

Az ezer lakosra jutó gyógyszertárak száma a budapesti kerületek medián értékén áll, vagyis ugyanannyi kerület volt jellemezhető 2018-ban alacsonyabb egy főre vetített patikaszámmal, mint magasabb vonatkozó mértékkel.

14. ábra: A humán infrastruktúrát mérő változók dobozábrái I.⁸

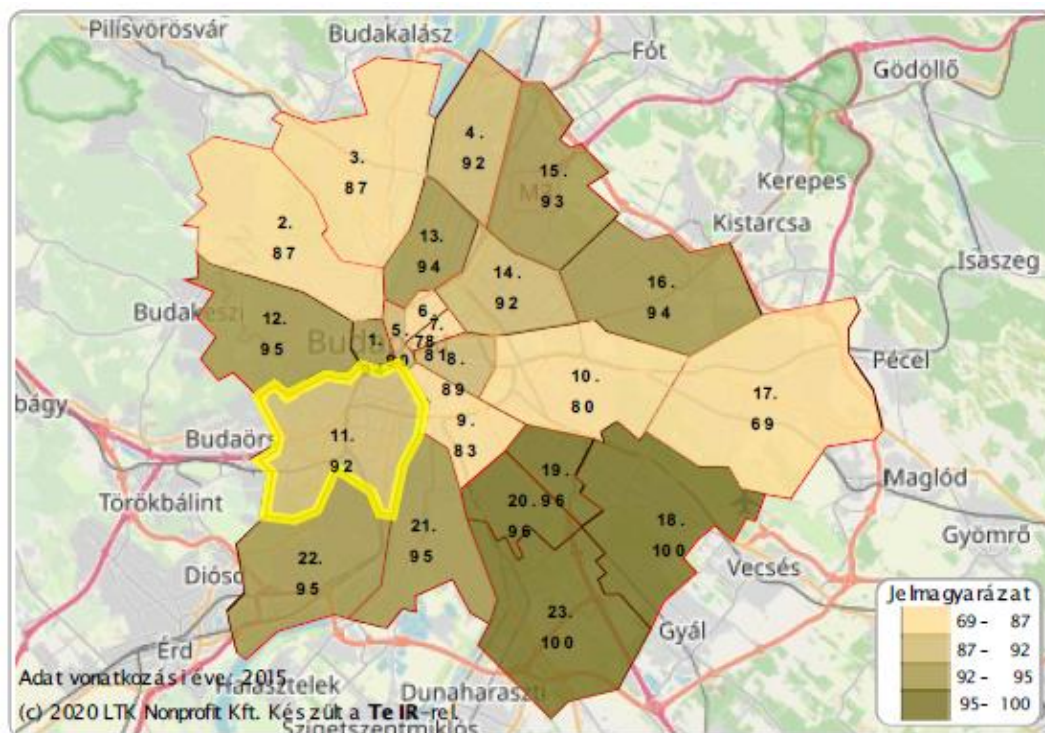
Egy óvodapedagógusra jutó beiratott óvodások száma kevesebb, mint tíz. Az óvodás korú gyermekelhelyezés budapesti skáláján ezzel az értékkel Újbuda a felső negyedbe esik. Ez azt jelenti, hogy egy óvónő aprózódottabb, mint a budapesti kerületek háromnegyedében. Ez az óvodai és bölcsődei kapacitások magas kihasználtságát jelenti. Azonban fontos megjegyezni, hogy a kihasználtság intézményről intézményre változhat. Az igényekhez igazított, rugalmas bölcsődei és óvodai szolgálat kiemelten fontos a lakosságmegtartó és gyermekbarát önkormányzati politikák szem-

⁸ A változók definíciói: egy óvodapedagógusra jutó beiratott óvodások száma (fő), óvodai és bölcsődei kapacitások kihasználtsági foka (%), bölcsődés gyermekek a 0–3 évesek arányában (%), ezer lakosra jutó felnőtt házi és gyermekorvosok száma (fő), ezer lakosra jutó felnőtt és gyermek házi orvosok száma (fő), kulturális rendezvényeken részt vevők száma a lakónépesség arányában (%)

pontjából. Az elosztási problémák kezelését az önkormányzat úgy oldhatja meg, hogy hosszútávon irányelveket fogalmaz meg azzal kapcsolatban, hogy mely intézményeiben milyen arányban engedi a fogyó gyermekszámból és a környező települések igényeiből következően a kapacitások kihasználtságát (az üres férőhelyek feltöltését) a kerületen kívüli gyermekekkel. A bölcsődébe adott gyermekek átlagos aránya a 3 év alatti korosztályban fővárosi léptékben meglehetősen alacsony.

Végül az önkormányzati köznevelés intézményei esetében bemutatásra kerül az internettel ellátott feladatellátási helyek⁹ aránya. A legfrissebb, hozzáférhető 2015. évi kimutatás szerint a kerületi közoktatási intézmények és egységeik 92 százalékában állt rendelkezésre internetelérés. A XXI. században kívánalom, hogy ezen intézmények valamennyi főépületében és egységeiben megoldott legyen az internetkapcsolat.

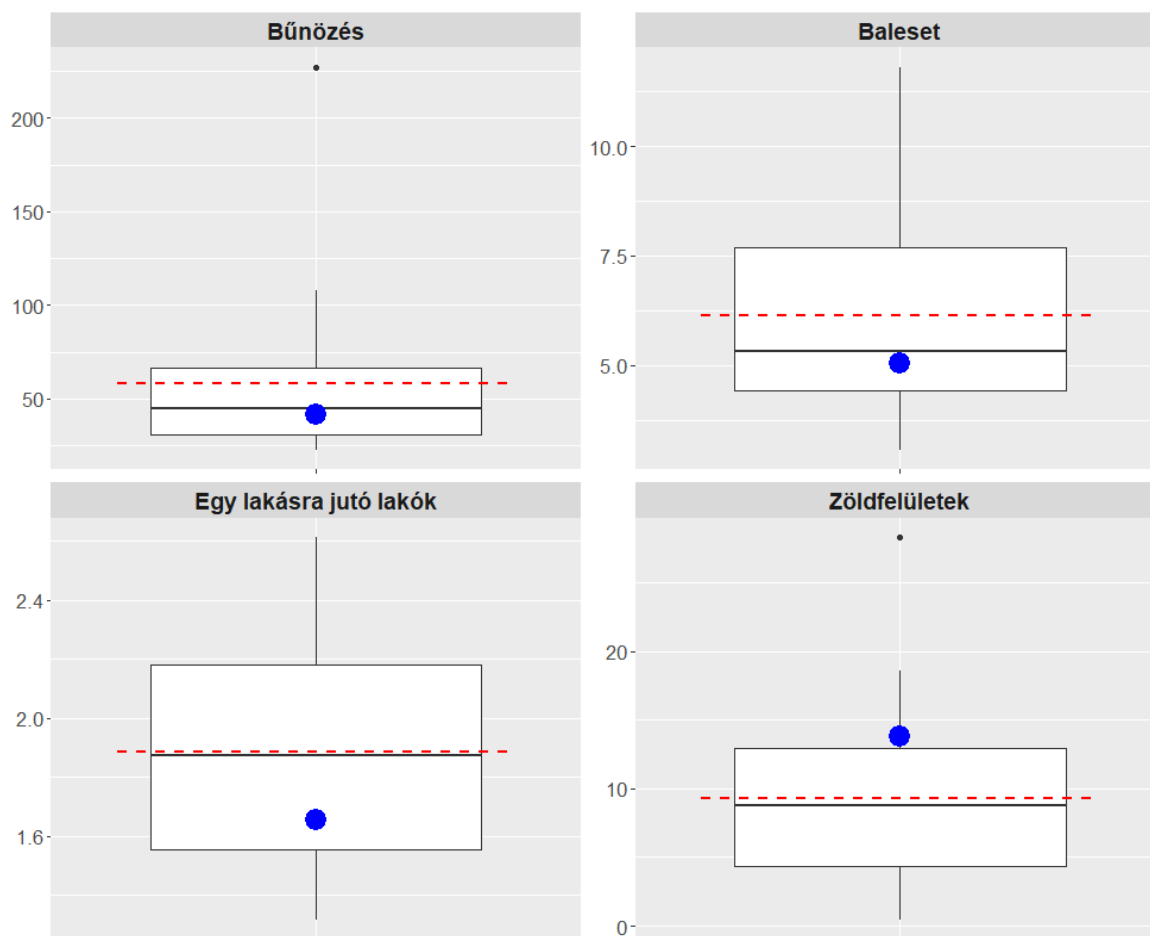
15. ábra: Az internettel ellátott feladatellátási helyek aránya Budapest kerületeiben (2015)

Forrás: TeIR

⁹ Feladatellátási hely: a köznevelési intézmény, igazgatási szervezetén belül a székhelyen vagy más telephelyen működő intézményegység, valamint a székhelyen, illetve az azonos telephelyen, de eltérő nevelési-oktatási feladatokat ellátó intézményegység.

16. ábra: A lakókörnyezeti változók dobozábrája¹⁰

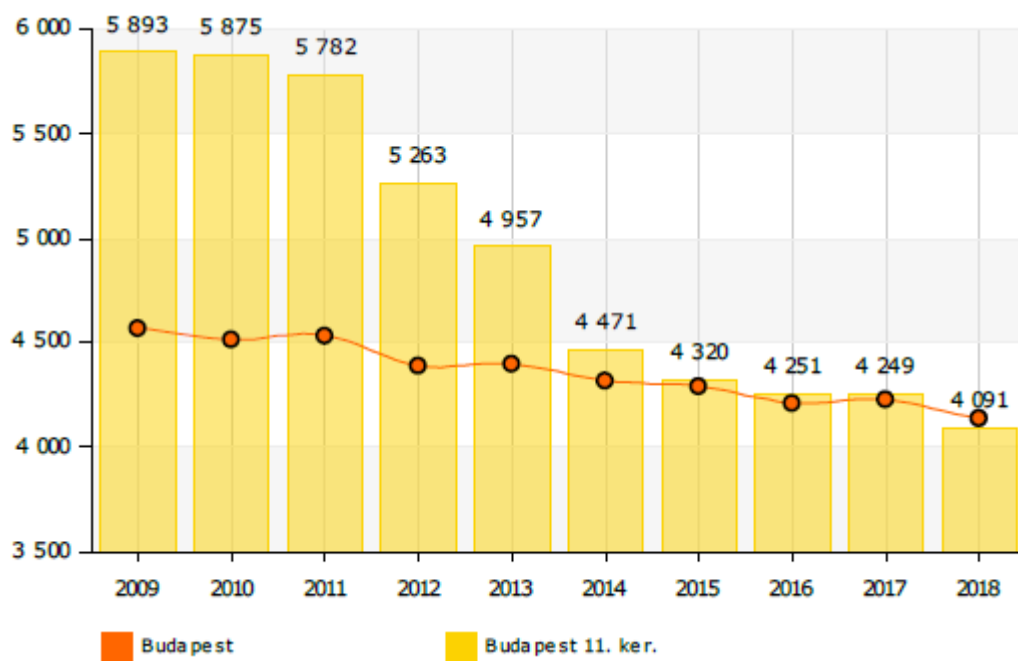
A lakókörnyezet minőségét meghatározó mutatók az kedvező képet festenek Újbudáról. A bűnözés, a balesetek vagy a zsúfoltság (egy lakásra jutó lakók száma) mértéke összességében enyhén átlag alatt van. A zöldterületek arányánál (egy főre eső önkormányzati tulajdonú zöldterület m²-ben) az élmezőnyhöz tartozik. A zöldterületek esetében fontos megjegyezni, hogy a hasznos zöldterületek arányának növelése érdekében a fővárosi stratégia keretében Újbudán megjelölt terület a Dobogó-domb, nyolcadmagával. Emellett a Duna-parton tervezett erdősáv munkálandó terület. Összességében azonban elmondható, hogy ezek az adottságok Újbudáról kedvező képet adnak, illetőleg ezek a tulajdonságok potenciált/lehetőséget jelentenek a kerület számára.

¹⁰ A változók definíciói: egy lakásra jutó lakosok száma (zsúfoltság), ezer lakosra jutó regisztrált bűnesetek száma, ezer helyi regisztrációjú személygépkocsira jutó közlekedési balesetek száma, egy főre eső önkormányzati tulajdonú zöldterület m²-ben.

Egészségügyi és idősellátottság

Az általános önkormányzati egészségügyi ellátás az ezer lakosra jutó házi és gyermekorvosok számával kerül megragadásra. Említést érdemel mindazonáltal, hogy a kerület néhány éve térségi járóbeteg-szakellátást vállalt át a fővárostól, így az egészségügy helyzete nem szűkíthető a kerületbe tartozó elemekre és a nyújtott közösségi szolgáltatásokra. Az átvett szakellátási rendszer hosszú távú anyagi elkötelezettséget jelent Újbuda számára, amely rendszerszintű fejlesztést és rendszerszintű gondolkodást kíván. A háziorvosok leterheltségét ezért érdemes idősorosan és kerületi összevetésben is értékelni.

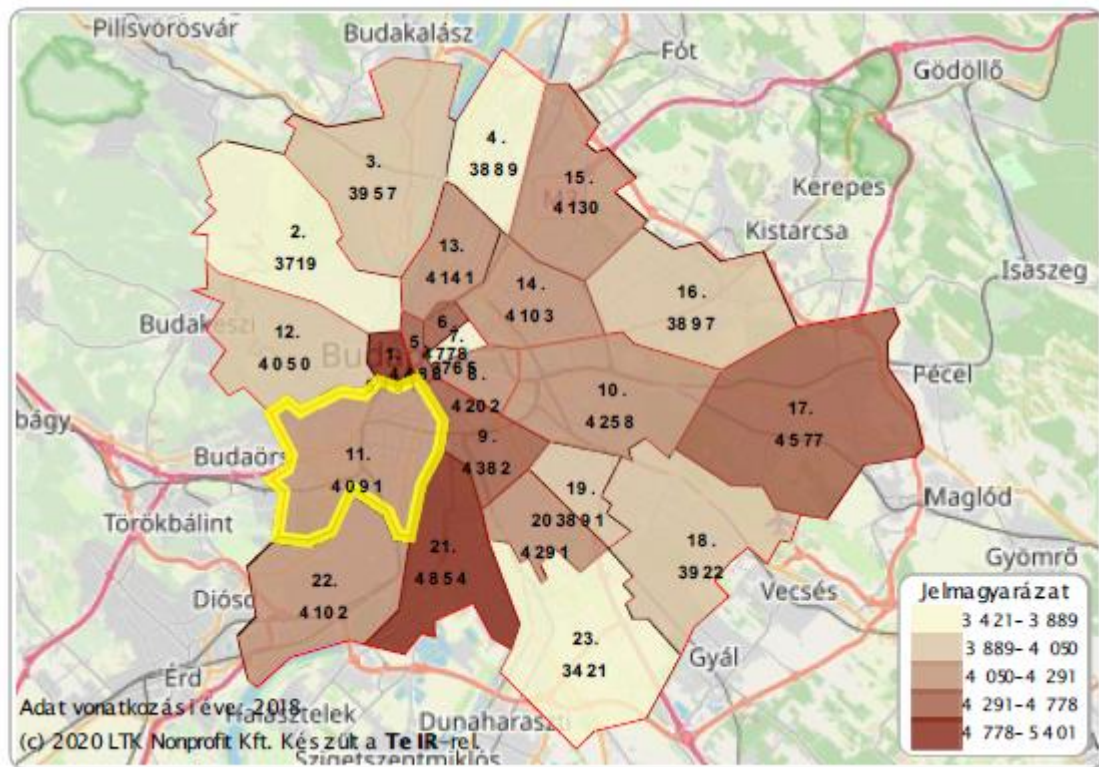
17. ábra: Háziorvosok betegforgalma (2009–2018)

Forrás: TelR

A háziorvosi rendelésen való megjelenések száma és a háziorvos által hívásra, illetve folyamatos ellátás végett lakáson történt látogatások száma 1000 lakosra vetítve 2009 óta lépcsőzetesen csökkent. Először 2012–2013-ban 500, illetve további 300 fővel csökkent a háziorvosra vetített éves betegforgalom, majd 2014-től kezdődően átlagosan évi 80 fővel trendszerűen csökkent az esetszám. Kerületi összevetésben a 2018-as értékével Újbuda a fővárosi középmezőnybe tartozik a 4100 alatti betegforgalmi mutató szintjével. Az ezer lakosra vetített háziorvosi betegforgalom közel hasonló a nagy népességű kerületekben és a szomszédos budai kerületekben (a XXI. kerületet ide nem értve).

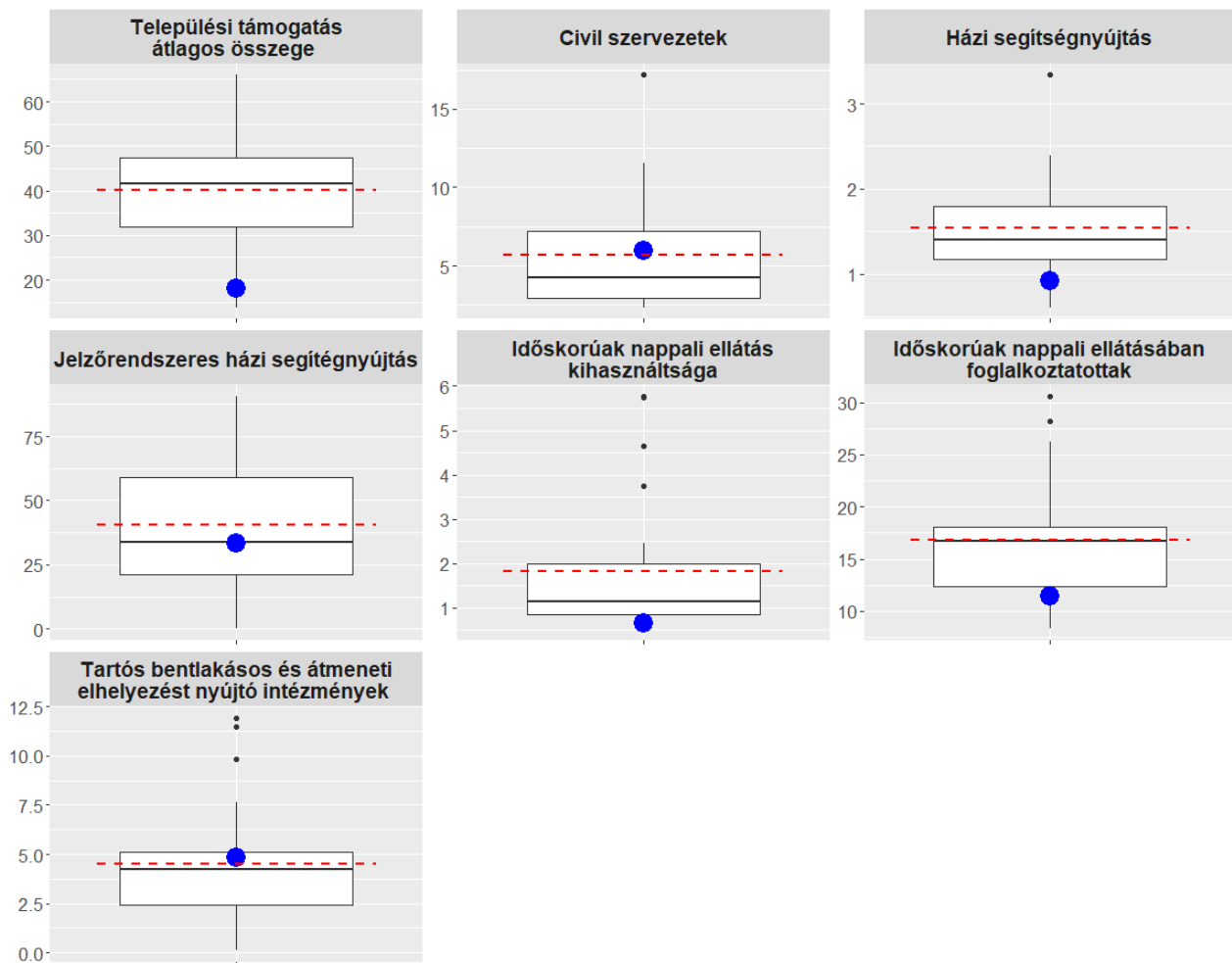
18. ábra: Háziorvosok betegforgalma a főváros kerületeiben (2018)

Forrás: TeIR

Végül magas a kulturális rendezvényeken részt vevők aránya a lakónépességhez viszonyítva főváros – kerületi léptékkal is, azonban egy-egy belső kis kerület (például az V. kerület), történelmi, földrajzi és kulturális-idegenforgalmi helyzetéből és lakosszámából eredően kilógó értéket képvisel ezen a skálán. A kerületi, valamint az egyes városrészekhez kötődő helyi kulturális rendezvények minden évben számos látogatót vonzanak, azonban a szélesebb rétegeket vonzó kerületi rendezvények szervezése fejlődési potenciált jelent, hiszen a kerület kiváló adottságokkal rendelkezik a kulturális és idegenforgalmi fejlesztésekhez.

19. ábra: A humán infrastruktúrát mérő változók dobozábrái II.¹¹

A települési támogatás átlagos összege (forintban kifejezve) kerületi összevetésben ez eddig igen alacsonynak tekinthető. Ennek normatív értékelése nem problémamentes, a 2020-as szabályváltozások ezt sajátos vetületbe helyezik. Az elmúlt évtizedben a szociális segélyek rendszere egy állandóan változó, az egységesebb igénylések irányába mutató ellátás-elemekké fejlődött. Az önkormányzatoktól korábban három külön jogcímen igényelhető szociális segélyt összevonták, így a korábban külön igényelhető temetési segély, átmeneti segély és a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás (közös) önkormányzati segély néven kérelmezhető. Az önkormányzati támogatásokról azonban azt érdemes tudni, hogy nem kötelező 2020-ban minden önkormányzatnak folyósítania,

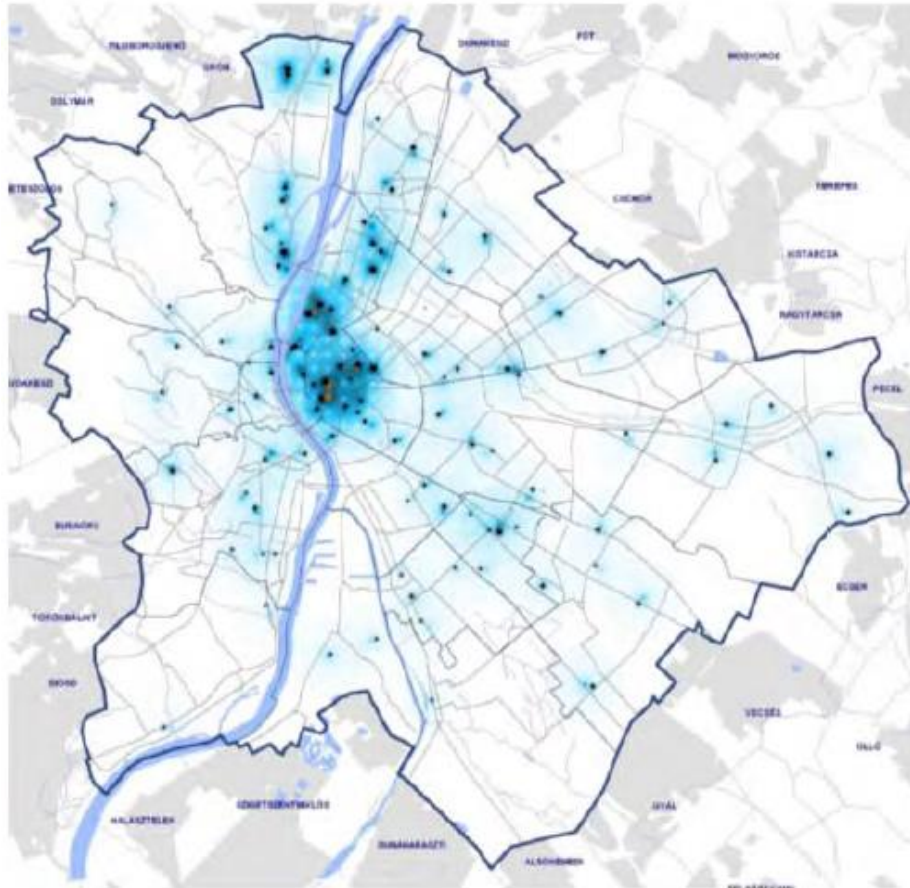
¹¹ A változók definíciói: a települési támogatás egy támogatottra jutó átlagos összege (Ft), SZJA civil 1%-os feljánlásokra jogosult szervezetek (székhely) ezer 15-64 éves lakosra, házi segítségnyújtásban részesülő 64 év feletti lakosság (%), jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők a házi segítségnyújtásban részesülők arányában (%), nappali ellátásában részesülők száma az idősok nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek számának arányában (%), időskorúak nappali ellátásában férőhelyek száma az időskorúak nappali ellátásában foglalkoztatottak száma (fő), tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma a 64 év feletti lakosság arányában (%).

tehát a településvezetők saját döntési hatáskör alapján szabályozzák – méltányossági alapon – a szociális támogatás rendszerét. Ennek fényében az alacsony települési támogatás függvénye a kérelmeknek, a rászorultság fokának és a vezetői szabályozásnak egyaránt.

A legfrissebb (2014. évi) kimutatások alapján a regisztrált non-profit szervezetek (civil 1%-os jövedelemadó-felajánlásokra jogosult szervezetek ezer 15–64 éves lakosra) száma átlagos. A szomszédos XII. kerületben majdnem másfélszer annyi ilyen intézmény működik, mint Újbudán, ugyanakkor a déli szomszédos kerületekben (XXI. és XXII. kerület) alig fele annyi. Vagyis ebben a tekintetben jelentős szóródás figyelhető meg a fővárosi kerületekben. A házi segítségnyújtásban részesülők 65 év feletti részaránya alacsony kerületi összevetésben, ugyanakkor a középértéket képviseli a XI. kerület, ha a jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők számát nézzük a házi segítségnyújtásban részesülőkhez képest.

Az időskorúak nappali ellátásának kihasználtsága a nappali ellátásban részesülők száma (fő) és az idősek nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek számának (db) arányát fejezi ki. Ennek megfelelően az időskorúak nappali ellátást biztosító intézményeiben foglalkoztatottak száma egy határfokot számszerűsítő mutató. Azt az arányt jelöli, hogy az időskorúak nappali ellátásában a férőhelyek száma hogyan aránylik az időskorúak nappali ellátásában foglalkoztatottak számához (fő), vagyis az időskorúakat ápolók leterheltsége a férőhelyszám miatt alacsony. Az intézményesített gondoskodáshoz kapcsolódóan a tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma a 65 év feletti lakosság arányában mérve a fővárosi átlaggal megegyező a kerületben.

20. ábra: Az időskorúak nappali ellátásának meghatározó térségei Budapesten

Forrás: Budapest 2030, ITS

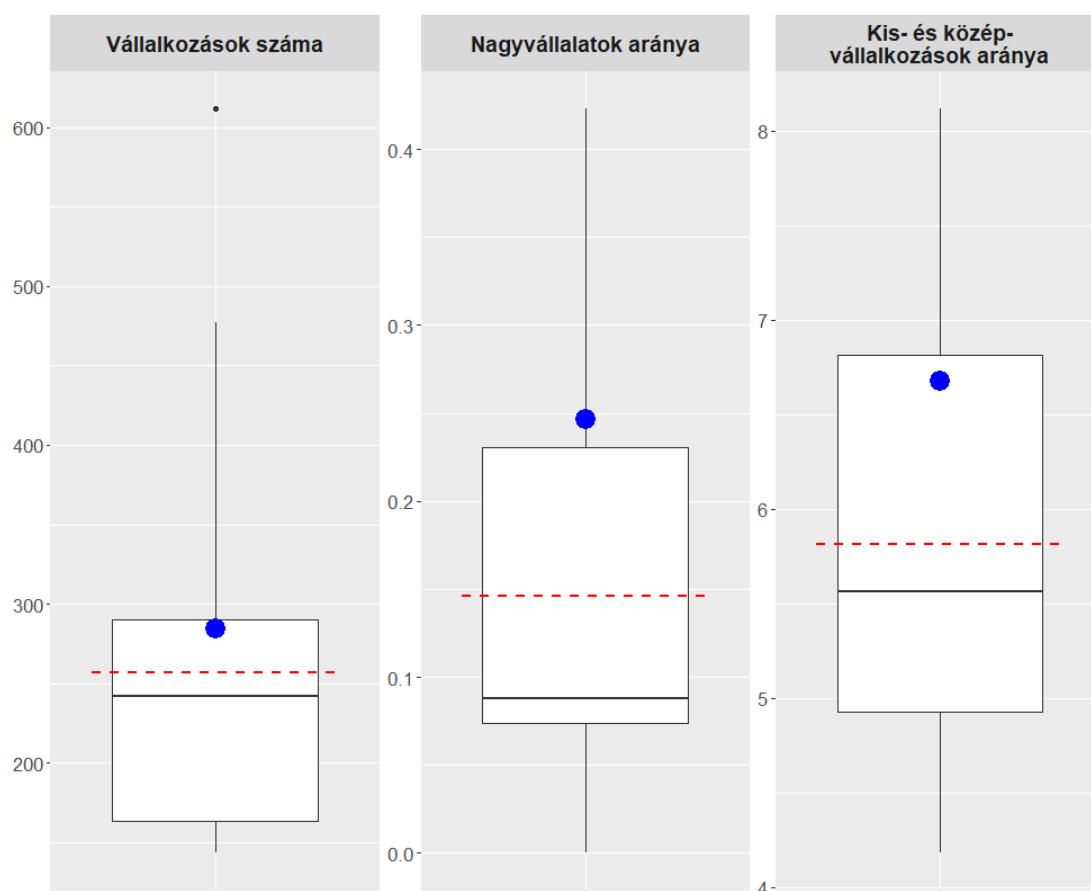
Azonban fontos kiemelni, hogy ez az eloszlás rendkívül ferde, ami azt jelenti, hogy az otthonokban történő gondoskodás Budapesten erősen koncentrált. Az időskorúak nappali ellátó hálózatának sűrűsödési területe a Nagykörúton belüli pesti kerületekben található. A XIII., a IV. és a III. kerületekben rajzolódik ki koncentráció, azonban összességében a 65 év feletti lakosok lokalizációjával a „pesti lakógyűrű” és a belső budai területek – így az átlagos mutató ellenére a XI. kerület – ellátása is hiányos.

HELYI GAZDASÁG ÉS HÁTTERE SZÁMOKBAN

Vállalkozások

Hozzávetőlegesen 40 ezer vállalkozás működik a kerületben. A nemzetgazdasági kimutatásokból ismeretes, hogy a legtöbb új vállalkozást az építőiparban és az ingatlanügyek szakágazatban, a kereskedelem alágazataiban valamint a szakmai, tudományos és műszaki területeken jegyezték be az elmúlt években. Ezek közül valamennyi magas arányt mutat az újbudai társas vállalkozások körében. A kerület népessége aktív, vállalkozó kedvű, a többi fővárosi kerület összehasonlításában is.

21. ábra: Vállalkozások változóinak dobozábrája¹²

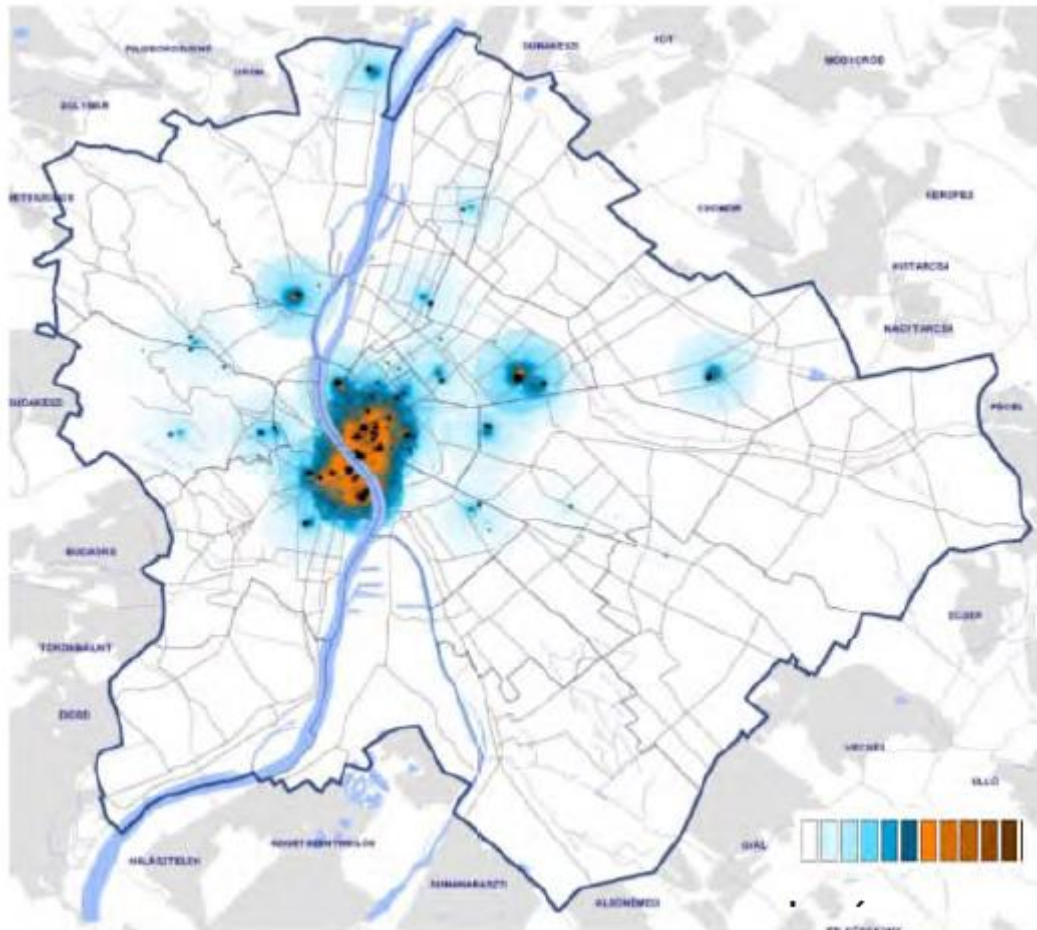

Az 1000 állandó lakosra jutó vállalkozások száma budapesti összevetésben is kiemelkedő, de az átlagnál nagyobb arányban van 500 főnél több munkavállalót foglalkoztató nagyvállalat székhelye a kerületben, amelyek aránya az összes vállalkozáson belül 0,24 százalék. A kis- és középvállal-

¹² A változók definíciói: Vállalkozások száma: ezer lakosra jutó helyi bejegyzésű cégek száma (darab); nagyvállalatok aránya: legalább 250 főt foglalkoztató vállalatok aránya a társas vállalkozásokból (%); kis- és középvállalkozások aránya: 10-250 főt foglalkoztató társas vállalkozások aránya az összes társas vállalkozásból (%).

kozások aránya az összes vállalkozáshoz mérten 6,7 százalék, ami majdnem egy százalékponttal magasabb az átlagnál (5,8). A nemzetgazdasági statisztikákból ismeretes, hogy a nagyvállalatok átlagosan több mint háromszor termelékenyebbek, mint a kkv-szegmens, így a kiemelkedő nagyvállalati arány magasabb keletkezett hozzáadott értékkel párosul. Másfelől a kkv- és nagyvállalati kör előnyét élvezhetné a XI. kerületi tudásközpontoknak és egyetemeknek.

22. ábra: A felsőoktatás térségei Budapesten

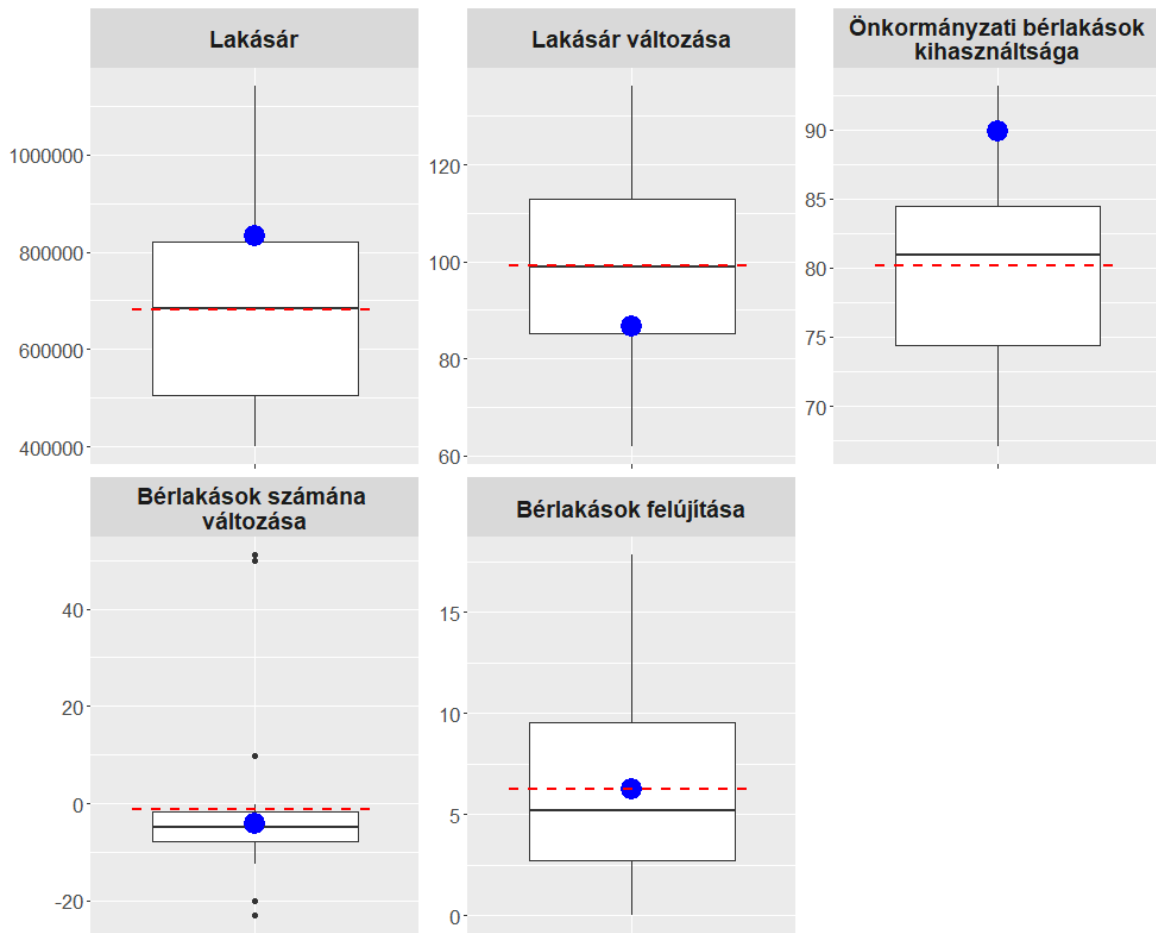

Forrás: Budapest 2030, ITS

Újbudán kimagasló a felsőoktatási intézmények térbeli koncentrációja, ahogy azt a 22. ábra is mutatja. Számos egyetemi épület található meg a Lágymányosi Egyetemi Campus területén, elsősorban a természettudományos és műszaki tudománnyal foglalkozó karok (Műegyetem és az ELTE). További felsőoktatási intézmények a kerületben a Gábor Dénes Főiskola, és az Általános Vállalkozási Főiskola, valamint a Budapesti Corvinus Egyetem néhány kara. A vállalkozói szektor és az egyetemi infrastruktúra közötti együttműködések és a nagyszámú hallgató jelentős mértékű szinergia kihasználására ad lehetőséget. A járványhelyzet lezárulta után az egyes specifikus problé-

mák kezelésében még nagyobb szerep jut a felek közötti kapcsolatnak, hiszen olyan alternatív témakörökben kell új megoldásokat kitalálni, amelyek például az időlegesen növekvő munkanélküliség problémáira lehetnek képesek progresszív válaszokat kialakítani. Ebből a szempontból jó példa lehet a gyógyszeripari cégek (pl. a Richter Gedeon Nyrt.) és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem korábbi kooperációjának a támogatása, hiszen ezt a szektort másként érintette a ciklus elején tapasztalható válság. Ugyanilyen fontos az egyetem és a Siemens-csoport közötti együttműködés megerősítése, ami az egész cikluson keresztül fontos támaszt adhat a kerületben is érvényesülő tudásalapú társadalom fejlesztéséhez. A 2019. évben zárult a NewGenerationSkills program – amely eddig is előremutatóan segítette az egyetemi fiatalok későbbi, innovatív területekhez köthető munkaerő-piaci beilleszkedését – a továbbiakban is számíthat a XI. kerületi önkormányzat intenzív támogatására.

23. ábra: Vállalkozások változóinak dobozábrája¹³

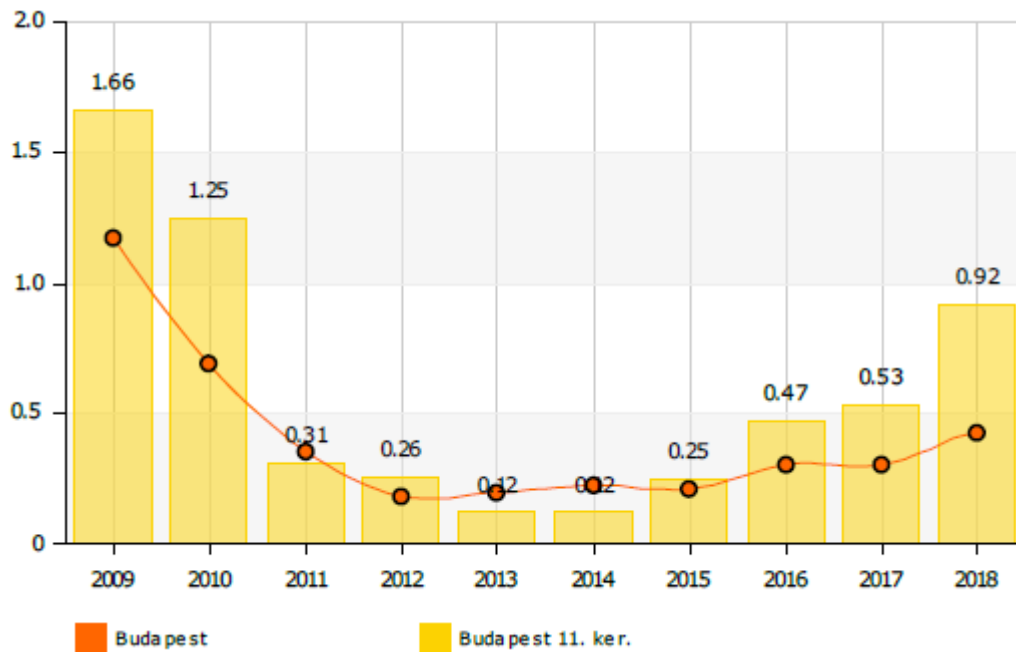

Lakáshelyzet, lakáspiaci viszonyok

A potenciális beköltözők az egyik legmagasabb lakással szembesülhetnek, amely a kerület kedvező képét erősíti. A lakások már 2015 előtt is magasak voltak, azért nem volt akkora emelkedés, mint pl. a külső kerületeknél, amelyek jelentősen hozzájárultak a megduplázódó lakásokhoz. Az önkormányzati bérlakások kihasználtsága igen magas fővárosi összevetésben, amely megerősíti az ezek iránt mutatkozó jelentős keresletet. Hozzá kell tenni, hogy budapesti viszonylatban a bérlakások aránya alacsonynak számít a lakásállományhoz képest. A bérlakások felújítása, illetve számuk változása a budapesti kerületek átlagának/mediánjának megfelelő, azonban az is jól látható, hogy mindez nagy szórás mellett realizálódott a (-20; +60) terjedelmű sávban.

¹³ A változók definíciói: átlagos értékesítési négyzetméterár (2019, Ft), átlagos négyzetméterár változása 2015 és 2019 között (%), az önkormányzati bérlakások kihasználtsága (%), az önkormányzati tulajdonú bérlakások számának változása 2018/2015 (%), felújított önkormányzati tulajdonú bérlakások 2015–2018 között a teljes 2018-as állomány arányában (%).

24. ábra: Új építésű lakások aránya (százalék) a XI. kerületben (2009–2018)

Forrás: TeIR

Az elmúlt 10-12 év adatait tekintve sajátos görbe rajzolódik ki a kerületi új lakóingatlanberuházások ábráján. A mélypontjához képest (2013) közel megnyolcszorozódott az épített lakások aránya az év végi lakásállományon belül. Ennek a növekménynek a fele 2017-ről 2018-ra változott meg, és várhatóan a 2019-es év is emelkedést fog mutatni. A főváros térképén hasonló értéket mutatott a XVI. kerület, míg közel 0,7 százalékponttal volt magasabb a XI. kerületi arányérték 2018-ban.

A lakásárak 2015-től kezdődően reálértékben jelentősen emelkedtek. Újbuda, dacára annak, hogy igen változatos lakókörnyezetet és lakásárakat kínál elhelyezkedéséből és lakosságszámából adódóan, 2019 végére az egyik legmagasabb átlagos lakásárát mutatta fel a budapesti kerületek között.

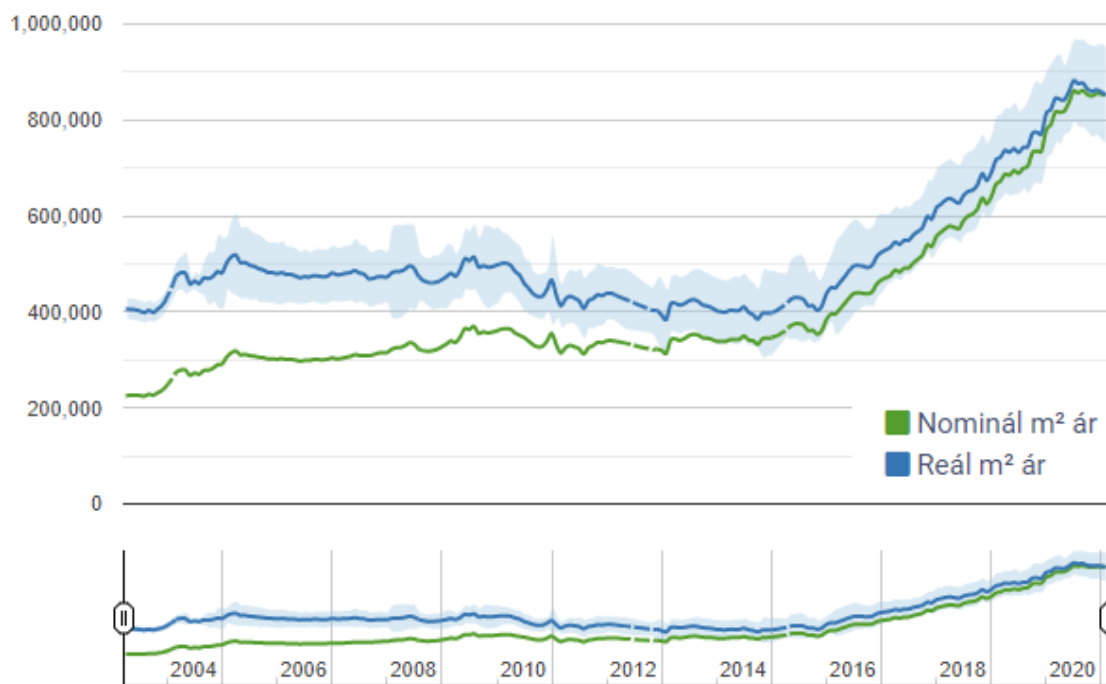
A 2020. évi járványhelyzet az ingatlanpiaci helyzetet is nagy mértékben befolyásolhatja, a lakásárak várhatóan a kínálat növekedése, kereslet csökkenése miatt jelentősen visszaeshetnek, akár a 2013-2014-es szintre is.

A lakásárak tendenciózus emelkedése a lakosság korösszetételét és gazdasági státuszát két irányból is befolyásolja. Egyrészt a magas ingatlan- és bérletárak az idevándorlást kevésbé teszik vonzóvá az alacsonyabb jövedelmű és/vagy fiatal pályakezdők számára, másrészt az elmúlt hat évben

tapasztalt áremelkedésből származó relatív ingatlanvagyon-felértékelődés az ingatlanértékesítéssel megvalósuló elköltözést teszi racionális döntéssé.

A lakásgazdálkodás és lakáspolitikai kialakításával olyan jellegű lakosság összetétel-változást kell megelőzni és elérni, amely javítja az önkormányzati gazdálkodás feltételeit. Hatékonyabb önkormányzati gazdálkodás esetén nagyobbak a lehetőségek az összetétel-változás negatív szociális problémáinak kezelésére.

25. ábra: Az újbudai nominál és reál lakásárak időbeli alakulása (2004–2020)

Forrás: ingatlanet.hu

2015 és 2018 között 1730 db új lakás épült Újbudán, az érdemi kereslet a lakásépítések magas dinamikáját folyamatosan fenntartotta, amely együtt járt egy igen jelentős lakásár-emelkedéssel. Noha Budapest átlagos áremelkedését vélhetően nem érte el az Újbudán tapasztalható, de az eleve magas szintről indult. Az integrált városfejlesztések (4-es metró, az Etele tér mint új intermodális csomópont) ehhez jelentősen hozzájárultak.

A Váci úti irodafolyosó, Dél-Buda (pl. Infopark, BudaPart, Office Garden, Science Park, Allee, Budapest One, IP West), valamint a nem központi alpiacok (elsősorban belvárosi kerületek) a fő irodafejlesztési helyszínek. Nagy volumenben folytak a közelmúltban és folynak jelenleg is irodafejlesztések Dél-Budán, ami a Váci úti ingatlanfolyosó után a második legnagyobb térbelileg jól

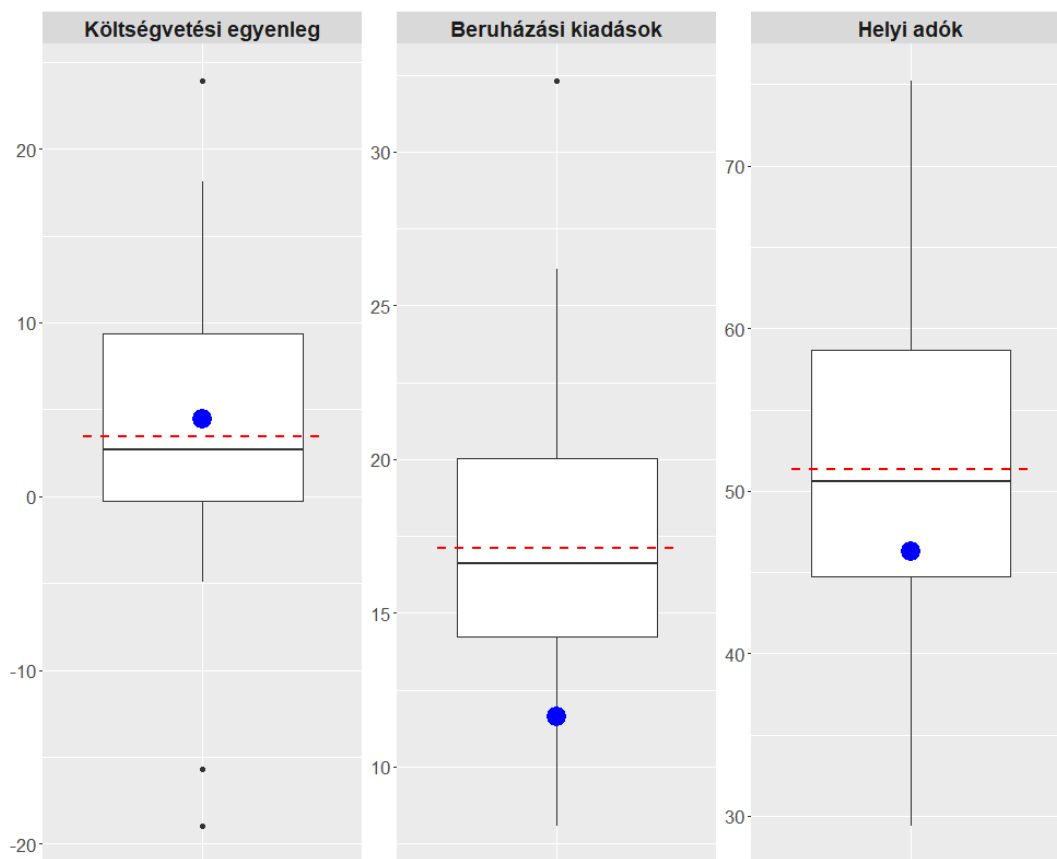
elkülöníthető irodapiac.¹⁴ Az irodafejlesztésekkel karöltve a lakó- és munkahely térbeli koncentrálttsága valósul meg a jó közlekedési adottságok mellett.

Az önkormányzat gazdálkodás és gazdasági lehetőségek kapcsán három mutatót hasonlítottunk össze a budapesti kerületeknél. A gazdálkodás stabil voltát mérő költségvetési egyenleg (a 2015–2018 közötti egyenlegek átlaga a kiadási főösszeghez mérten) az átlagnál kedvezőbb képet fest Újbuda gazdálkodásáról. Ezzel részben összefüggően, igen alacsony a beruházási kiadások aránya az összes önkormányzati kiadáshoz képest. Ezt okozhatja az uniós programok hiánya, valamint forrás-hiány is. Jellemzően a kerületben kis volumenű programok futottak a közelmúltban, amelyeknek Újbuda önkormányzatára jutó megvalósítási értéke összességében közel 1 milliárd forint:

- „Helyi klímastratégia elkészítése és komplex szemlélet formálás Budapest XI. kerületében, Újbudán” (KEHOP-1.2.1-18-2018-00001)
- „I-CARE SMART – INNOVATION ECOSYSTEM FOR SMART ELDERLY CARE” (CE1516)
- „Sport4Citizens”
- „Egészséges és Aktív Időskor” (HU11-0002-A1-2013)
- „Újbuda Önkormányzata Óvodáinak energetikai felújítása (KEHOP 5.2.9)
- „Rugalmas munkahelyek, családbarát Újbuda” (TÁMOP – 2.4.5-12/4-2012-0001)
- „MLEI SOLANOVA – City of Újbuda and Pest County (HU)” (IEE/13/765/SI2.675531)
- „NewGenerationSkills” (Duna Transznacionális Program 1-415-1.2)

¹⁴ Magyar Nemzeti Bank (2019): *Kereskedelmiingatlan-piaci jelentés*. Elérhető: <https://www.mnb.hu/letoltes/kereskedelmiingatlan-piaci-jelentes-2019-oktober-hun.pdf>. Letöltés ideje: 2020. április 9.

26. ábra: Az önkormányzati költségvetés mutatóinak dobozábrái¹⁵

Ezen projektek Újbuda Önkormányzatára jutó megvalósítási értéke 950 millió forint. A helyi adókból származó bevételek aránya a bevételi főösszegeken belül stabil képet mutat, de a budapesti átlag alatt mozog. A működési bevételek reálértékben nem növekedtek 2015 óta. Ez utóbbiak nagy része lakbérből és ingatlankiadásból származó, illetve parkolás, közterület, egyéb terület-hasznosításból származó bevétel.

Adópolitika újbudai szemmel

A helyi közszolgáltatások szervezésében az önkormányzatokat megillető autonómia csak akkor valósulhat meg, ha adottak annak gazdasági feltételei, vagyis az igazgatási önállóság gazdasági önállósággal társul.

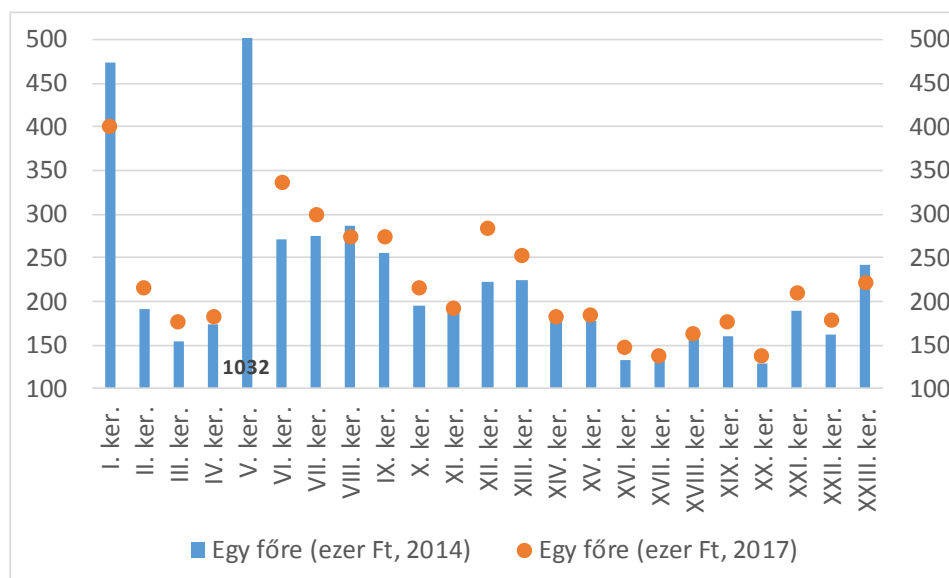
Az önkormányzat adópolitikája alapvetően a helyi adókat, adózást szabályozó önkormányzati rendeleteket jelenti. Az önkormányzati képviselő-testület feladata az 1990. évi C. törvény (továbbiak-

¹⁵ A változók definíciói: költségvetési egyenlegek (bevételi és kiadási főösszeg különbsége) átlaga a kiadási főösszegekhez mérten (2015-2018, %), beruházási kiadások aránya az összes önkormányzati kiadások arányában (%), a helyi adókból származó bevétel részesedése az összes bevételből (%).

ban Htv.) által meghatározott körben a helyi adók mértékének, az adóalanyok körének vagy a mentességek, kedvezmények megállapítása. Legújabb fontos fejleményként 2015 óta gyakorlatilag szabad kezet kaptak az önkormányzatok a helyi adók kivetésében. Mindez azt jelenti, hogy illetékességi területükön rendeleti úton bevezethettek új adónemet bizonyos korlátozások között (kettő adóztatás elkerülése). Ilyeneket jelen gazdasági stratégia egyelőre nem irányoz elő.

A költségvetési bevétel összegét tekintve 2017-ben a legnagyobb költségvetésű kerületek között található Újbuda, a speciális helyzetű V. kerületet kivéve csak a XIII. kerület előzi meg. Amennyiben az egy főre eső bevételeket nézzük, úgy nem éri el a sorba rendezett kerületi listán a középső kerület értékét, elmarad az átlagtól is (V. kerület nélkül számolt).

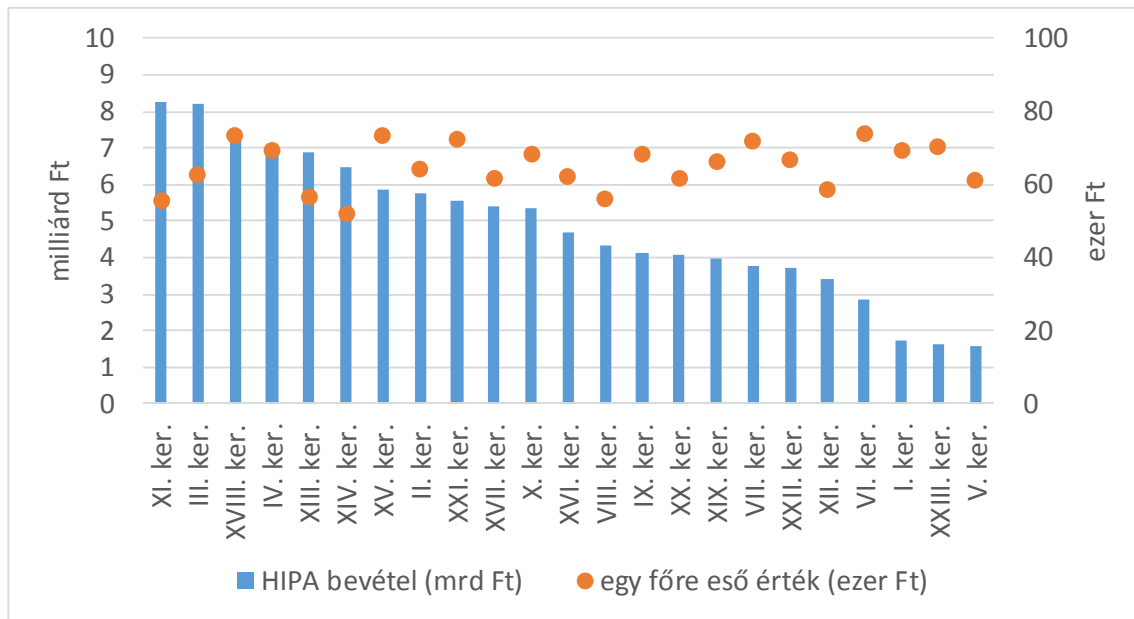
27. ábra: Egy főre eső költségvetési bevétel (2014 vs. 2017)

Forrás: TeIR

A legjelentősebb helyi adótétel az iparüzési adó. Az iparüzési adó Budapest teljes közigazgatási területén belül egységes, a beszedett adóból a főváros és kerületei külön forrásmegosztási törvény alapján részesednek. A helyi adókból való részesedése 63-64 százalék volt 2017-ben és 2018-ban, amely teljesen átlagosnak tekinthető a többi kerület hasonló adatát vizsgálva.

28. ábra: Egy főre eső helyi adóbevétel, illetve aránya a teljes bevételhez képest (2017)

Forrás: TeIR

A legfontosabb külső adottság, hogy a törvényi korlátok (pl. forrásmegosztási törvény, amely a főváros és a kerületek közötti iparüzési adó megosztását szabályozza, illetve a Htv. jelentette korlátok) miatt a vállalkozások adókedvezményrel, adómentességgel kevésbé támogathatók hatékonyan. A versenyképesség növelése miatt az agglomerációba kitelepült vállalkozások telephelyváltása vagy ott történő létrehozásuk folyamata valós veszélyt jelenthet a vállalatoktól származó adóbevételre. Fontos vonzerő a képzett munkaerő megléte, illetve az egyre nagyobb és mélyebb kereskedelmi ingatlanpiac (dél-budai irodapiac), valamint az önkormányzat kezében levő jelentős telekállományból fakadó lehetőségek.

1. táblázat: A helyi adókból realizált bevételek tendenciája Újbudán (2015–2019)

millió Ft	2015	2016	2017	2018	2019
Építményadó	3 500	3 580	3 618	3 926	4 136
Telekadó	372	422	601	438	451
Idegenforgalmi adó	150	162	171	186	246
Gépjárműadó	503	540	546	580	614
Helyi iparüzési adó	7 898	8 022	8 262	9 233	
Összesen	14 439	14 743	15 215	16 381	7 466

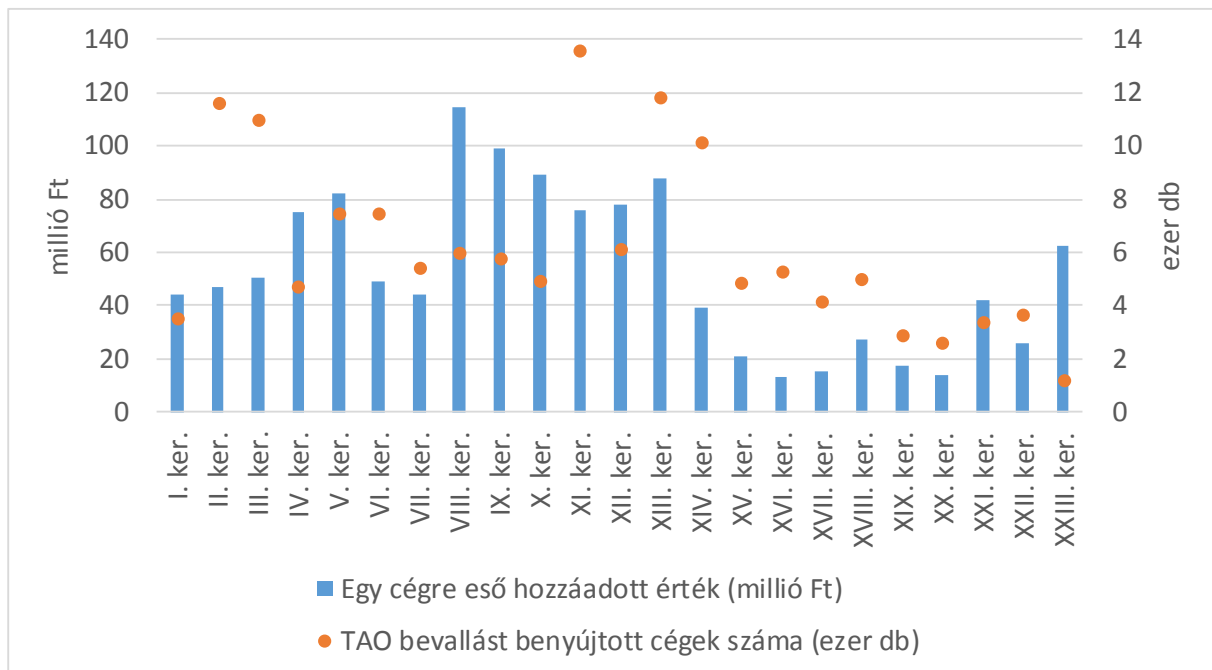
Forrás: Újbuda Önkormányzata

Újbuda iparüzési adóból származó bevétele volt a legnagyobb Budapesten 2018-ban. Ez megerősíti a jelentős hozzáadott értéket termelő cégek szerepét a kerületben. Egy lakosra számítva azonban Újbudán 2017-ben csupán 56 ezer forint iparüzési adó folyt be, amely elmarad a kerületek átlagától, inkább a fővárosi rangsor alsó harmadába esik. Az összes helyi adóbevétel 30 százalékát teszi ki az építményadó és a telekadó, a maradék 6 százalékot a többi adó, döntően a gépjárműadóból származó bevétel.

Az iparüzési adóból származó bevétel érzékenyen reagál a gazdaság ciklikus menetére. A gazdaság leszálló ágában nehézségeket okozhat a kieső bevételek pótlása, különösen azoknál az önkormányzatoknál, amelyek az átlagnál nagyobb mértékben támaszkodnak erre a közhatalmi bevételi forrásra. Az iparüzési adó alapja egyfajta módosított hozzáadott érték, a nettó árbevétel csökkentve az eladott áruk beszerzési értékének és a közvetített szolgáltatásoknak az arányosított értékével, a K+F közvetlen költségével, illetve az alvállalkozói teljesítésekkel és az anyagköltséggel.¹⁶ Tülmutat az önkormányzat hatáskörén, de az iparüzési adó lehetséges átalakítása hozzájárulhatna ahhoz, hogy kevésbé büntesse a magas hozzáadott értéket előállító vállalatokat, amelyek ilyen szektorban tevékenykednek. Ezek a szektorok a többi kerület átlagához képest felül vannak reprezentálva (29. ábra). Indokolt lenne lobbizni a fővárossal karöltve a kormányzatnál azért, hogy az iparüzési adó alapja pl. állományi típusú legyen. Ezzel egy kevésbé változékony adóalap felé (pl. mérlegfőösszeg) mozdulhatna el az iparüzési adóztatás. Ez javíthatná a növekedést ambicionáló vállalkozások versenyképességét, továbbá az önkormányzatok is stabilabb bevétellel is számolhatnának.

¹⁶ 2019-ig az iparüzési tevékenység utáni adóalap csökkenthető volt az éves átlagos statisztikai állományi létszám növekedésével. Az év/év összevetésben megjelenő átlagos létszámbővülés 1 millió forintos adókedvezményt jelentett.

29. ábra: Hozzáadott érték a vállalati szektorban (2017)

Forrás: TeIR-NAV. Megjegyzés: a hozzáadott érték az adózott eredmény, a személyi jellegű kiadások és az értékcsökkenés összegeként lett kiszámítva.

Turizmus

Budapest Magyarország legjelentősebb turisztikai célpontja, a turizmus pedig az egyik legdinamikusabban növekvő ágazat, a kereskedelmi szálláshelyek forgalma 2010-hez képest 2019-re közel 80 százalékkal emelkedett, a vendégéjszakák száma pedig meghaladta a 10,6 milliót. Ezzel párhuzamosan jelentős vendéglátói tevékenység felfutása volt tapasztalható.

2019-ben az idegenforgalmi adó mértéke 500 Ft/nap volt, amely már 2015-ben is ugyanennyi volt. Az idegenforgalmi adó dinamikus bővülése ellenére Újbuda nem javította helyezését a budapesti kerületi rangsorban, az előtte állók ennél dinamikusabban növelték részesedésüket (2017-ig), viszont optimizmusra ad okot, hogy 2019-ben 2018-hez képest az emelkedés meghaladta a 30 százalékot, ami a változatlan adómérték fényében ugyanekkora (bevallott) vendégéjszaka-számbővülést jelent.

Az adóalanyok száma közel három és félszeresére emelkedett, az idegenforgalmi adóból származó bevétel pedig 160 százalék feletti mértékben bővült 2015 és 2019 között, minden bizonnyal a lakásmegosztó szolgáltatások terjedésével (pl. Airbnb, Booking.com).

Az ágazat nagyobb részben a belvárosi kerületre korlátozódik, és az a konjunktúra Újbudán – annak ellenére, hogy a fővárosi látnivalók egy nem elhanyagolható része a kerületben, illetve a kerület határaihoz közel található – nem érezteti hatását. Ugyanakkor kedvező fejlemény, hogy 2015 és 2019 között az Újbudán eltöltött vendégéjszakák több mint 60 százalékkal emelkedtek, miközben a teljes budapesti szám csak alig 20 százalék feletti mértékben.

A COVID-19 járvány hatására az ágazat nagyon jelentős visszaesést könyvelhetett el, a szállodák és a magánszálláshelyek vendégforgalma áprilusra gyakorlatilag lenullázódott, amely magával rántotta a vendéglátást is, illetve az azt kiszolgáló tevékenységeket (buszoztatás, gyógyfürdők szolgáltatásai, stb.) is.

Az önkormányzati működést az elrendelt idegenforgalmi adó év végéig történő felfüggesztetése sem segíti. 2020-ban Újbuda Önkormányzata 235 millió forintos bevétellel számolt, aminek jelentős része kiesik, nehezen, vagy egyáltalán nem pótolható.

Az Újbudán tapasztalható kedvező tendenciát a válság meg fogja törni, mivel a nemzetközi turizmusban a kilábalás lassúnak ígérkezik. Arra lehet számítani, hogy a belvárosi lokációk jelentős árengedményei hatására felszívják a járványhelyzet normalizálódásával egyre növekvő szálláshely-kereslet döntő részét, ezért az újbudai lokációk versenyhátrányba kerülhetnek.

A turizmus gazdasági szerepe eddig – Újbuda viszonylag kedvező elhelyezkedése ellenére – alulhasznosított volt, így a jövőben nagyobb szerepet kaphat a helyi gazdaság megerősítésében, amely elősegíti a kerület gazdaságának növekedését.

Költségvetési helyzet

2010 előtt inkább az volt a jellemző, hogy a törvényhozás folyamatosan telepített kötelező feladatokat az önkormányzati szektorra, az ellátandó feladatok volumenét azonban nem követte a finanszírozás mértéke. 2015-től a jelentős volumenű helyi közfeladatok (pl. oktatás) centralizálásra kerültek, az önkormányzatoknál csak kisebb költségigényű feladatok maradtak. A kormányzat célja egy modern, költséghatékony, feladatorientált önkormányzati feladatrendszer konfigurálása volt, amely egyúttal szigorú keretek közé szorítja a fiskális önkormányzati autonómiát, valamint erőteljes központi igazgatási kontrollt épített ki a helyi önkormányzatok működése felett.

Az önkormányzatok kötelezően vállalt feladatait a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) határozza meg. A törvény a kötelezően ellátandó feladatok-

hoz normatívákat rendelve feladatfinanszírozást biztosít. Egy település mozgásterét elsősorban saját bevételei jelentik, amelyek segítségével önként vállalt feladatokat láthat el, bővítve a területén elérhető szolgáltatáspalettát, illetve az állami normatívát kiegészítve emelheti a kötelező szolgáltatások általános színvonalát.

A tendencia – 2015-től vizsgálva – Újbuda esetében is ez volt. Az önkéntesen vállalt feladatok mértéke a teljes kiadási főösszeghez mérten a 2015-ös 11 százalékról 2018-ra 19 százalékra emelkedett, a 2020-as elfogadott költségvetésnél (5/2020. (II. 28.) XI. ÖK rendelet a 2020. évi költségvetésről) pedig 18 százalékot ér el, összesen 5,2 milliárd forint értékben. Az önként vállalt feladatok köre nagyfokú stabilitást mutat 2015-től kezdődően, a döntő részük a városüzemeltetéshez vagy vagyongazdálkodáshoz kapcsolódik (a legnagyobb tétel a KözPont Újbudai Kulturális, Pedagógiai és Média Kft. szolgáltatásai), a különböző programok személyi juttatásainak 30 százalékát éri el, de az önkormányzat által folyósított szociális ellátások 85 százaléka is ide tartozik. Az önkormányzati cégek támogatásának egy jelentős része is itt van: pl. Újbuda Prizma, valamint a pályázati források önrészei.

A fenntartható és stabil önkormányzati gazdálkodás szükséges feltétele annak, hogy Újbuda gazdaságfejlesztési elképzelései minél nagyobb mértékben, megvalósulhassanak. Következésképpen végrehajtott költségvetési tervek, amelyek megfelelnek a hosszú távra kialakított feladatellátási rendszernek, illetve a hosszabb távú fejlesztési elképzelések a forrásfelhasználás optimalizálásával kiegészülve biztosíthatják a fejlesztésekhez szükséges önerő rendelkezésre állását. További forrásbevonás lehetséges az uniós források minél szélesebb körű felhasználásával.

Vagyongazdálkodás

Az önkormányzat forgalomképtelen törzsvagyona nem elidegeníthető és jelzálogjoggal nem terhelhető vagyonelemek. Ennek ellenére hasznosíthatóak és ez szükséges is, ezzel csökkenthető az üzemeltetésükre fordítandó költségek. Közvetlen is bevételt jelenthetnek pl. a közterületek bérbéradása hirdetőablák elhelyezése céljából, közterület-használati díj formájában. Nemcsak az utak, járdák vagy közterek tartoznak ide, hanem a játszóterek vagy a parkok is, illetve minden olyan vagyonelem, amelyet az önkormányzat képviselő-testülete annak nyilvánít.

Forgalomképes vagyon körébe tartozik mindaz az önkormányzat tulajdonában álló vagyontétel, amelyik nem számít forgalomképtelennek. Ezek lehetnek lakó és lakóházas ingatlanok, kiadható vagy hasznosítható bérlemények.

A korlátozottan forgalomképes vagyon legtöbbször a közszolgáltatások ellátását célozza. Az önkormányzati tulajdonú ingatlanvagyon felülvizsgálata során olyan potenciális ingatlanok azonosítása, amelyek funkcióbővítéssel- vagy átalakítással alkalmasak lehetnek irodahelyiség, tárgyalók, közösségi helyiségek biztosításával a civil szervezetek infrastrukturális helyzetét javítani.

Újbuda jelentős saját ingatlanvagyonnal rendelkezik, amelyek közül a telkek képviselik a legnagyobb értéket. 2011 végén 55,7 milliárd forintnyi eszközzel rendelkezett Újbuda ingatlan formájában, ami 2019 végére 51,9 milliárd forintra csökkent (közvetlenül Újbuda Önkormányzatának könyvében szerepeltetve). A telekingatlanok értékesítéséből befolyt bevételek a 2015-ös 2,1 millió forintról közel 153 millió forintra emelkedtek 2019-re. A nem lakás célú helyiségek értékesítéséből származó bevételek a 79-ről 230 millió forintra emelkedtek. A gazdasági konjunktúrának köszönhetően a nem csökkent a vagyon mértéke, pedig összesen 1250 millió forint bevétel származott ezekből az értékesítésekből.

2. táblázat: Az újbudai bérlakások száma és komfortfokozatának alakulása (2015–2019)

darabszám	2015	2016	2017	2018	2019
Összkomfortos	663	667	687	693	693
Komfortos	483	453	484	498	487
Félkomfortos	120	106	84	72	80
Komfort nélküli	102	93	64	55	58
Szükséglakás/bontandó	46	5	1	3	3
Összesen	1414	1324	1320	1321	1321

Forrás: Újbuda Önkormányzata

3. táblázat Bérlakások kiadásával kapcsolatos fontosabb adatok (2015–2019)

millió Ft	2015	2016	2017	2018	2019
lakásbérleti bevétel	306	289	311	360	321
lakásigény (darab)	670	596	471	280	353
lakbérhátralék állománya		150	142	129	139
tárgyévben keletkezett lakbérhátralék	43	36	28	26	47

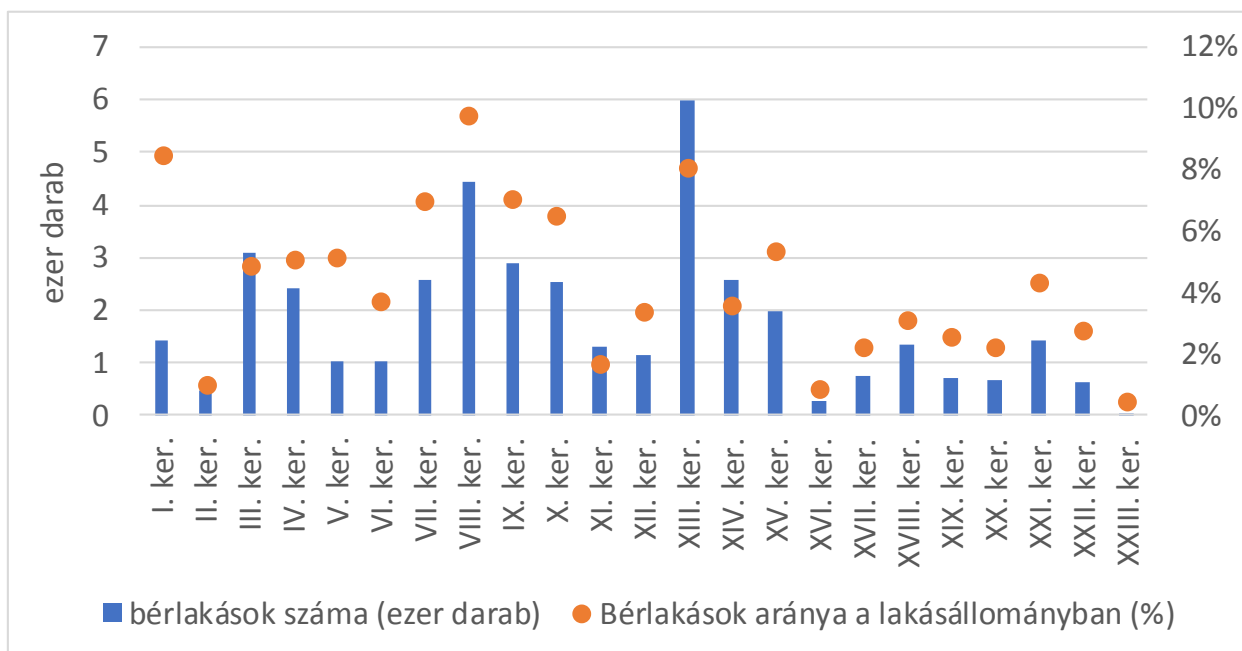
Forrás: Újbuda Önkormányzata

Összességében a továbbra is jelentős értékű és számosságú telekállomány érdemi lehetőséget jelent Újbudának gazdaságfejlesztési szempontból, mivel megfelelő területrendezési szabályozással a jelen levő kerületi cégeket, illetve a potenciális betelepülő vállalkozásokat segítheti versenyképességi szempontból. Továbbá, lehetőséget teremt akár magán-, akár önkormányzati lakóingatlan-

fejlesztésre, vagy rekreációs terület létrehozására, különösen ott, ahol ezekből relatív szűkösség mutatkozik.

Újbuda kisebb súlyú vagyonelemét képezik – a telekállományhoz képest – a bérlakások, amelyek hasznosítása szociálpolitikai célokat is szolgál. Elmozdulás történt az önkormányzati tulajdonú lakások komfortfokozatában, mégpedig enyhén felfelé. A komfortos és összkomfortos lakások aránya a 2015-ös 81%-ról 2019-re 89%-ra emelkedett, amely tükrözi az önkormányzat azon szándékát, hogy a lakások felújítása és karbantartása folyamatosan zajlik, amellyel a lakások színvonalát megőrizhető/emelhető. A bérlőkijelölés inkább rászorultsági alapon megy és egyre több bérleti viszony létesül pályázati úton. Ezt tükrözi az is, hogy a lakbérbevételek 2015 és 2019 között stagnáltak, noha a bérlakások átlagos komfortfokozata enyhén emelkedett. A keletkezett lakbérhátralek és a mindenkori fennálló állomány a vizsgált időszakban stagnált, és kezelhető mértékű maradt.

30. ábra: Bérlakosok száma, illetve aránya a teljes kerületi lakásállományon belül (2018)

Forrás: TeIR

A bérlakások kihasználtsága folyamatosan magas a kerületben, meghaladja a 90 százalékot. Ez már önmagában érdemi lakossági keresletet jelez. Az önkormányzat felé bejelentett bérlakásigények száma körülbelül 40 százalékkal csökkent 2015 óta, ugyanakkor 2019-ben már érdemi növekedés volt tapasztalható 2018-hoz képest ezen a téren. Az önkormányzati bérlakások magas kihasználtságúak, eléri a 90 százalékot, amely budapesti viszonylatban a legmagasabbak között van. Ugyanakkor a kerületi lakásállományra jutó bérlakások száma kimondottan alacsony,

két százaléknyi, szemben a budapesti kerületek 4,3 százalékos átlagához képest. A hagyományosan magasabb részarányú belvárosi kerületeket nem számolva is alacsony a szóban forgó arány.

JELENORIENTÁLT GAZDASÁGI STRATÉGIAI SZEMPONTOK

A helyzetértékelésben tárgyaltak, illetve a kerület jövőbeni kihívásai tükrében a tervezési ciklusra nézve rövid- és középtávon az alábbi főbb kihívások kerültek beazonosításra, amelyekhez rendelt stratégiai javaslatok a következőket irányozzák elő.

Generációk, generációs hidak és gondoskodás

1. Az otthoni alap- és szakellátási szolgálat fejlesztése (házi segítségnyújtás és étkeztetés, valamint az otthoni szakápolás). A demográfiai folyamatok alapján robbanás előtt áll azoknak az időskorúaknak a száma, akik a tervezési ciklusban ellátásra szorulnak. Az úgynevezett szendvicsgeneráció, mely tagjainak gondoskodniuk kell saját gyermekeikről és csak korlátozott aktivitásra képesek szüleik tekintetében, egyre nagyobb terhelésnek lesz kitéve. Újbuda önkormányzatának fókuszálnia kell a nappali otthonápolás és a helyben történő szakellátás kérdéseire, és a kerület lakosságát tudatos kampányokkal fel kell készíteni az egyre nagyobb számú időskorút érintő probléma közpolitikai kezelésére.

2. A bentlakó otthonok kapacitásainak növelése. Egyrészt az idős, egyedül élők öngondoskodása, a lakásfenntartás költségeinek önálló vállalása, valamint az ingatlanok amortizációja anyagi oldalról szűkíti a lehetőségeket. Ezek tovaggyűrűző egészségügyi hatásai jelentősek lehetnek. Másrészt az önkormányzati és/vagy civil-, vagy magánszervezetek bevonásával a bentlakásos otthonok személyi térítési díjainak ingatlanvagyonból fedezett összegei révén, amennyiben önkormányzati tulajdonba kerülnek ezek a lakóingatlanok korszerűsíthetők, illetve bérlakásként kiadhatók. Az időskori gondoskodás és a lakóingatlan-korszerűsítés egy összetett programban történő kezelése a tervezési ciklus egyik legfőbb feladata.

3. Az előgondozás hálózati bővítése. Létre kell hozni egy olyan szociális ellátó intézményrendszerrel segítő együttműködési rendszert (aktivisták, ápolók, körzeti orvosok), amely a járvány utáni társadalmi aktivitást átláthatóvá teszi, hiszen országosan ismert, hogy ez a szektor a szűrkezőnázhoz tartozik és nem transzparens a finanszírozása. Emellett folyamatos lehetőséget kell biztosítani az érintett korosztály aktuális problémáinak feltérképezésére. Az önkormányzat ezzel nemcsak fon-

tos, a háttérintézmények által csak lassabban közvetített adatokhoz jut, hanem hatékony időgazdálkodást is folytat az egyes problémák kezelésére való felkészüléshez.

4. Gyermek egészségügyi központ fejlesztésének befejezése. A beruházás célja a Kőrösy József utca 3-5. alatti önkormányzati tulajdonú ingatlan, a volt Fényes Elek Közgazdasági Szakközépiskola egykori épületének hasznosítása révén a gyermekellátás feltételeinek javítása, illetve új szolgáltatások bevezetése az Újbudai Gyermek egészségügyi Központ és Egynapos Sebészet létrehozásával. A koronavírus-járvány miatt csökkenő állami támogatások mellett is Újbuda önkormányzata elkötelezett a kerület egészségügyi szolgáltatásainak fejlesztésében. A befejezésre váró projekttel a gyermekkórházak is mentesülnek a fiatalkorúak gyógyítási terheinek egy része alól, hiszen a könnyebb eseteket a XI. kerületben is el tudják majd látni.

5. A 60+ és 50+ programok mintájára létrehozuk a 25-programot, amely a tanulók és fiatal pályakezdők támogatását célozza meg különböző formákban. Részben uniós források bevonásával már számos ilyen program megvalósult és van folyamatban (Vállalkozásbarát Újbuda Program néhány eleme, NewGenerationSkills, garzonházi lakások fiatalok részére történő bérbeadására). Elsősorban igényalapú kezdeményezések lennének, ezekhez pedig előzetes igényfelmérést végzünk az érintettek körében, valamint a bekapcsolódó civileknél. A legnépszerűbb területek például a nyelvtanulás és nyelvvizsga, a jogosítványszerzés, cserediák-programok, valamint startup vállalkozások támogatása lehetnek.

6. Az időskorú célcsoportok elérése és informálása. Újbuda önkormányzata a korábbi években elsősorban az aktív időskorúak ellátására és fejlesztő programjaira koncentrált, ezeket az eredményeket a későbbiekben is meg kell tartani. A következő fejlesztési időszakban azonban arra kell koncentrálni, hogy a gondoskodásból fakadó nagyobb anyagi és humán erőforrás-ráfordításban az érintett családok komoly mentorációs segítséget kapjanak. A kerület területén el kell érni azt, hogy a lassan bővülő intézményi szolgáltatások mellett az érintettek a lehető legtovább képesek legyenek minőségi módon megoldani segítséggel a komoly terhet jelentő ápolási feladatokat.

7. Az elvándorlás visszafogása, a fiatal családok vonzása. A gyerekbarát Újbuda programot az elmúlt évtizedben a számos kerület szinte a maximumra fejlesztette. A következő időszak legfontosabb feladata az alapvető intézményi szolgáltatások bővítése mellett olyan megoldások kifejlesztése, amelyben az érintett közösségek fejlődése megkönnyíthető. A közösségi terek folyamatos átalakítása mellett elő kell segíteni a különböző generációk és az eltérő életmódot folytatók (állattartók, aktív amatőr tömegsportok) együttélésének önkormányzat által támogatott formáit.

8. Lakótelepi tömbök korszerűsítése. Az EU elfogadás előtt álló költségvetése a fejlesztési ciklusban megerősítette azt a prioritást, hogy a megújuló energiaforrások fejlesztésével még értékeesebbé tehetőek a kerületek lakóingatlanai. Folyamatos vonzóerőt jelenthet a kerületben dolgozók és az itt letelepedni vágyók számára, hogy az egzisztenciájuk felépítése egyrészt támogatást kap, másrészt időtálló befektetésként jó döntés lehet. Elő kell segíteni, hogy Újbuda aktív részese legyen a Fővárosi Városrehabilitációs Keret pályázati programjának és a korábban leállított panel-programhoz hasonlóan, a családi- és a társasházakra is kiterjedő energetikai korszerűsítést támogató források révén, a került lakóit fejlesztési lehetőségekhez juttassa.

9. Az önkormányzati lakásprogramok hatékony és széleskörű kommunikációja. Újbuda önkormányzata egy tudatos kampánystratégiát alakít ki annak érdekében, hogy a bevándorlás donor-területei értesüljenek a kerületi fejlesztésekről. Évente legalább egyszer az elvándorlásban leginkább érintett megyék esetében tájékoztatni kell a betelepülést tervező polgárokat arról, hogy a kerület milyen adminisztrációs és támogatásokat garantáló segítséget ad az érintetteknek. A kampányok előkészítéséhez nélkülözhetetlen az utóbbi években felduzzadt déli és nyugati agglomerációs elvándorlások okainak feltárása és a jelentkező településgyűrűből származó problémák megoldása.

10. A kerületi cégalapításokkal együtt járó munkahelyteremtés. Felmérést kell készíteni a kerületi központtal rendelkező piaci szereplők között, hogy az ingázást kerülő érintett új munkavállalók, leendő újbudai lakosok milyen, más kerületben nem megfelelő szolgáltatások vagy azok hiánya miatt tervezik a XI. kerületet választani. Az adatbázis létrehozásával jól fókuszálható az igényekből fakadó terhek pontos mértéke, illetve az megoszthatóvá válik a munkaadók és a kerületi költségvetés között.

11. Külföldi munkavállalók elhelyezése. A következő években is várható, hogy stabilizálódik a más kerületekhez képest kifejezetten magas számú külföldi foglalkoztatottak száma Újbuda egyes pontjain. A több ezer fő csoportok volt munkásszállásokon és átalakított, rosszabb minőségű szállodaépületekben találhatók meg nagy számban. Fel kell készülni a következő időszakban olyan konfliktusok kezelésére, amelyekkel a helyi közösségek és a vendégmunkások közötti ellentétek megoldhatóvá válnak és menedzselhetőek. Ki kell alakítani egy mentorációs programot a témával kapcsolatban és fel kell venni a kapcsolatot az érintett, nem kerületi székhelyű munkaadókkal.

Újbudai kultúra új helyei

1. A kerületi kultúrafinanszírozás átláthatóvá tétele. Meg kell akadályozni, hogy a korábbi ciklusok gyakorlatához hasonló problémák megismétlődjenek, amikor is a területen aktív szervezetek előre nem rendezett és nem nyilvános szempontok alapján nyerhettek el támogatásokat. Ki kell alakítani – az érintett szereplők bevonásával – egy olyan transzparens, a lakosság számára megismerhető szempontrendszer, amely alapján a kerület kulturális életét meghatározó szervezetek tevékenysége értékelhetővé válik, ezáltal lehet felállítani egy olyan sorrendet, amely szerint a támogatások eloszthatóvá válhatnak.

2. Bartók Béla Boulevard-kezdeményezés fejlesztése. Folytatni kell a Bartók Béla úthoz köthető kulturális tér fejlesztését akkor is, ha a következő években még nem kivitelezhető a teljes forgalommentesítés a kerület meghatározó főútvonalán. A tervek szerint jelentősebb átszervezés nélkül is megvalósítható az útvonalhoz köthető mellékutcák eredeti koncepcióba való integrálása. Az érintett területen található közel 180 üzletnek csak a harmada van önkormányzati tulajdonban, de az összes tulajdonossal közös koncepciót kell kidolgozni a kulturális alapú közösségi együttélés új formáinak kialakítása érdekében. Amennyiben a Covid-19 járvány utáni költségvetési lehetőségek engedik, akkor hozzá kell kezdeni az útvonal épületeinek arculatformálásához.

3. Egységes kulturális tér- és parkrendszer kialakítása a Duna vonalában. A Szent Gellért tértől a tervezett Galvani-hídig tartó parti övezetét egy olyan rekreációs területté alakítjuk át, amely kulturális térként és tömegsportokat támogató területként rendelkezésre állhat a kerület lakói számára. Az érintett területek rendezetlen tulajdonviszonyai és barnamezős karaktere miatt a következő időszakban külön forrásokat kell szánni arra, hogy az átalakítás feltételei megvalósulhassanak.

XXI. századi kerület XXI. századi foglalkoztatáspolitikai

1. Információs hálózatok fejlesztése. A járványügyi helyzet kiváltotta gazdasági volumencsökkenés már érezteti egyszeri hatását a munkaerő-piacon, de hosszabb távú hatás is prognosztizálható. A ciklus elején szükséges a járványügyi helyzetben is dinamikusan működő gazdasági ágakba (pl. online kereskedések, tartalomszolgáltatók vagy a vendéglátásból a kereskedelembe a kettő jellegének hasonlósága miatt jól átirányítható a munkaerő, stb.) a munkaerő-átirányítás ösztönzése.

2. Szolgáltatási formák átstrukturálásának elősegítése. A jelenleg nem tipikusan online működő, de (részben) digitális formában is működtethető vállalkozások ilyen irányú fejlesztésének ösz-

tönzése (pl. kisebb élelmiszerüzletek, ruha, műszaki és egyéb boltok házhoz szállítási szolgáltatása, webshop üzemeltetés – főleg a kisebb [kkv], illetve a speciális termékeket gyártó és forgalmazó üzletek esetén).

3. Átképzések támogatása uniós forrásokból. A speciális képzettséget nem igénylő és hosszú távon is működőképes ágazatok fejlesztése, a kkv-k átállásának ösztönzése ezekbe az ágazatokba (pl. energiatakarékossággal kapcsolatos fejlesztések, energetikai korszerűsítések, ilyen jellegű ingatlanfelújítások). Egyéb forrás hiányában ezekre célszerű közvetlen uniós forrásokat felhasználni, illetve arra ösztönözni a kerületi kormányhivatalok vezetőit, hogy ilyen célok finanszírozására forrásokat allokáljanak. Aktívan együtt kell működni a Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvánnyal az ilyen programok felépítésében és sikeres kivitelezésében.

Az ember érték I. – Egészségügy és humán infrastruktúra megerősítése

1. A kerületi háziiorvosi rendszer megerősítése. A következő időszakban fel kell készülni az országosan is tapasztalható, Újbudát is érintő háziiorvos-hiány kezelésére. A kerületnek kampányokkal kell elősegítenie, hogy a praxist kereső fiatal orvosok kedvet érezzenek a megtelepedéshez. A kerületnek olyan életpálya-modellt kell kialakítania, amivel képes csökkenteni a háziiorvosi rendelők orvoshiányát.

2. Szakrendelői és háziiorvosi szolgálat fejlesztése. Az újbudai önkormányzat továbbra is elkötelezett abban, hogy minden segítséget megadjon a szakrendelői hálózat műszaki fejlesztéséhez. A ciklusban a járvány miatti forráselvonások ellenére a kerület törekszik a legfontosabb műszerbeszerzések támogatására, így a ciklus végre több CT-berendezés állhat a kerületi lakosok állapotfelmérésének szolgálatában. Ezen túl célunk, hogy javítsuk a háziiorvosok munkakörülményeinek feltételeit, elsősorban a már létező kerületi pótlék fenntartásával és a szakrendelői praxisok fejlesztésével.

3. Civil szervezeti kapcsolatok erősítése. A meglévő kapcsolatok a civil szervezeteknek a városvezetők és a lakosság közötti párbeszédjét segítik, ezért a velük való szoros kapcsolat, valamint intézményes együttműködések kialakítása révén a nagy számosságú lakosság elérése könnyebb. A kijárási korlátozásokhoz kapcsolódóan a hiányos szabadidő sportfunkció fejlesztéséhez lényeges a lakosság és a civil szervezetek, valamint az önkormányzat közötti együttműködés megerősítése.

4. Együttműködés a szakszervezetekkel. A járvány utáni munkaerő-piaci problémák kezelése érdekében aktívan együtt kell működnie a kerület vezetésének az egyes kerületet érintő ágazati érdekképviselőkkel. Ezzel az esetleges elbocsátásokról Újbuda önkormányzata a leggyorsabban értesülhet és kiegészítő programokkal és az érintett felek közötti egyeztetés megszervezésével tompítani tudja a problémából fakadó terheket.

5. Uniós források felhasználásának támogatása. Az önkormányzatnak elő kell segítenie és be kell fogadnia olyan konzorciális együttműködések, amelyekben az érintett, országosan működő NGO-k egyrészt szakmai partnert, másrészt társadalmi terepet keresnek egy-egy projekt megvalósításához. Az NGO-kat a kormányzat folyamatosan nyomás alatt tartja, a kerületnek olyan együttműködési védelmi politikát kell kialakítania az érintett szervezetekkel, amely időleges segítséget adhat a konfliktusok túléléséhez.

Újbuda turisztikai erősítése

A belföldi és a külföldi turizmus átmeneti összeomlása adóbevétel-kiesést okoz a XI. kerületnek, valamint a turizmusból és az ahhoz kapcsolódó szolgáltatásokból (pl. vendéglátás, idegenforgalmi ágazat) élő újbudai polgárokat nehéz helyzetbe hozza. A kilábalás időszakában nem feltételezhető, hogy dinamikus növekszik a XI. kerületben eltöltött vendégéjszakák száma, hiszen erős verseny lesz – elsősorban árban – a külföldi vendégekért ebben az időszakban. Ugyanakkor az az adottság, hogy a kerületben jelen levő egyetemeken jelentős a külföldi hallgatók létszáma, tompíthatja ezt a kedvezőtlen hatást.

A legfontosabb rövid távú cél a válság előtti állapot mihamarabbi elérése (1-2 év alatt) a vendégéjszakák számát tekintve.

Hosszabb távú célként erősíteni kell Újbuda kerületmarketingjét. A Kulturális Városcsopont projekt, mint zászlóshajó minél teljesebb megvalósítása hosszú távon is hozzá tud járulni a turizmus fejlesztéséhez, amely a kerületet gazdaságilag még inkább szilárd alapra helyezné, tovább diverzifikálva a helyi gazdaság szerkezetét.

Igazságos lakáspolitikai

1. Bérbeadási mechanizmusok felgyorsítása. Úgy kell tekinteni az önkormányzati ingatlanvagyon-elemekre, hogy olyan eszközök, amelyet az önkormányzat feladatainak teljesítése érdekében

hasznosít. Folyamatosan gyorsítani kell az üresen álló lakások kiadását, hogy az összes, kerületi szinten hozzáférhető lakhatási potenciál kihasznált legyen. Hosszú távú célnak a bérlakások számának növelése tekintendő, mivel a lakásállomány csekély hányadát képezik budapesti viszonylatban Újbudán az önkormányzati tulajdonú bérlakások, az igény ezek iránt folyamatosan jelentős. Az önkormányzat tulajdonában lévő jelentős telekállomány nagyban bővíti a lakhatási lehetőségeket.

2. Lakásállomány dinamikus fejlesztése. A bérlakásállomány bővítése építés vagy vásárlás által – uniós pályázati pénzek bevonásával. Az önkormányzati tulajdonú telkek az eladás helyett hosszú távra bérbe adhatók lakásépítési célra. Alternatíva lehet munkásszálló vagy felsőoktatási kollégium építése céljából is. Lakáscélú építésre való bérbeadásnál az épületben törekedni kell arra, hogy legyenek önkormányzati tulajdonú lakások is, vagy a lakásoknál az önkormányzat bérlőkijelölési joggal rendelkezzen, esetleg garantálva legyen a megfizethetőség. Pilot projektek indítása szükséges e területen.

3. Szociális lakásügynökség kompetenciáinak erősítése. Az önkormányzati ingatlanhasznosítás működését adatszolgáltatással és az érintett felek közötti kapcsolatteremtés megerősítésével kell a továbbiakban segíteni. A szociális lakásügynökség modelljében a magántulajdonosok az önkormányzatnak adhatják bérbe a lakásukat több évre, majd az önkormányzat rászorulóknak számára adhatja azt ki. Ez előnyös lehet a magán bérbeadónak is, a bérleti díj megfizetésére az önkormányzat garanciát vállalna.

4. Túlzsúfoltság és beépítettség csökkentése. A gyorsan növekvő lakosságú településrészekben, amelyet elsősorban az új építésű lakások számának gyors bővülése generál, szükség lehet a helyi építési szabályzat felülvizsgálatára, hogy a túlzott zsúfoltság elkerülhető legyen. Egyrészt további zöld- és rekreációs területek kijelölését teszi ez szükségessé, valamint lehetőség szerint kiegyensúlyozottá kell tenni a munkahelyek és lakóhelyek arányát az adott városrészben. A projektekkel kapcsolatban olyan terveket kell elfogadtatni, amelyekben egyrészt a lakó- és munkahelyi környezet színvonalának emelése arányos a zsúfoltság mértékével. Másrészt a helyi lakosság véleményére tekintettel az építési szabályokon keresztül hathatósan irányt kell szabni a projektek méretének és a különböző ingatlanos funkciók térbeli kiegyensúlyozásának. Az ingatlanprojekteket esetén – legyenek akár lakó-, akár irodaépületek – a zöldterületek létrehozása prioritás a projektek tőzsomszédságában. Törekedni kell a lakó- és munkahelyek térbeli kiegyensúlyozására. Csökkentjük a projektingatlanok beépíthetőségét, visszafogjuk a túlméretezett ingatlan beruházásokat. Mindehhez hatástanulmányok szükségesek a városrészek, amelyek magukban foglalja a területi adottságok

célszerű hasznosítási javaslatainak kidolgozását, a fejlesztési koncepciók és programok térbeli, műszaki-fizikai rendszerének meghatározását. A lakosság és a civil szervezetek bevonása nélkül e téren sem szülhetnek döntések.

JÖVŐORIENTÁLT GAZDASÁGI STRATÉGIAI SZEMPONTOK

A fentiekén túl hosszabb távú ágazatspecifikus stratégiák, szakpolitikai célok megvalósítását is a figyelembe veszi a gazdasági stratégia, azokra építve koherensen meg is határozza. A legfontosabb cél a kiegyensúlyozott fejlődés elősegítése, a stratégiai irányok teljesíthetőségének a bizonytalanságok közepette történő biztosítása.

A fejlődés a fenntarthatóságon alapszik, amely komplexen értelmezendő. A fenntartható városfejlesztés számol a jövő generációinak legalább akkora kilátásával, mint amit az aktuális nemzedékek egyelőre élveznek. Továbbá törekedni kell a szűkösen rendelkezésre álló erőforrások közepette a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok életminőségének javítására, amely elsősorban az esélyegyenlőség növelésén keresztül valósulhat meg. A fenntartható gazdálkodás azt is jelenti, hogy az épített környezeti értékek megőrzése és létrehozása is hangsúlyt kap, csakúgy, mint a helyi humántőke növelése. A gazdasági fenntarthatóság csak ezután következik, mivel a helyi társadalmi-környezeti viszonyok kiegyensúlyozottságán alapul.

A fenntarthatósági elvek és célok érvényesítésében a kerület viszonylag kedvező helyzetben van 2020 elején. A helyi gazdaság szerkezet sokoldalú, a munkanélküliség alacsony, a foglalkoztatottak száma historikusan is nagyon magas, a kerületben a munkavégzés feltételei adottak, a városszerkezet heterogén. Mindez valós esélyt ad arra, hogy a fenntarthatóság a városfejlesztésen keresztül érvényre juthasson, egy stabil és kiegyensúlyozott helyi költségvetés, pénzügyi helyzet mellett.

Vállalkozásfejlesztés és önkormányzati proaktivitás

Újbuda vállalkozói szektora budapesti viszonylatban is fejlettnek tekinthető. Fővárosi mértékkel is nagyon jelentős irodaterület áll rendelkezésre, illetve barnamezős vagy zöldmezős beruházások keretében a telephelyek is érdemben bővíthetők. A nagyvállalatok aránya magas, a társas vállalkozások viszonylag magas hozzáadott értékű tevékenységet végeznek.

Stratégiai célnak tekinthető az **infokommunikációs klaszter létrehozásának támogatása/elősegítése** az érintett multinacionális cégek, hazai kis- és középvállalkozások, valamint az egyetemek bevonásával. Szükséges az ipari területekké rehabilitálható városrészek feltérképezése.

Az „Igazságos Lakáspolitiká” céljait is szem előtt tartva kezdeményezésre érdemes **munkahelyteremtő vállalatok bevonása piaci árú telekvásárláshoz köthető területrendezéshez nyújtott kedvezményekkel** (pl. az önkormányzat részt vállal a projekthez kapcsolódó területfejlesztésből, mint zöldterület létesítése). Ehhez szükséges az önkormányzati telekállomány felhasználására vonatkozó alapelvek/stratégia kialakítása, amelyek a telkek értékesítésének kívánt célját meghatározzák (vállalkozási telephely létesítése, társasházak építése) összhangban a területrendezési/területfejlesztési tervekkel. Prioritás a volt iparterületek rehabilitációjával a K+F+I szektor számára fejlesztett nagy zöldfelületi arányú intézményi, munkahelyi környezet létrehozása.

Célnak tekinthető a **Vállalkozásbarát Újbuda Program folytatása és kiegészítése**, mégpedig a kerületi kkv-szegmens érdekképviselőjének megalapítása, párbeszéd a városvezetéssel és a proaktív önkormányzati szerepvállalás jegyében.

Gazdasági infrastruktúra fejlesztése

1. A bérlakásállomány bővítése építés vagy vásárlás által (jelentős igény mutatkozik a lakosság részéről, budapesti összehasonlításban kevés a bérlakás Újbudán), uniós pályázati pénzek bevonása. Ehhez kapcsolódik a megüresedő bérlakások kiadása olyan módon, hogy az a munkaerő-piaci mobilitást elősegítse (pályázatok útján, határozott időre). A munkavállalói mobilitás különös szereppel bír, mert megkönnyíti a versenyképes vállalatok számára az értékes tudással bíró munkaerő foglalkoztatását, ugyanakkor nem kapcsolja a magántulajdonú lakásokhoz a munkaerőt.

2. Szükséges újraindítani a lakótelepek rehabilitációját érintő programot (energetikai korszerűsítés és az amortizációt lassító pótló beruházások, értékmegőrzés céljából) döntően uniós forrásokból attól függően, hogy 2021–2027-es uniós költségvetési időszakban milyen költségvetést fogadnak el.

3. Segíteni kell a 60 év felettiak számára kifejlesztett bérlakás-konstrukciók, örökösödési szerződések kötését, valamint az idősek otthonaiban a férőhelyek növelését.

Új utakon a költségvetés és az adópolitika

Az önkormányzat adópolitikáját tekintve folyamatosan nyomon kell követni a különböző helyi adók és adóalanyok számának alakulását, az adó mértékét, a különböző kedvezmények és menteségek összehangolását a kerület gazdasági érdekeivel. A vállalkozói és lakossági vélemények összegyűjtését és kiértékelését szisztematikusan, időről időre célszerű elvégezni.

A jövőben meg kell vizsgálni, hogy az adóbevétel arányban áll-e a turizmus közelmúltbeli konjunktúrájával: célzott ellenőrzések, Airbnb-s szálláskiadóknál, NAV-együttműködés, más kerületek gyakorlata, Airbnb-s szálláshelyek terheinek esetleges további növelése (pl. garázshely megváltás, stb.).

Az önkormányzati tulajdonú ingatlanvagyon rendszeres felülvizsgálata során fontos lehet az olyan potenciális ingatlanok azonosítása, amelyek funkcióbővítéssel vagy átalakítással alkalmasak lehetnek irodahelyiséggé, tárgyalók, közösségi helyiségek biztosításával a civil szervezetek, önkormányzati szervezetek infrastrukturális helyzetét javítani. Ehhez össze kell gyűjteni a kerületi önkormányzat számára preferált profilú civil szervezetek igényeit és elképzeléseit.

A tárgyalt területen történő elmozdulás érdekében szükséges az ingatlannyilvántartás frissítése, karbantartása, kiegészítése térinformatikai eszközökkel/adatbankkal és minél szélesebb paraméterértékkel/jellemzőkkel (népszámlálási adatokkal az ingatlankeresleti oldal megismerésével). Az önkormányzati tulajdonban álló beépítetlen telkek, rendezetlen/alulhasznosított közterületek rendszerezése a következő időszak feladata.

Újbuda önkormányzata kezdeményezni fogja a **részvételi költségvetés** bevezetését legalább a ciklus végére. Ennek jegyében a kiadási főösszeg fél-egy százalékaról a kerületi polgárok, illetve az azokat képviselő (civil) szervezetek fognak dönteni. Ez nagyságrendileg 150-300 millió forintot jelent évente. Az ehhez szükséges koncepció, infrastruktúra megszervezése önkormányzati feladatot képezne.

Az ember érték II. – A humán infrastruktúra fejlesztése

Újbudán hagyománya van a családalapítás támogatásának. Ez közvetetten biztosított, mivel a budapesti kerületekkel összevetve a születésszám a szülőképes korú nők számára vetítve viszonylag magas. A futó Családbarát Újbuda Program nagy hangsúlyt helyez a munka és a magánélet összehangolását segítő megoldások elterjesztésére. A távmunka legalább részleges lehetősége, illetve a rugalmas foglalkoztatási formák terjedése a közjó szempontjából kívánatos jelenségek. Az idősebb

generációkat segítő 50+ és 60+ program viszonylag kevés erőforrással fontos feladatokat lát el az idősök jólétének emelésében (tájékoztató, programok szervezése, stb.).

Cél az **önkormányzati bölcsődei férőhelyek számának növelése** azokban a lokációkban (munkahely vagy lakóhely közelében), ahol erre igény mutatkozik, illetve alacsony számban áll rendelkezésre a kerület többi részéhez mérten. A bölcsődei ellátáshoz való hozzáférésnél a területi különbségek kiegyenlítése prioritással bír.

A **lakosság előregedésére való folyamatos felkészülés**, információcsere (társadalmi párbeszéd) az érintettek és az önkormányzat között. Az **alulfejlett részterületek (pl. házi segítségnyújtás) fejlesztésének kidolgozása** a szolgáltatásszervezési koncepcióban már a ciklus elején megkezdődik.

Prioritás a **zöld és rekreációs területek lakóövezetek/népsűrűség térbeli elhelyezkedését leképező fejlesztése**. Cél a lakosságszámmal arányos rekreációs tér és zöldfelület biztosítása a teljes kerület területén.

A koronavírus-járvány még inkább egyértelművé tette, hogy azonnali és mindenkor feladat a **szűrőprogramok kínálatának bővítése**, elsősorban a veszélyeztetettebb idős korosztályok számára. Ehhez uniós források allokációja is szükséges lehet, valamint a kerületi egészségügyi intézmények vagy magánszolgáltatók bevonása.

A **távmunka** új lökést kaphat a koronavírus-járványhoz köthetően, amelyhez a **kiszolgáló informatikai rendszerek fejlesztése** lehet szükséges. Az önkormányzat vállalja a munkavállalóinak (elsősorban az adminisztratív területek lényeges növelését a 2015–2020-as gazdasági programban megcélzott 10 helyett 20 százalékra) munkavégzését rugalmasabb, elsősorban távmunka keretében, az összes munkaidő arányában.

Elengedhetetlen az egészséges életmód, a sportolás, mint mindennapi tevékenység terjesztése. A sporttevékenységet végző lakosság arányának növelése, mindennek folyamatos mérése mobiltelefonok geolokációjával.

Biztosítani kell az **intelligens alkalmazások használatát az egyes szolgáltatások** (szociális, egészségügy, gyermekjóléti, köznevelési, szabadidő eltöltése, kulturális, közterületi) egyszerűbb igénybeviteléhez, eléréséhez.

Indokolt a **települési támogatásra fordított kiadások növelése**, tekintve, hogy az átlagos összeg érdemben alacsonyabb, mint a budapesti kerületek átlaga. Ugyanakkor az alacsonyabb egy főre

jutó kiadási szint jelentős részben adódhat abból, hogy Újbuda lakosságának jövedelmi viszonyai a fővárosi átlag felett vannak. A támogatási formák igen heterogének lehetnek (például közüzemi díjhátralék összegének részbeni átvállalása; közüzemi díj támogatása; lakbértámogatás; ápolási célú támogatás; önkormányzati közszolgáltatások igénybe vétele). A támogatás formái, valamint a pályázati formák koncepcionális újragondolása olyan formában szükséges, hogy rugalmasan reagáljon a változó igényekre és a rendelkezésre álló szabad önkormányzati forrásokra.

Újbudai zöld fordulat: energiahatékonyság, környezettudatosság, alternatív közlekedés

Kiemelt cél a meglévő **távhőhálózat felújítása és a kiépítettség növelése** (új lakó- és irodaépületeknél a távhőhasználat lehetőségének ösztönzése/előírása).

Elő kell segíteni, hogy **Újbuda aktív részese legyen a Fővárosi Városrehabilitációs Keret pályázati programjának**, és a korábban leállított panelprogramhoz hasonlóan, a családi- és a társasházakra is kiterjedő energetikai korszerűsítést támogató források révén, a került lakóit fejlesztési lehetőségekhez juttassa.

A vadon élő állatok és növények világnapja alkalmából az Európai Bizottság március 3-án Monacóban egy új, globális koalíciót indított útjára a biológiai sokféleség megőrzése érdekében. Ezzel a kommunikációs kampánnyal a Bizottság arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy fokozottan tudatosítani kell az emberekben a biológiai sokféleség erőteljesebb védelmének szükségét. A XI. kerület más fővárosi kerületekhez képest is nagy kiterjedtségű, védettség alatt álló területekkel rendelkezik. Ilyen tekintetben **fontos fejlesztési célkitűzés, hogy a kerület bekapcsolódhasson a biológiai sokféleséggel és az ökoszisztéma-szolgáltatásokkal foglalkozó kormányközi tudománypolitikai platform (IPBES) együttműködési hálózatába.**

Elő kell segíteni, hogy **Újbuda természeti értékeinek ismertsége és látogatottsága** jelentős mértékben erősödjön a következő években, hozzájárulva ezzel a kerületi identitás erősítéséhez (Feneketlen-tó; Kamaraerdő; Sas-hegy; Gellérthegy; Rupp-hegy; Kőérberki szikes rét; Budai Arborétum).

A természetvédelmi területeken, azok lakosság által kevésbé látogatott határterületein külön programot kell kialakítani az **illegális hulladéklerakás megakadályozása** érdekében.

Társasházak zöld programja jegyében az épített környezet a természeti környezethez hasonlóan védelmet igényel a szélsőséges időjárási jelenségek, elsősorban az erős napsugárzás, fagy, viharok ellen. A kerületi épített értékek védelme akkor tud hatékonyan megtörténni, ha egy klímaszempon-tú sérülékenységi vizsgálat előzi meg az állagmegóvásokat, fejlesztéseket, amit a kerület klíma-stratégiája kiemelt feladatként kezel. Újbuda tudatos szemléletformálással, a közös képviselőkön keresztül szeretné elérni, hogy a társasházak, lakóközösségek fenntarthatóbbá tegyék saját élőhe-lyüket. A hatékonyabb szelektív hulladékgyűjtés, a felújításoknál alkalmazandó klímabarát átalakí-tási módok (pl. hőszigetelés priorizálása), vagy a klímavédelemhez kapcsolódó társasházi/lakóházi átalakításokhoz a kerület a jövőben is pályázati támogatásokat kíván nyújtani (pl. Zöld Sziget Pá-lyázat).

Kiemelt cél a zöldfelületi program támogatása. Adottságait tekintve a XI. kerület a fővároson belül előnyös helyzetben van az egy lakosra jutó zöldfelület tekintetében, de a felmérésekből tud-ható, hogy a zöldterületek és az erdők széndioxid elnyelése messze alatta marad a kibocsátási érté-keknek. A kerületi klímastratégia tervezete szerint első lépésként szükség van a zöldvagyon kvali-tatív és kvantitatív szempontú felmérésére, hogy a kerület teljes területén (nem csak az önkor-mányzati tulajdonú területeken) végbemenő változások követhetővé és tudatosan alakíthatóvá vál-janak. A kerületben az intenzív lakó- és irodaház építések következtében az egy főre jutó zöldfelü-leti arány folyamatosan csökken. A beépítettség növekedésével és a klimatikus feltételek változá-sával a hőszigetek kialakulása is intenzívebbé válik. Ezeknek a problémáknak a kezelése érdeké-ben Újbuda a főváros segítségével és uniós források felhasználásával hatékonyan próbál segíteni a következő ciklusban.

Szükséges az alternatív közlekedési módok erősítése. A közösségi és az egyéni autós közleke-dés alternatívája a kerékpáros és a gyalogos közlekedés, a XI. kerületi önkormányzat területén jelentős hagyományokkal rendelkezik. A közlekedésből fakadó környezetterhelés csökkentésének eredményes módja lehet a kerékpáros közlekedés nagyobb támogatottsága olyan módon, hogy az intézkedések hatására nagyobb terület válik kerékpárral biztonságosan bejárhatóvá. Ennek egyik eszköze a kerékpárutak, kerékpársávok a meglévő kerékpárutak hálózatos fejlesztése, összekap-csolása. Egy másik eszköz további egyirányú utcák megnyitása a kétirányú kerékpáros közlekedés előtt. A tervezett intézkedések részét képezik a kerékpártámaszok és kerékpártárolók további ki-alakítása. A MOL Bubi közösségi kerékpármegosztó rendszere a motorizált közlekedés alternatí-váját erősíti és Újbuda a következő ciklusban a jelenleg 19 db gyűjtőállomás további bővítését szeretné elérni a partnerekkel együttműködésben.

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY LEHETSÉGES HATÁSAI ÚJBUDA TÁRSADALMI-GAZDASÁGI ÉLETÉRE

Az új típusú koronavírus (SARS-CoV-2) elleni védekezés drasztikus korlátozó intézkedésekkel jár együtt, amely rendkívüli mértékben visszaveti a gazdasági teljesítményt. A gazdaság sokszerű, szinte teljes leállásával jelentősen nőni fog az elbocsátások száma, a munkaadók az alkalmazottak egy részét fizetés nélküli szabadságra küldi, esetleg csökkentik a fizetésüket. A leginkább érintett szektorok a turizmus, a vendéglátás, a különböző humán szolgáltatások.

A gazdasági helyzet normalizálódása leghamarabb 2020 nyarán kezdődhet el a jelenlegi információk alapján, a válság V alakja lenne a legkedvezőbb kimenet, ugyanakkor nem elképzelhetetlen az U alakú, amely rövid távon a termelési láncok vagy a gazdasági kapcsolatok roncsolódását jelenti és akár két évig is elhúzódhat a kilábalás időszaka. A turizmus és az ahhoz kapcsolódó szolgáltató ágazatok Budapest gazdaságában betöltött jelentős volta miatt a gazdasági leállás különösen kedvezőtlenül érintheti a fővárost. Ezért a főváros gazdasági helyzete és kilátása fél, de akár másfél évig is borús maradhat, és jelentős terheket ró az önkormányzatokra.

Magyarországot a válság jelentősen érintheti, az átlagnál jobban. Mivel a gazdasági növekedés egyik legfontosabb motorja az export, amit a nemzetközi kereskedelem táplál, akkor az országot a koronavírus révén érheti kínálati (beszállítói láncok szétszakadása, ellátási problémák), illetve keresleti (külső piacok zsugorodása, exportértékesítési lehetőségek beszűkülése) sokk. Fontos kiemelni, hogy még ha sikerül is a régió gazdaságainak normalizálódni, ennek korlátozott előnyei lesznek, amennyiben az exportkereslet még bizonytalan maradhat.

A kormányzat által meghirdetett csökkentett munkaidős foglalkoztatás támogatási feltételei alacsony mértékű lehet, ráadásul jelentős adminisztrációval is jár¹⁷, ezzel pedig nem jutnak a nehéz helyzetbe került vállalkozások kellően hamar a támogatási összegekhez. A támogatás mértéke a munkaidő felére vetítve sem fogja elérni a 30 százalékot átlagosan – a másik felét a támogatás igénybe vételéhez a munkáltatóknak kell fizetni. Ha ez marad a támogatás mértéke, akkor legalábbis átmenetileg nagyobb lehet a munkanélküliek száma, nagyobb mértékben csökkenhet a lakossági fogyasztás vagy a vállalati beruházások csökkenése várható. A támogatás gyorsasága és mértéke közvetlenül érinti az önkormányzatokat is, mert nehezebb helyzetbe kerülhetnek a válság mélyülé-

¹⁷ A stratégia lezárása idején a támogatásra csak akkor lesz jogosult egy vállalkozás, ha árbevétele jelentősen csökken, és ha a dolgozókkal, vagy azok egy részével külön-külön megállapodást kötöttek a maximum napi 4 órával csökkentett munkaidőben történő foglalkoztatásra

sével és a lassabb kilábalással, az adóbevétel elmaradásával vagy a segélyezettek számának emelkedésével.

Újbuda gazdaságát is súlyosan érintik a járvány miatti korlátozások, lezárások. Az országos átlagnál magasabb a szolgáltatászektor aránya (nagy lélekszám és népsűrűség, intermodális csomópont és városközpontok), amelyet az emberek közötti távolságtartás kikényszerítésével a belvárosnál kisebb mértékben, de jelentősen érinthet a visszaesés. Az itt tevékenykedő egyéni vállalkozók is nehéz helyzetbe kerültek. A nagy multinacionális cégek nagyobb pénzügyi likviditása a leállás idejére elegendőnek bizonyulhat a munkavállalók megtartására, amelyre minden valószínűség szerint törekedni is fognak.

Rendkívüli kiadásként a járvány elhúzódása miatt az önkormányzatnak védőfelszereléseket szükséges biztosítani a munkavállalóknak, illetve a lakosságnak, hogy minél hamarabb és minél kisebb társadalmi veszteséggel kilábalhasson a kerület a járványból. Mindez rendkívüli kiadásokkal terheli meg az önkormányzat költségvetését. A nehéz helyzetbe kerülő lakossági csoportok, különösen a bérlakásban élők tovább apaszthatják az önkormányzat bevételeit, amennyiben kedvezményt kapnak a lakbér összegéből a válságra való tekintettel.

Újbuda Önkormányzatának költségvetését kedvezőtlenül érinti:

- Jelentős bevétel, kb. 600 millió forint esik ki, amiért a kormányzat teljes mértékben elvette a gépjárműadó bevételt az önkormányzatoktól.
- Felfüggesztett idegenforgalmi adó miatti bevétel kiesés.
- A kieső helyi iparüzési adó bevételek, amely nagysága minden bizonnyal jelentős, mert a vállalatok hozzáadott értéke aránytalanul nagyot zsugorodhat.
- A jelentősen csökkenő közterület-használati díjbevétel.
- Nem lakás célú helyiségek bérleti díj csökkenése
- Felhalmozási célú bevételeink sem fognak teljesülni a 750millió forintos mértékben
- Nem ismert még az állami döntés a normatív támogatások megvonásának a mértékéről
- Kieső parkolási díjbevétel, akár az éves előirányzott összeg 25-30 százaléka (leállás, ingyenes parkolás és utóhatása).

Újbuda Önkormányzatának lehetséges rendkívüli intézkedései a járványra való tekintettel:

- A tájékoztatási kötelezettségen túl az önkormányzatok segíthetik a helyi egészségügyi intézményeket védőfelszerelésekkel, csakúgy, mint a lakosságot.

- A közszolgáltatások nyújtásával kapcsolatban csak alacsony összegű dologi kiadást lehet megtakarítani, az önkormányzat és a szolgáltató cégei által foglalkoztatottak bérköltségének csökkentése nehéz helyzetbe hozhatja ezeket a munkavállalókat.
- Az álláskeresői járadék időtartama igen rövid, az önkormányzat pótolhatja rendkívüli támogatás formájában, ahogy ezt már néhány budapesti önkormányzat bejelentette.
- Mivel az önkormányzati hitelfelvétel erősen korlátozott, a megemelkedő helyi költségvetési hiány finanszírozása a megtakarításokból történhet.
- A gazdasági program megvalósíthatósága erősen kérdésessé válhat, amennyiben a járványügyi helyzet elhúzódik. Legalább egy év átmeneti időszakra lehet számítani, ameddig a program megvalósítása gyakorlatilag felfüggesztésre kerülhet, mert az önkormányzat kapacitásait a válság okozta nehézségek kezelése fogja lekötöni.
- A késedelmes helyi iparüzési adófizetéshez kapcsolódó szankciók időszakos felfüggesztése.
- Az Újbuda Prizma Közhasznú Nonprofit Kht. termelésének átállítását követően folytatni kell a védőfelszerelések gyártását.
- A házi segítségnyújtás feladataiba a non-profit, civil szféra bevonása, amely kör a vírusfertőzés idejében is önkéntes alapon látott el bevásárlási és gyógyszer-tár-látogatási feladatokat az idősek segítésére. A gyógyszer-támogatások kapcsán a rászorultsági elv további érvényesítése szükséges annak érdekében azt az önkormányzat a lehető leginkább célzott módon tudja nyújtani.
- A munkahelyvédelem elengedhetetlen feltétele a munkáltatókkal való párbeszéd. Minthogy ágazatoként eltérő az állásvesztés valószínűsége, ezért ennek feltérképezése szükséges. A leginkább kitett ágazatok között szerepel: a turizmus-vendéglátás, a szálláshelyszolgáltatás, a közlekedés és a személyes érintkezéssel járó egyéb szolgáltatások. A kerületben ezeken a területeken sok kis- és középvállalkozás tevékenykedik. Fontos emellett megjegyezni, hogy a feldolgozóipar számos alágazata és bizonyos kereskedelmi egységek foglalkoztattjai szintén érintettek. A párbeszéd során fontos kitérni a szerződéses megrendelésekre, a kényszer-szabadságoltatásokra, a fizetés nélküli szabadságolás lehetőségeire.

ZÁRSZÓ

Újbuda önkormányzatának igazgatási kapacitásait és pénzügyi forrásait jelentős mértékben át kell csoportosítani a járvány elleni egészségügyi védekezéshez, a kerület polgárainak életkörülményeit érintő nehézségek csökkentéséhez, illetve a helyi gazdaság talpra állításához. Ez utóbbihoz várhatóan hosszabb időszak szükséges, ameddig a gazdasági helyzet normalizálódni fog.

Ennek megfelelően olyan időszakban terveztük meg az újbudai önkormányzat jövőre vonatkozó gazdasági programját, amikor az elmúlt évek adottságai és szektorális trendjei nagymértékben megváltozhatnak a COVID-19 járvány által okozott helyzet miatt. Ennek következtében nem csak az elmúlt időszak alapvető gazdasági és társadalmi tendenciái modellezhetőek nehezen, de az elmúlt időszakra vonatkozó adatok értékelése is bizonytalanná vált. A stratégia ettől függően is olyan értékelésként készült el, amely a bizonytalanságok ellenére is érdemben reagál az egyes szektorok fejlődési lehetőségeire.

A következő időszak legfontosabb célja, hogy a kerület tartósnak tekinthető adottságait olyan módon kamatoztassuk, amelyek érdemben reflektálnak a legfontosabb társadalmi problémákra. Újbuda önkormányzata a szociális válsághelyzetben is folyamatosan tekintse át a költségvetési tartalékaiból fakadó lehetőségeket, hogy ezzel a helyben lakó, leginkább kiszolgáltatott célcsoportok problémáit tudja érdemben orvosolni. Arra törekedtünk, hogy a változó körülmények között is egy olyan programot állítsunk össze, amely az aktuális feladatok megoldása mellett is képes perspektívát kínálni a fejlődéshez és a szolgáltatások minőségének javításához.

A lokalitás tényezőinek figyelembe vétele mellett a program koncentrálni fog azokra az uniós és globális folyamatokra is, amelyekkel Újbuda a későbbiekben egyrészt támaszt kaphat a célkitűzések megvalósításához, másrészt megőrizheti az alkalmazkodó képességét a helyi szinten érezhető kihívásokra. Célunk tehát nemcsak a válság okozta vészhelyzet kezelése, hanem hogy a szolgáltatások megőrzése mellett a pozitív változások lehetőségét is megalapozzuk. Az ország ötödik legnagyobb városának számító fővárosi kerület ilyen tekintetben megőrizheti vezető és innovatív pozícióját a következő időszakban.